

**ELEKTRONİK KİTAP DESTEKLİ İLKOKUL
4. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN
ÖĞRENCİ BAŞARISINA VE TUTUMUNA
ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Ali Hüsnü ÖNCEL
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Nusret KOCA
Ocak, 2024
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ELEKTRONİK KİTAP DESTEKLİ İLKOKUL 4. SINIF
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİ
BAŞARISINA VE TUTUMUNA ETKİSİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan
Ali Hüsnü ÖNCEL

Danışman
Prof. Dr. Nusret KOCA

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Elektronik Kitap Destekli İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi Üzerine Bir Araştırma**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

30/01/2024

İmza

Ali Hüsni ÖNCEL

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Ali Hüsnü ÖNCEL
	Numarası	210682112
	Anabilim Dalı	Temel Eğitim
	Programı	Sınıf Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Elektronik Kitap Destekli İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi Üzerine Bir Araştırma	
Tez Savunma Sınav Tarihi	30.01.2024	
Tez Savunma Sınav Saati	10:00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

ELEKTRONİK KİTAP DESTEKLİ İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA VE TUTUMUNA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ali Hüsnü ÖNCEL

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Ocak, 2024

Danışman: Prof. Dr. Nusret KOCA

Ülkemizde e-kitap sektörü küresel gelişmelere paralel bir şekilde çeşitli alanlarda kullanılmaya başlamıştır. Eğitim sektörü de e-kitapların gittikçe artan şekilde kullanıldığı bir alan olmuştur. Bu çalışmanın amacı elektronik ders kitabı ya da basılı ders kitabı kullanımının, öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Çalışma yarı deneysel araştırma deseninde tasarlanarak ön test ve son test deney-kontrol gruplu şekilde gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar'ın Sinanpaşa ilçesinde resmi bir okulda öğrenim gören toplam 50 adet 4. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Üretim Dağıtım Tüketim Başarı Testi” ve “M.E.B. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, tanımlayıcı istatistik teknikleriyle değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma değerleri ile çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları bulunarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; deney grubunda yer alan öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test veri yanıtlarının toplam ortalaması 52,20; son teste veri yanıtlarının toplam ortalaması 66,24 olarak tespit edilmiştir. Aynı ölçek kontrol grubuna uygulandığında öğrencilerin ön test ortalaması 51,44; son test ortalaması ise 51,08 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca deney grubunda olan öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}=66,24$) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=51,08$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir. Aynı şekilde deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=77,44$) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=63,24$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) ortaya çıkmıştır. Araştırma bulguları göz önünde bulundurularak öğrencilere dijital okuryazarlığın ve teknolojinin sorumlu kullanımının öneminin iyi anlatılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik kitap, sosyal bilgiler öğretimi, tutum

ABSTRACT

A STUDY ON THE EFFECT OF E-BOOK SUPPORTED PRIMARY SCHOOL 4TH GRADE SOCIAL STUDIES TEACHING ON STUDENT ACHIEVEMENT and ATTITUDES

Ali Hüsnü ÖNCEL

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION

January, 2024

Advisor: Prof. Dr. Nusret KOCA

In our country, the e-book sector has begun to be used in various fields in parallel with global developments. The education sector has also become an area where e-books are increasingly used. The purpose of this study is to investigate the effects of using electronic textbooks or printed textbooks on student achievement and attitude. The study was designed in a quasi-experimental research design and was carried out with pre-test and post-test experimental-control groups. The research was conducted with a total of 50 students in 4th grade studying in a public school in Sinanpaşa district of Afyonkarahisar in the 2022-2023 academic year. “Production Distribution Consumption Achievement Test” and “M.E.B.” were used as data collection tools in the research. “Social Studies Lesson Attitude Scale” was used. The data of the research were analyzed by descriptive statistical techniques by finding the mean, standard deviation values and skewness and kurtosis coefficients of the variables. According to research findings; The total average of the Attitude Scale pre-test data responses of the students in the experimental group was 52.20; The total average of data responses to the post-test was determined as 66.24. When the same scale is applied to the control group, the students' pre-test average is 51.44; The post-test average was 51.08. In addition, it was determined that the Attitude Scale post-test average of the students in the experimental group ($\bar{X}=66.24$) was higher than the post-test average of the students in the control group ($\bar{X}=51.08$) and this was statistically significant ($p<0.05$). Likewise, the Production-Distribution Consumption Achievement Test post-test average of the students in the experimental group ($\bar{X}=77.44$) was higher than the post-test average of the students in the control group ($\bar{X}=63.24$) and this was statistically significant ($p< 0.05$) emerged. Considering the research findings, it was emphasized that the importance of digital literacy and responsible use of technology should be explained to students well..

Keywords: Electronic book in social studies, student success in teaching social studies, student attitudes in social studies teaching.

ÖN SÖZ

Bu araştırma geçmiş yıllardan beri kullanılan eğitim materyallerinin en başında gelen ders kitabının yanında veya ders kitabına ek olarak eğitimcilerin ve öğretmenlerin okulda, evde, dışarıda kullanacağına ve öğrencilerin oyunlarla, animasyonlarla, videolarla vb. çeşitli etkinliklerle derslere olan başarısının ve tutumunun artacağına mutlaka inandığım e-kitap üzerine yapılmıştır.

Bu araştırma için öncelikle hocama, Prof. Dr. Nusret Koca'ya özverili rehberliği, paha biçilmez tavsiyeleri için en derin teşekkürlerimi sunmak isterim.

Ayrıca bu çalışmanın gerçekleşmesinde bana yardımcı olan tüm eğitimci, öğretmen ve öğrencilere teşekkürlerimi sunarım.

Son ve en değerli olarak eşimin ve çocuğumun bu çalışmada bana göstermiş oldukları sabır ve vermiş oldukları destek için teşekkürü bir borç bilirim.

Ali Hüsnü ÖNCEL
2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. SOSYAL BİLGİLER	5
1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	8
1.2.1. Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	10
1.2.2. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	12
1.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI	13
1.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları	16
1.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Becerileri	17
1.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerleri	18
1.4. EĞİTİMDE TEKNOLOJİ KULLANIMI	19
1.4.1. Eğitimde Teknoloji Kullanımının Katkıları	19
1.4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Teknoloji Kullanımı	23
1.5. TUTUM	25
2. ELEKTRONİK KİTAP	25
2.1. ELEKTRONİK KİTAP (E-KİTAP) NEDİR ?	25
2.2. ELEKTRONİK DERS KİTABININ ÖZELLİKLERİ	27
2.3. E-KİTABIN YARARLARI	28
2.4. E-KİTABIN SINIRLILIKLARI	30
2.5. EĞİTİMDE E-KİTAP KULLANIMI	31
2.6. E-KİTAP İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	33
2.6.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	33
2.6.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	36

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	39
2. ARAŞTIRMANIN AMACI	39
2.1. PROBLEM CÜMLESİ	40
3. SINIRLILIKLAR	40
4. SAYILTILAR	41

5. ÖRNEKLEM	41
6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	42
6.1. İLKOKUL 4. SINIF “ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM” ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ.....	42
6.2. M.E.B. İLKOKUL 1-5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ .	43
6.2.1. Güvenilirlik Çalışması.....	43
7. E-KİTABIN TASARLANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ	44
8. UYGULAMA SÜRECİ	51
9. VERİLERİN ANALİZİ	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. DENEY VE KONTROL GRUBU KATILIMLARININ KİŞİSEL BİLGİLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	53
2. DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BETİMSSEL ANALİZ SONUÇLARI.....	53
3. FARK TESTLERİ.....	54
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	59
KAYNAKÇA.....	66
EKLER DİZİNİ.....	76

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çalışma Grupları Öğrenci Sayıları Frekans ve Yüzdeleri	42
Tablo 2. Güvenilirlik Analizi Bulguları	44
Tablo 3. Ünite Kazanımları ve işlenen ders saati süreleri.....	51
Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilere Ait Cinsiyet Verileri ..	53
Tablo 5. Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları	53
Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre Tutum Ölçeği Ön Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	54
Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre Tutum Ölçeği Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	55
Tablo 8. Öğrencilerin Tutum Ölçeği Ön Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	55
Tablo 9. Öğrencilerin Tutum Ölçeği Son Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	56
Tablo 10. Cinsiyet Değişkenine Göre Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Ön Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	56
Tablo 11. Cinsiyet Değişkenine Göre Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	56
Tablo 12. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Ön Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	57
Tablo 13. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Son Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	57
Tablo 14. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Deney Grubu ile Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları	57
Tablo 15. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Kontrol Grubu ile Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi Eğitsel Özellikler	44
Şekil 2. MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi Teknolojik ve Tasarımsal Özellikler	45
Şekil 3. E-Kitap Kapağı.....	46
Şekil 4. E-Kitap İçindekiler Sayfası	46
Şekil 5. Hareketli Gif ve Animasyonlar	47
Şekil 6. Hareketli Gif ve Animasyonlar	48
Şekil 7. Oynatılabilir Videolar	48
Şekil 8. Oynatılabilir Videolar.....	49
Şekil 9. E-kitap Ve Ders Kitabı Alıştırma Örnekleri.....	49
Şekil 10. E-Kitap – Konu Sonu Etkinlik Çalışması.....	50
Şekil 11. E-Kitap – Konu Sonu Etkinlik Çalışması.....	50

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DOC: Microsoft Word Belgesi
EBA: Eğitim Bilişim Ağı
E-İçerik: Elektronik İçerik
E-Kitap: Elektronik Kitap
E-Öğrenme: Elektronik Öğrenme
FATİH: Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
HTML: Hyper Metin İşleme Dili
K12: 12 Yıllık Okul Öncesi, İlk ve Orta Öğretim
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS: Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi
ÖBA: Öğretmen Bilişim Ağı
PDF: Taşınabilir Belge Biçimi
TDK: Türk Dil Kurumu
WEB: Dünya Çapında Ağ

GİRİŞ

İnsanoğlu, bugünkü teknolojik, bilimsel ve kültürel gelişmişlik profiline bir anda ulaşmamıştır. Bu durum aslında, yüzyıllar boyu nesilden nesle iletilen sistemli bilgi aktarımının sonucudur (Dalkıran, 2013). Bu bilgi aktarımı için insanlık taş, kil tabletler, papirüs ve kâğıdı kullanmıştır (Soydan, 2012). Bilginin kâğıt üzerine aktarılması geleneğinin yerleşmesi ve el yazmacılığının yaygınlaşması sebebiyle ortaya çıkan çoğaltma işleminin zorlu yollarına bir çözüm aramak için yapılan çalışmalar sonucu ilk hareketli matbaa sisteminin Almanya'da Gutenberg isimli bir girişimci tarafından uygulandığı bilgisine tarih kitaplarında yer verilmiştir (Durmuş, 2017) Ciltli veya ciltless olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütününe ise TDK (2023)' ya göre kitap denilmektedir.

1447 yılında Gutenberg'in matbaayı bulmasıyla insanların kitap basabilmesine olanak tanıyarak sağladığı katkı, 1971 yılında Michael Hart isimli bir yazarın önemli basılı eserlerin elektronik ortamda herkese açık olarak kullanabilmesi için başlattığı Gutenberg Projesi (Project Gutenberg) ile devam etmiştir. E- kitapların ilki ise Hart'ın elektronik ortama aktardığı Amerikan Özgürlük bildirgesi olup böylece Gutenberg Projesi ile ilk e-kitap ortaya çıkmıştır (Bozkurt ve Bozkaya, 2013).

Eğitim-öğretim ortamlarında ise sürekli ihtiyaç duyulan kitap, kalem, tebeşir gibi araçlar, kullanım alanlarını ve önemlerini kaybetmeden varlıklarını sürdürmeye devam ederken, bazı teknolojik gelişmeleri etkileyebilmekte veya onların etkisinde kalabilmektedir. (Salmon, 2013). Bu teknolojik gelişmelerin başında ise kitapların elektronik ortama aktarılmasında kullanılan bilgisayar ve internet yer almaktadır. Yeni bilgi ve iletişim teknolojileri (internet, wiki, blog, arama motorları, sms, elektronik posta, online oyun dünyası, tabletler, akıllı telefonlar, bilgisayarlar vb.) okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesiyle birlikte öğrenim için önemli ortamlar haline gelmektedirler (Çetin vd., 2004). Bu gelişmeler ışığında eğitim öğretimde okur yazarlık bakımından özellikle son on yılda sınıflarda elektronik kitapların benimsenmesinde kayda değer bir artış yaşanmıştır. Bu artış, elektronik kitapların öğrenme süreci üzerindeki etkisi konusunda kapsamlı tartışmalara ve çalışmalara yol açmıştır (Embong, Noor, Hashim, Ali & Shaari, 2012).

Bazı öğretmenlere göre e-ders kitapları tüm okul konuları için uygundur ve öğrenme sürecini destekleme potansiyeline sahiptir (Кръстева, 2017). Sackstein, Spark

& Jenkins (2015), tablet ve e-kitapların okuma ve öğrenme için uygun araçlar olduğunu ve dolayısıyla akademik çalışmalarda kullanılabileceğini belirtmiştir. Öngöz (2011) gerçekleştirdiği çalışmada, e-kitaplarda video içerikleri, kısa filmler, karikatür çizimleri, resimler, grafikler, animasyonlar, oyunlar ve benzetimlerin kullanılması gerektiğini, bunun yanında anlatılmak istenen konuyla ilgili metinlere yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Emboung vd. (2012) e-kitapların, günümüzde her bireyin yanında taşıdığı cep telefonlarını, tabletlerini kullanarak her zaman ve her yerde kullanılabilecek daha pratik bir boyuta sahip olduğunu ve öğrenciler için bu pratik boyut, ağır kitap taşıma yükünü azaltacağını düşünmektedirler. Yager ve Szabo'ya (2011) göre ise elektronik kitapların öğrenme süreci üzerinde minimum düzeyde bir etkisi vardır. Eğitimin temel amacının, öğrencilerin öz-yeterlik inançlarını, konuya yönelik tutumlarını, öğretim metodolojilerini ve bilişsel işlevlerini kapsayan çok sayıda psikolojik unsurla karmaşık bir şekilde bağlantılı olduğu ileri sürülebilir. Aslında yüksek başarı düzeyi ile derin öz-yeterlik duygusu arasında güçlü bir bağlantının olduğu ileri sürülmektedir. (Diapola & Hoy, 2015).

Akademik başarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen bir diğer kavram da tutumdur. Tutum, doğrudan gözlemlenemese bile gözlemlenebilir davranışların temelinde yattığına inanılan eğilimler olarak nitelendirilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2013). Araştırmalar, bireyin belirli bir akademik disipline yönelik olumlu tutumunun o alandaki akademik başarısıyla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir (Li, 2012). Sonuç olarak öğrencilerin bir derse yönelik olumlu tutumları, o derste performanslarını da olumlu yönde etkileyebilir. Ancak bu tutumlar genel yatkınlıklar değildir; belirli bir alana yönelik geliştirilen spesifik tutumlardır ve bireyin o alanla ilgili davranışını tahmin etme kapasitesine sahiptirler. Bununla birlikte tutumun davranışsal eğilimleri etkileyebilmesine rağmen, bireyin performansının kapsamını kesin olarak belirleyemeyeceğini belirtmek gerekir; yalnızca eğilimlerini şekillendirir (Hogg & Vaughann, 2011). Örnekleme gerekirse, Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu bir tutum, aslında ders hedeflerine ulaşmayla uyumlu davranışlarda bulunmanın güçlü bir yordayıcısıdır. Ancak öğrencinin Sosyal Bilgiler dersinde başarılı olma kapasitesine ilişkin kesin bir tahmin sunmaz. Bu bağlamda önemli bir husus, tutumların sabit olmamasıdır; sayısız faktörün etkisiyle dönüşümlere uğrayabilirler. Tutumlardaki değişiklikler Bohner & Dickel'in (2011) özetlediği gibi, mevcut bilgilerin yeniden değerlendirilmesi ve yeni edinilen bilgilerin değerlendirilmesi gibi süreçlerden

kaynaklanabilir. Sonuç olarak öğrenme ortamlarındaki yeniliklerin, öğrencilerin ilgilerinde ve derslere yönelik tutumlarında da değişikliklere yol açabileceği varsayılmaktadır. Bu durum, gelişen, teknoloji odaklı öğrenme ortamlarının öğrenci tutumları üzerindeki etkisini araştıran çok sayıda araştırmaya yol açmıştır (Abbitt & Klett, 2007; Erlich, Gadot & Shahak, 2008).

Hem örgün ve yaygın eğitim kurumları hem yayıncılar hem de kütüphaneler, okuyucuların basılı kitabın dışında elektronik ortamda okuma yapabilecekleri, köprü bağlantıları yapabileceği, kelime ve cümle araması yapabileceği, görsel efektler, animasyonların yer aldığı elektronik kitabı farklı bir alternatif olarak tercih edebileceği üzerinde durmaları gerekir. Alanyazın taramalarında eğitim alanında basılı kitabın mı yoksa e-kitabın mı tercih edildiği yönünde çalışmaların yapıldığı görülmekte olup ülkemizde ise ilköğretim kademesinde e-kitabın öğrenci başarısı, e-kitabın öğrenci tutumları üzerine etkisine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın konusu ise ülkemizde bu alandaki boşluğu doldurmada yardımcı olabilecek, araştırmacıların bu alandaki çalışmalarına katkı sağlamasında örnek olabilecektir. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesi için geliştirilen elektronik kitabın öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkisi çalışmada ele alınacaktır.

Tanımlar

Ders Kitabı: Ders kitabı, belirli bir konu veya çalışma alanında birincil eğitim kaynağı olarak hizmet veren yazılı veya basılı bir eğitim materyalidir. Ders kitapları genellikle okullar ve üniversiteler gibi akademik ortamlarda öğrencilere yapılandırılmış içerik ve bilgi sağlamak için kullanılır (Ambrose vd., 2010).

Etkileşimli tahta: Esnekliği, multimedya yetenekleri, verimliliği ve ders planları ve ders materyalleri oluşturma desteği sayesinde öğretim deneyimini geliştiren çok yönlü bir teknolojik araçtır. Sadece teknolojik yeterliliği teşvik etmekle kalmıyor, aynı zamanda derslere aktif katılımı teşvik ediyor, öğrencileri motive ediyor ve multimedya sunumlarıyla öğrenmeyi güçlendiriyor (Smith vd., 2005).

Tablet: Kullanıcılara sorunsuz bir şekilde internete erişme, video akışı yapma, çeşitli program ve yazılım uygulamalarını kullanma ve ayrıca e-kitap okuma olanağı sağlayan bilgisayar alternatifi bir cihazdır (Gill, 2007).

Elektronik Kitap: Elektronik ortamlar ya da bilgisayarlarda okunması için tasarlanmış, basılı olmadığı halde basılı kitapların birçok özelliğini barındıran ve

okuyucuya yeni kolaylıklar da sağlayan yeni bir kitap formatıdır (Rukancı ve Anameriç, 2003).

Video: Kameradan hem görsel hem de işitsel bilgileri alıp manyetik bantta saklayabilen ve gerektiğinde alıcıya iletebilen teknolojik bir cihazdır (Teker, 1991).

Animasyon: Çeşitli resimlerin ve grafiklerin senaryolar içerisinde hareketlenmeleridir (elik, 2007).

Grafik: Bir olayı veya niceliği biçim,desen veya çizgilerle gösterme (TDK, 2022).

Karikatür: İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim (TDK, 2022).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın konusuna ilişkin alayazın taranarak elde edilen bilgilere yer verilmiş olup konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalar incelenmiştir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi, Sosyal Bilgiler öğretim programı, eğitimde teknoloji kullanımı ve tutuma ilişkin kuramsal bilgiler verilmiştir.

1.1. SOSYAL BİLGİLER

Ülkemiz eğitim sistemi müfredatında uygulanan eğitim programlarından biri olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, (SBDÖP) ilkokul 4. sınıftan başlayarak, ortaokul 5. 6. ve 7 sınıf kademelerinde okutulmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) ilköğretim için hazırladığı programlarından biri olan SBDÖP, Sosyal Bilgiler dersinin amaç kazanım ve içeriği ile hakkında kılavuz görevi görmektedir. Öztürk (2012) Sosyal Bilgileri, ülkelerin değişen koşullarında bilgi temelli karar alan, çözüm üreten, aktif vatandaşlar yetiştirmek ve bu amaç doğrultusunda, sosyal ve beşerî bilimlerden elde edilen bilgileri harmanlayarak kullanan bir öğretim programı olarak tanımlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, gerek program unsurlarının her birinin hazırlanması, gerekse programın uygulama koşulları açısından toplum ve ülkenin gelecek kuşaklarını yetiştirme maksadı açısından büyük bir öneme sahip olan derslerden birisidir. Alanyazınında Sosyal Bilgiler' e ilişkin pek çok farklı tanım olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler, öğrencilerin toplum içinde etkin bir vatandaş olmaları için onlara gerekli olan bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmaya çalışan temelini sosyal bilimlerin oluşturduğu disiplinler arası bir derstir (Yılmaz, 2022: 8; Daşdemir, 2019: 11).

Doğanay 'a (2008) göre Sosyal Bilgilerde temel hedeflerden birisi, çocukların etkin vatandaşlık anlayışıyla, demokratik süreç içerisinde sosyalleşmesine katkı sağlamaktır. Sosyal Bilgiler dersini almakta olan öğrencilere, küresel eğitim sisteminde, uluslararası gelişmeleri yakından takip etmelerine yardımcı olacak imkânları sunmak önem arz etmektedir. Çünkü bu sistemde değişen ve gelişen dünyayı yakından takip eden öğrencilere; çok kültürlü yaşam alanına uyumlu becerileri kazandırmak gerekmektedir (Akhan ve Kaymak, 2021)

Sosyal Bilgiler dersi ülkemizde uygulanan sözel bir ders niteliğinde olup; başta tarih ve coğrafya olmak üzere birçok sosyal bilimi içermektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin bir birey olarak yetişmesini, öğrencilerin tarih ve vatandaşlık bilinci edinmesini sağlamaktadır. Bu ders öğrencilerin sosyal bir birey olarak haklarının farkına varmasına, sorumluluk sahibi olmasına ve çevresiyle etkileşim kurmasına olanak tanımaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde temel derslerden birisi olarak okutulan Sosyal Bilgiler dersi, hedef ve nitelikleri açısından bakıldığında önemli bir ders görevi gördüğü görülmektedir (Köksal, 2019). Bektaş (2019) çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersinin geçmişten beri öğrencilere, dünyayı, insanları, yerleri, kültürleri, dünyadaki sorunları ve afetleri tanıtan ve öğreten önemli bir ders olduğunu söylemektedir.

Sosyal Bilgiler kavramı hakkında genel bir tanım yapmak mümkün değildir. Bu ders ile ilgili yapılan alanyazın araştırmasında birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

Türkcan ve Bozkurt (2015) çalışması ile Sosyal Bilgileri, bireyin etkin bir vatandaş olmasını ve sosyalleşmesini sağlayabilmek amacıyla coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, sosyoloji gibi sosyal bilim dallarının sistematik bir şekilde bütünleştirilmesi olarak nitelendirmektedirler. Yılar ve Tomal (2018) Sosyal Bilgileri, sosyal bilimlerden elde edilen verileri öğrencilerin sınıf düzeyine göre indirgeyerek kullanma, öğrencilerin çözüm üretmek için ihtiyaç duyabilecekleri bilgi, yetenek, tutum ve değerleri kazandırmayı hedefleyen bir eğitim programı olarak tanımlamaktadırlar. Tuna ve Budak (2013) Sosyal Bilgileri, tüm yönleriyle yeryüzündeki olayları ve bunların nedenlerini açıklayan, yurttaşlık hakkı ve yükümlülüklerinin neler olduğunu bildiren, kısaca bireyi ve onun yaşadığı yaşam alanını geçmişten günümüze olan etkileşimini ortaya çıkaran bilgi bütünü olarak betimlemektedirler. Barth (1991) ise çalışmasında Sosyal Bilgileri, önemli sosyal konular hakkında vatandaşlık becerilerinin geliştirilmesi hedefiyle sosyal bilim ve beşeri bilimler içerisindeki kavramların disiplinler arası bütünleştirme ve uyum çabası olarak nitelendirmektedir (akt. Kaya & Öner, 2017).

Sosyal Bilgiler kavramı hakkında yapılan kurumsal tanımlara bakıldığında MEB'in, 2005 yılında yayınlamış olduğu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içeriğinde Sosyal Bilgiler dersinin tanımı şu şekilde yapılmaktadır:

“ Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe,

siyaset bilimi ve hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.”

Sosyal Bilgiler dersi hakkındaki diğer bir kurumsal bir tanımlamaya baktığımızda Sosyal Bilgilerin gelişimi ve Sosyal Bilgiler anlayışının dünyadaki önemli savunucularından olan, Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi ise (National Council for the Social Studies, NCSS, 1994) Sosyal Bilgiler hakkında şu şekilde tanımlamıştır:

Sosyal Bilgiler, sivil yeterliliği teşvik etmek için sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin bütünleşik çalışmasıdır. Okul programı kapsamında Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içerik sağlamaktadır. Sosyal çalışmaların temel amacı, gençlerin birbirine bağlı bir dünyada kültürel açıdan farklı, demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı için gençlerin bilinçli ve gerekçeli kararlar alma yeteneğini geliştirmelerine yardımcı olmaktır”(NCSS,1994 s.3).

Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili yapılan tanımlamaların ortak vurgusu insanın çevresiyle olan etkileşimi, dünyayı algılama biçimi, insanlar ile iletişimi, kültürel farklılıkları tanıyıp fark edebilme olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi bireyin tarihini, kültürünü, coğrafyasını, ülkesinin gerektirdiği iyi bir vatandaş olma görevinin yanı sıra küresel dünya içerisinde sosyal bir varlık olmanın getirdiği görev ve sorumluluklarının neler olduğunu öğretmektedir. Tanımlara baktığımızda birçok sosyal bilimi kapsayan Sosyal Bilgiler dersi küresel dünyada yaşayan insanlara kültürleri, toplulukları, gelenek görenekleri, dilleri tanımayı öğretmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi bireylere vatandaş kimliğiyle vatanını tanımasını, ona bağlı olmasını, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını yerine getirmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Sosyal Bilgiler dersi özünde toplumsal kimliğinin farkına varan sosyal bir birey oluşturma amacındadır. Koçoğlu'na (2014) göre Sosyal Bilgiler, bireyi başta sosyal hayata ve eğitim hayatına hazırlama amacı taşıması açısından, özel bir önem taşımaktadır. Bu önem, Sosyal Bilgilerin bireyi sosyalleştirme çabası ve bireye toplumsal kimlik kazandırma rolünden meydana geldiğini belirtmektedir. Kan (2010) çalışmasında, birincil hedefinin iyi vatandaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgilerin, bu hedefi

gerçekleştirmesi için değerler eğitimi önemsemesi gerektiğini belirtmektedir. Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla evrensel değerler ile milli değerleri benimseyen vatandaşların yetiştirilmesinin önemli olduğunu dile getirmektedir. Moffatt'a (1957) göre Sosyal Bilgilerin temel amacı, bireyi ve bireyin toplum içinde yaşadığı çevre hakkındaki bilgilerini genişleterek; onların toplumsal bakış açısını olgunlaştırmaktadır. Bu nedenle eğitimin amaçlarından biri sosyal açıdan iyi bir vatandaş yetiştirme çabasıdır (akt. Yalçın, 2016). Köken (2002) Sosyal Bilgilerin öğrencilerin düşünme becerisini, bağımsız öğrenme yeteneklerini geliştirdiğini belirtmektedir. Sosyal Bilgiler öğrencilerin düşünme becerilerini bilgi kullanma kabiliyetini geliştirirken onların sebep sonuç bağlamında muhakeme güçlerini de geliştirmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere evrensel niteliğe sahip olan temel insani değerleri kazandırmayı hedeflemektedir. Demokratik, evrensel ve insani değerlerin Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilere öğretilmesi önemli bir konu niteliğindedir. Burada insan olmanın gerektirdiği ortak değerlerden bahsedilmektedir. Çocuğa görelilik ilkesi ile hareket eden Sosyal Bilgiler eğitim programı, çocukların yaşlarına uygun dönemlerde onların ihtiyaç duyduğu beceri tutum ve değerleri sırasıyla uygulamaktadır. Saygı, sevgi, özgürlük, eşitlik, duyarlılık, sorumluluk, vatanseverlik vb. değerlerin çocuklara kazandırılması önem arz etmektedir.

1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sosyal Bilgiler dersi tarihi ile ilgili net bilgiler olmamakla birlikte; dünya coğrafyası üzerinde farklı zamanlarda ülkelerin gelişmişlik durumuna göre şekillenmiştir. Özellikle başta ABD olmak üzere batı dünyası Sosyal Bilgiler dersinin ana hatlarının ve genel özelliklerinin şekillendiği bir ülke konumundadır. Ayrıca, Sosyal Bilgiler dersi ismi bu ülke tarafından konulmuştur. Sosyal Bilgiler yaklaşık olarak yüz elli yıl önce ortaya çıkarak eğitim öğretim programlarında yerini almıştır. Sosyal Bilgilerin okul müfredatında yer alışı ilk olarak 19. yy. sonlarında Batı Avrupa ülkelerinde ve ABD'de görülmektedir (Öztürk, 2011). Bektaş (2019) çalışmasında Sosyal Bilgiler programının 1800'lü yılların sonlarından başlayarak 20. yüzyılın ortalarına kadar uzanan süreç içerisinde giderek şekil aldığını belirtmektedir. Süregelen değişiklikler ile gelişimini sürdüren Sosyal Bilgiler programının 1940'lı yıllardan sonra ana hatlarının ortaya çıktığını bildirmektedir. Sosyal Bilgiler eğitimi, toplum içerisinde oluşan değişim ve bu değişimin neden olduğu sorunlara çözüm bulma amacıyla ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler ABD'de sanayi devrimi sonrası ekonomideki gelişmeler çalışan hakları,

göçmenler etnik unsurlardaki farklılık nedeniyle oluşan sorunlar vb. sosyokültürel ve ekonomik problemlere çare amacıyla doğmuş bir derstir. Köken'e (2002) göre ABD'de 1892 yılında bir araya gelen yönetim, ekonomi ve tarih öğretimi konferansı, milli toplum anlayışını oluşturmak amacıyla Sosyal Bilgiler dersini dizayn etmiştir. Müteakip senelerde ise tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi öğretim metotlarına duyulan ilgi giderek artmıştır. Sözen ve Ada'ya (2018) göre Sosyal Bilgiler dersi ismi ilk olarak ABD'de 1916 yılında kullanıldığı görülmektedir. ABD Sosyal Bilgiler dersi ile dünyanın değişik bölgelerinden ABD'ye göçle gelen farklı etnik ve kültürdeki toplulukları ülkeye entegre etmeyi amaç edinmektedir.

John Dewey, ABD'de Sosyal Bilgiler dersinin gelişim sürecini etkilemesi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Yeşiltaş ve Kaymakçı 'ya (2009) göre John Dewey, görüşleriyle Sosyal Bilgiler eğitim programını derinden etkileyerek; Sosyal Bilgiler yaklaşımlarının ortaya çıkmasında önemli katkısı olan bir filozof olarak tarihte yer edinmiştir. Ata (2006) çalışmasında, Dewey'in Sosyal Bilgiler yaklaşımlarıyla ilgili görüşlerinin, 1916 yılından sonra ABD'de Sosyal Bilgiler eğitiminin şekillenmesinde rol oynadığını dile getirmektedir. Ayrıca, John Dewey Sosyal Bilgiler ile ilgili görüş bildirirken, tarih ve coğrafya derslerinin birbiri ile ilintili dersler olduğunu belirterek; Sosyal Bilgiler dersi içeriğinin oluşmasına da katkı sağlamıştır.

Yalçın (2016) çalışmasında, II. Dünya savaşı ile ABD'de Sosyal Bilgilerin içeriğinde daha çok coğrafya ve savaş konularının yer aldığını belirtmektedir. Barışın sağlanmasıyla beraber Sosyal Bilgiler alanına kültürler arası iletişim ile birlikte çok kültürlülük konularının programda yer almaya başladığını dile getirmektedir. Dönemin güncel konularının ekonomideki dalgalanmaların, siyasi değişikliklerin Sosyal Bilgiler dersinin gelişimine ve içeriğine yön verdiği görülmektedir. Özellikle bu durum ABD'de daha çok kendini göstermiştir. Bektaş'a (2019) göre, 1929 yılında meydana gelen büyük buhran sonucunda ekonomik konular, İkinci Dünya Savaşı sonrasında savaş ve kahramanlık konuları, 1950'li soğuk savaş yıllarında ise komünizme karşı çocukları uyarı amacı taşıyan konular ön plana getirilmiştir.

Kan'a (2010) göre Sosyal Bilgilerin ABD'deki dönemsel gelişimi, 1940 ve 1950'li dönemlerde tarih ve coğrafya ağırlıklı bir eğitimin sonraki yıllarda yapılan eleştiriler neticesinde ağırlığı azaltıldığını; süregelen yıllarda ders içeriğine sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, sosyal psikoloji ve antropoloji, dallarına da yer verildiğini belirtmektedir

Doğanay (2008) çalışmasında, 1994 yılında NCSS tarafından dünya geneli için, Sosyal Bilgiler eğitim programı standartlarını belirlediğini; ABD ve ABD dışında birçok ülkede Sosyal Bilgiler programlarının bu standartlar çerçevesinde yeniden şekillenerek geliştirildiğini bildirmektedir. Kan (2010) çalışmasında, Sosyal Bilgiler müfredatının 1990'lı yıllarda konu ve program tekliflerinin mütalaa edildiği bir dönem olduğunu 1995'li yıllara gelindiğinde ise alternatif konuların veya modellemelerin geliştirildiği bir döneme geçiş yapıldığını dile getirmektedir.

Alanyazın araştırmalarında, Sosyal Bilgiler dersinin dünyadaki tarihsel sürecinde dersin doğuşu ve gelişimi ile ilgili, net bir tarih vermek mümkün olmamaktadır. Araştırmalarda dersin gelişimi ile ilgili farklı tarihlerin verildiği ancak zikredilen dönemlerin birbirine yakın tarihler arasında olduğu görülmektedir. ABD, Sosyal Bilgilerin doğduğu ülke olması haricinde, bu ders ile ilgili gelişmelerin ve değişimlerinin dünya genelinde baz alındığı ülke olarak da bilinmektedir. Özellikle 1994 yılında ABD'de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi tarafından Sosyal Bilgiler ile ilgili hazırlanan standartlar ve düzenlemeler bu dersin gelişimine katkı sağladığı; dünya geneline de bu dersin yayılmasına ön ayak olduğu anlaşılmaktadır.

1.2.1. Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Bilgiler dersinin ne zaman ve nerede başladığı tam olarak bilinmemektedir. Yalnız Sosyal Bilgiler dersinin konularının Antik Yunan ve Roma gibi köklü kültürler ortaya çıkaran toplumların okullarında, ilk çağlardan beri okutulduğu hakkında ileri sürülen düşünceler de vardır (Bilgili, 2008: 19). Örneğin eski çağlarda Aristo, Platon, Heredotes ve benzeri düşünürler öğrencilerine tarihi konuları da içeren dersler vermişlerdir. Büyük ve tarihi uygarlıklar arasında bulunan Çin'de ise Sima Qian ile Du Yu tarih dersleri okutmuşlardır (Kılıçoğlu, 2009: 7).

İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için gerek duyduğu ihtiyaçların karşılanması açısından hem fen hem de sosyal bilimin kurallarını öğrenmesi gerekmektedir. Bu kuralları insan tek başına öğrenemez. Bu bakımdan sosyal bilimler ve fen bilimleri için "İnsanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilimler başlamıştır" görüşü savunulabilir (Sönmez, 1998: 7).

Sosyal bilim dalları 17 ve 18. yüzyıllarda Avrupa'nın Aydınlanma Dönemi'ne eşdeğer olarak gelişim göstermiştir. Bu dönem içerisinde devlet yönetim modelleri,

toplum yapılanmaları ve insanın hak ve özgürlük anlayışı değişim göstermiş buna bağlı olarak sosyal bilim dallarında da gelişim yaşanmıştır (Sönmez, 1998: 51).

Fransız düşünür Condorcet (1743-1794) Sosyal Bilgiler adını kullanan ve bu ad ile bir dersin okutulması gerektiğini söyleyen ilk düşünür olmuştur. Kavram olarak Sosyal Bilgiler ilk olarak 1916 yılında ABD’ de söylenilmeye başlanmıştır (Sözer, 2008: 41-55). Bu kavram ABD’de 1916 senesinde Ulusal Eğitim Derneği kuruluşunun “Orta Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Kurulu” tarafından kullanıldı. Bireyler toplumsal örgütlenme ve toplumsal gelişmede toplumsal yaşamın birer ögesi olduklarından kurul Sosyal Bilgileri insana ilişkin bilgi olarak tanımladı (Dönmez, 2003: 34),.

ABD’ye göç eden birçok insan demokratik bir toplumda yaşamaya hazır değildi bazı göç edenlere vatandaşlık kurallarının hatırlatılması ve nasıl vatandaş olunacağını öğretilmesi gerekiyordu. Vatandaşlık eğitiminin verileceği en uygun yer olan okullarda Sosyal Bilgiler toplumu bir araya getirme rolünü üstlendi. Bunun sonucunda 1892 senesinde Amerikan Milli Eğitim konseyi Sosyal Bilgiler programını düzenledi. Yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler programının kapsamında toplumun gereksinimleri göz önünde bulunduruldu (Öztaşkın, 2018: 14).

Birinci dünya savaşına giden yıllarda Sosyal Bilgiler alanı, sosyal deneyimin karmaşıklığından doğan ilerici bir eğitim hareketinin parçası haline geldi. İlerlemeciliği teşvik eden eğitimciler ve araştırmacılar, Sosyal Bilgilerin biçimlendirilmesinde önemli rol oynadılar (Öztürk, 2012: 24). Burada amaç bütünleşik ve disiplinler arası bir yaklaşım ile yurttaşlık eğitimi programı oluşturmaktır. Bu program ile değişen toplumda ortaya çıkan karmaşayı çözebilen, demokratik toplumun gerektirdiği sorumluluk ve görevleri aktif olarak yerine getirebilen yurttaşlar yetiştirilmesi planlanmaktadır (Öztürk, 2012: 3).

1920 ve 1940 yılları arasındaki dönemde Sosyal Bilgiler pek çok değişim göstermiştir. 1929 senesinde ABD’de ortaya çıkan ekonomik buhran Sosyal Bilgiler programlarının ekonomiye ağırlık verilmesi sonucunu doğurmuştur. II. Cihan harbinin sonrasındaki zaman bölümünde ise Sovyetlerin ABD’yi geçeceği kaygısı yaşanmış ve vatandaşlık eğitiminin yanında programda tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset bilimi gibi konuların ağırlığı artmıştır. 1950’li senelerden itibaren tarih ve coğrafya bu programda büyük oranda öne çıkmaya başlamıştır (Nelson, 1987, akt. Öztürk, 2012: 10)

1960 ve 1970 seneleri arasında Sosyal Bilgiler ağır eleştirilere maruz kalmış bunun sonucunda Bruner'in buluş yolu ile öğrenme kuramının etkisi ile "Yeni Sosyal Bilgiler" adıyla Sosyal Bilgiler programında bir yenilik hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin sonucu olarak eleştirel düşünce geliştirilmeye çalışılmış, Sosyal Bilgiler programından tarih ve coğrafya derslerinin ağırlıkları azaltılarak sosyoloji, ekonomi, sosyal psikoloji gibi farklı derslerin ağırlıkları arttırılmıştır (Öztürk, 2012: 7).

1980'li yıllarda "Yeni Sosyal Bilgiler" adıyla uygulanan programın başarısız olduğu fikri ortaya atılmış ve klasik programa tekrardan dönmüştür (Bilgili, 2013: 24). 1990'lı yıllarda NCSS Sosyal Bilgiler ile ilgili "Yeni Sosyal Bilgiler" hareketinin fikirlerine yakın önermelerde bulunmuştur. Bunun sonucu olarak 21. Yy'da Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgiler programının yapılandırmacı anlayışa göre, disiplinler arası ve tematik özellikler taşıdığı, problem çözme yöntemi ve işbirliğini öğretmeyi yordadığı gözlenmektedir (Öztürk, 2012: 45).

1.2.2. Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Türk eğitim tarihinde Sosyal Bilgiler ders konularına Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869)'nin yayımlanmasıyla yer vermeye başlanmıştır. Türk eğitim tarihinde eğitim alanında ilk kapsamlı düzenleme olan bu nizamnamenin Sıbyan Mektepleri programının 6. Maddesine göre Muhtasar Tarih-i Osmani, Muhtasar Coğrafya ve Malumat-ı Nafla dersleri okutulacaktır (Akyüz, 1999: 142). Bu nizamnamede geleceğe uygun olarak sunulan olaylar ve vatanseverlik kavramının öğrencilere verilmesi gerektiği belirtilmiş bu durumun aktarılmasının ancak Sosyal Bilgiler dersleri ile olabileceği savunulmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2011: 15).

Eğitim tarihimizde 1924-1926-1936 ve 1948 senelerinde program değişiklikleri yapılmış yapılan programlarda tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri ayrı birer disiplin olarak bulunmuştur (Kılıçoğlu, 2009: 9). 1962 senesinde "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adını alan bu ders 1968 senesinde 4 ve 5. sınıflarda okutulmak üzere disiplinlerarası yaklaşım esasına dayanarak ilk kez Sosyal Bilgiler adı ile okutulmaya başlanmıştır (Öztürk ve Deveci, 2016: 16). 1968 senesinden önce Sosyal Bilgiler derslerinin içeriği ayrı dersler olarak işlenmekteydi (Bilgili, 2008).

ABD'nin askeri ortağı olan, nüfusunun etkili olduğu ve kültürel etkisi altında olan ülkelerde Sosyal Bilgiler önemini gittikçe arttırmıştır ve Türkiye'de bu ülkeler arasında yer almaktadır (Öztürk, 2007: 43). Ülkemiz için Sosyal Bilgiler yeni bir ders sayılır.

1968-1969 eğitim döneminde bütün ilkokullara, 1970-1971 senesinde ortaokullara ders olarak eklenmiştir (Günden, 1995: 22).

1985 senesinde Sosyal Bilgiler dersi ortaokul dersleri arasından kaldırılmış bu dersin yerine ‘‘Milli Tarih’’, ‘‘Milli Coğrafya’’ ve ‘‘Yurttaşlık Bilgisi’’ dersleri ortaokul dersleri arasına eklenmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002: 16).

18 Ağustos 1997 tarihli 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, 4306 sayılı kanuna uygun olarak 1997-1998 eğitim öğretim senesinde kesintisiz ve zorunlu sekiz senelik eğitime geçilmiştir. ‘‘İlkokul’’ ve ‘‘Ortaokul’’ birleştirilmiş ve ‘‘İlköğretim Okulu’’ adını almış ve İlköğretim okullarında bulunan dersler yeniden düzenlenmiştir (MEB, 1998). 4-5-6 ve 7. sınıflara haftada üçer saat olarak uygulanmak üzere Sosyal Bilgiler dersi geri getirilmiştir (MEB, 1998). 1998 Sosyal Bilgiler müfredatı, tümevarımcı ve davranışsal pedagoji kullanılarak Taba Tyler müfredat modeli esas alınarak geliştirilmiştir (Şimşek, 2005: 6).

İçinde yaşadığımız yüzyılın başlarına gelindiğinde tüm dünyada bireysel, ekonomik ve toplumsal gelişim ve değişim yaşanmaya başlamış bu durumda AB kuralları ve eğitim modelleri göz önünde bulundurularak eğitim sistemimizi değiştirmek ve güncellemek zorunlu hale gelmiştir (MEB, 2005). 2005 senesinde hazırlanan yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında yapılandırmacı anlayış benimsenerek, Sosyal Bilgiler öğretim programı amaç, içerik, öğretim ve değerlendirme süreçlerinde önemli değişikliklere uğramıştır (Daşcıoğlu ve Şimşek, 2014: 24).

2012 senesinde 4+4+4 eğitim sistemi kabul edilmiş ve zorunlu eğitimin 12 seneye çıkartılması kararı alınmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2012). Bu program ile birlikte ‘‘İlkokul’’ ve ‘‘Ortaokul’’ kavramları tekrar kullanılmaya başlanmıştır. 5. sınıf kademesindeki Sosyal Bilgiler dersi yapılan bu değişiklikler ile Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından verilmeye başlanmıştır (Çatak, 2015: 90-91).

1.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

Sosyal Bilgiler dersinin ülkemizdeki tarihine bakıldığında zaman, Sosyal Bilgiler ismiyle ilk defa 1968 yılında okutulduğu görülmektedir (Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005). Bu tarihten önce Sosyal Bilgiler, farklı isimlerde ve tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi gibi isimlerle ayrı ayrı dersler olarak okutulmaktaydı (Bilgili, 2008). 1926 yılıyla beraber kitapların hazırlanması ve basım işi Talim Terbiye Kuruluna verilmiştir (Safran, 2009). Bu tarihten sonra tarih öğretimi programda farklı isimli ama genel olarak amaçları

benzer özellikler taşıyan dersler altında öğretilmiştir. Sosyal Bilgiler; 1926, 1930, 1936 ve 1948 yıllarına ait programlarda Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri olarak okutulmuştur. Bu dersler 1962 yılında yayınlanan İlkokul Program Taslağı'nda "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında birleştirilerek okutulmuştur. 1968 yılına gelindiğinde ise, yayınlanan İlkokul Programı'nda ilk defa "Sosyal Bilgiler" adını almış ve okullarda okutulmuştur (Öztürk ve Dilek, 2005). 1985 yılında, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı kararıyla Sosyal Bilgiler dersinin kaldırılmasıyla, okullarda Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri okutulmuştur. 1998 yılında tekrar müfredata girerek okutulan Sosyal Bilgiler dersi, aynı isimle okutularak günümüze kadar gelmiştir (Bilgili, 2008).

Sosyal Bilgiler dersi ilk olarak 1968 senesinde ilkokul müfredatına 1989, 1998, 2005 yıllarında ise aynı isimle programlara girmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler programı tüm bu programların hepsinden farklı olan bir programdır (Safran, 2011: 13). 2005-2006 Sosyal Bilgiler Öğretim programı Vygotsky'in kuramı olan "sosyal yapılandırmacılık" kuramı baz alınarak hazırlanmıştır (Öztürk, 2009: 27). Zamanla 2005 programı üzerine düzenleme ve yenilikler yapılmıştır. Tarih, coğrafya, iktisat, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin yanı sıra yurttaşlık bilimlerini de içeren bir ortaokul dersi olan Sosyal Bilgiler 2005 programında çevre ile etkileşime, bütüncül ve genel anlayışa dayalıdır (Yazıcı ve Koca, 2011; 30-37).

Sosyal Bilgiler dersleri ortaokul programlarında yer almakta ve Sosyal Bilgiler programındaki kazanımlarla ilişkilendirilmektedir. Programa göre birey kendi kültürünü ve toplumun ihtiyaçlarını ön planda tutmalıdır. Aynı zamanda bu ihtiyaçları anlaması önemlidir. İhtiyaçlar belirlendikten sonra toplumun gelecek hedefleri de belirlenecek ve eğitim de bu doğrultuda şekillenecektir (Sağlam, 2011: 275).

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı davranışçı yaklaşımdan ziyade öğrenciyi merkeze alan, problem çözmeye odaklı, öğrencinin etkin katılımını sağlayan, bireysel farklılıkları gözetken ve etkinlik temelli öğrenme modelini tercih eden bir anlayışa sahiptir (Özdemir, 2012: 17-48). Yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde planlanan Sosyal Bilgiler programı artık ezberlenmiş bilgilerden meydana gelen ders olmaktan çıkan bir çerçeve çizmektedir (Gültekin, 2008: 65). Yapılandırmacılık (Constructivism) bilginin öğrenciler tarafından aktif olarak oluşturulması, yorumlanması ve yeniden düzenlenmesidir ayrıca öğrencinin öğrenmesi noktasında nasıl sorusunu sorar (Yanpar, 2006: 88).

30.06.2005 tarihli MEB Talim Terbiye Kurulu'nun 188 sayılı aldığı kararla Sosyal Bilgiler dersi 6 ve 7. sınıf öğretim programı kabul edilmiştir. MEB (Tebliğler dergisi, 2005)'in aldığı karara göre: Bakanlık makamının 18.11.2003 tarih ve 12438 sayılı Oluru ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında kurulan Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanarak kurulumuzda görüşülen İlköğretim Sosyal Bilgiler (6 ve 7. sınıflar) Dersi Öğretim Programı'nın 2006-2007 Öğretim Yılından itibaren denenip geliştirilmek ve kademeli olarak uygulanmak üzere ekli örneklerine göre kabulü (...) Kurulumuz 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı karar ile kabul edilen İlköğretim Sosyal Bilgiler (6 ve 7. sınıflar) Dersi Öğretim Programının 2006-2007 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamadan kaldırılması kararlaştırıldı (MEB, 2005).

2005 Sosyal Bilgiler programının giriş bölümünde genel amaçlar, 6 ve 7. sınıf kazanımları; açıklamalar bölümünde beceri, değer, öğrenme alanları, kavramlar ve ölçme araçları, son bölümde ise ünite etkinlikleri bulunmaktadır (MEB, 2005). 2005 Sosyal Bilgiler programı ünite anlayışını sürdürmüştür ama bu ünite anlayışı ile tek tek disiplinlerin ünitesinden ziyade öğrencilerin ilgi ve merakına göre Sosyal Bilgiler ünitesi oluşturulmaya çalışılmıştır (Ata, 2009: 36).

Sosyal Bilgiler derslerinin uygulama aşamasında şu noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir (MEB, 2018):

- Disiplinler arası bir yaklaşım,
- Sosyal Bilgiler öğretiminin temel ilkeleri,
- Bilimsel yöntemlerin sezdirilmesi ve öğrencilerin karşılaştıkları problemler üzerinde yansıtıcı düşünmeleri,
- Programdaki kazanımlarla birebir ilişkilendirilmiş olan değer ve becerilerin farklı kazanım ve öğrenme disiplinleriyle ilişkilendirilmesi,
- Kavram öğretiminde sınıflamalar ve farklı yaklaşımların dikkate alınması, anlam ve kavram karışması ve kavram yanlışlarının giderilmesi,
- Milli ve dini bayramlar, kurtuluş günleri, belirli gün ve haftalardan, yararlanılarak öğrencilerin tarihsel duyarlılıklarının ve milli bilinçlerinin geliştirilmesi,
- Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan faydalanılması (MEB, 2018: 10).

1.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

1739 sayılı Milli Eğitim temel kanununun 2. Maddesine göre Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Sosyal Bilgiler dersi Öğretim programının genel amaçları aşağıdaki gibi belirtilmiştir (MEB, 2018):

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
- Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
- Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
- Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
- Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
- Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
- Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
- Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
- Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
- Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

- Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
- Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,
- Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
- Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
- Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
- Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

1.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Becerileri

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak 2023 Sosyal Bilgiler dersi özel amaçları oluşturulmuş ve bu amaçlar doğrultusunda öğrencilerin;

- Millî bilince sahip vatandaş olarak yetişmeleri,
- Demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
- Herkesin yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
- Kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
- İnsan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
- Çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları

- Eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
- Kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
- Her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
- İnsanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
- Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
- Temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
- Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
- Yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
- Erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri
- Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- Fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması beklenmektedir. (MEB, 2023)

1.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerleri

Değer, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde (2023): “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” şeklinde tanımlanmıştır. Değerler, insanların olay ya da kişileri iyi veya kötü olarak tanımlamasına yardımcı olan ölçütler olarak izah edilebilir (Aydın, 2014). Tutar vd. (2018) tarafından değer kavramı, insanlara yol gösteren inanç şeklinde tanımlanmıştır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre öğrencilerin ders içerisinde, sosyal etkinliklerde ve okul dışında aşağıdaki ulusal ve evrensel değerleri kazanmaları amaçlanmıştır (MEB, 2018):

- Adalet
- Aile birliğine önem verme

- Bağımsızlık
- Barış
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Eşitlik
- Özgürlük
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Tasarruf
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

1.4. EĞİTİMDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

1.4.1. Eğitimde Teknoloji Kullanımının Katkıları

Teknoloji, insanların fiziksel çevrelerini yönetmek ve değiştirmek için geliştirdiği araçlarla birlikte, bu araçlar hakkındaki bilgiyi de içeren bir kavramdır (TDK, 2023). Teknoloji ve eğitim kavramlarının sıklıkla yan yana gelmesi alanyazında ‘eğitim teknolojisi’ kavramını ortaya çıkarmıştır. Eğitim teknolojisi, araştırmacıların bakış açılarının farklılığından kaynaklı çeşitli tanımlara sahip olmuştur (Curacı, 2021). Genel tanımıyla eğitim teknolojisi, eğitim öğretim süreçlerinde kullanılan teknolojik araçlar ve yöntemlerin tasarlanması, geliştirilmesi ve kullanılmasını içeren bir disiplindir.

Teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler eğitim sürecine de yansiyarak yenilikleri beraberinde getirmiştir. Eski zamanlarda kullanılan kara tahta, tepegöz gibi araçlar yerini

etkileşimli tahta, projeksiyon, tablet ve bilgisayara bırakmıştır. Gelişen teknolojinin eğitim ortamlarına yansmasıyla çeşitlenen eğitim teknolojisi araç ve gereçleri eğitim sürecini daha ilgi çekici hale getirerek öğrencilerin derse aktif katılım sağlamasına olanak vermiştir. Aktif katılım sağlayan öğrenci kendi öğrenme sürecini takip edebilmiş kendi hızına göre ilerleme gösterme imkanına sahip olmuştur. Öğrenciler etkileşimli, görsel işitsel açıdan zenginleştirilmiş eğitim ortamlarında dijital içerikler, interaktif uygulamalar ve simülasyonların kullanıldığı derslerle konuları daha iyi anlamlandırmışlardır. Gelişen teknolojinin sağladığı olanaklar öğrencilerin iş birlikli çalışmalar yapmasına, birlikte çalışma, bilgi paylaşma gibi becerilerini geliştirmesine fayda sağlar. İnternet üzerinde araştırmalar yapan, dijital içerikler oluşturan öğrencilerin teknoloji kullanımı ve dijital becerileri de gelişim gösterir.

Eğitim teknolojisi, eğitim kuramlarının etkili uygulamalara dönüşmesi için araç gereç, personel, yöntem ve süreçlerden oluşan sistemler bütünüdür (Alkan, 1984). Alkan (1995) tarafından yapılan çalışmada, eğitim teknolojisinin gelişimi beş farklı evrede incelenmektedir. İlk aşamada, yazı öncesi dönemden başlayarak yazının kullanımının ortaya çıkışı ve matbaanın icadı belirtilir. İkinci aşamada, görsel ve işitsel araçlarla ilgili gelişmeler, televizyon ve bilgisayarın eğitimdeki rolü ve programlı öğretim yöntemleri vurgulanır. Üçüncü aşama, ferdi öğretim ile toplu öğretim yöntemlerinin bir dengede ele alındığı ikilem dönemdir. Dördüncü evrede, ferdi ve toplu öğretimin bütünleştirilmesinin yer aldığı otomasyon dönemi yer alır. Son olarak, beşinci aşamada geleneksel okul ve öğretmenlik yapısının tamamen değiştiği, dijital teknolojilerin yoğun kullanıldığı sibernasyon dönemi ifade edilir (Akt. Eroğlu, 2002).

Teknolojinin hızla geliştiği ve kişisel bilgisayarların kullanılmaya başlandığı 1980'lerden itibaren büyük bir değişim süreci başladı. 1990'lı yıllarda internet kullanımının yaygınlaşmasıyla süreç devam etti. 2000'li yılların başında sınırlı bir şekilde disketler ve 56k modemler ile bağlantı kurabildiğimiz internetle tek yönlü bir iletişim sağlayabiliyor yalnızca içerik ve bilgilere erişebiliyorken günümüzde ise internet ve ilgili teknolojiler karşılıklı etkileşim halinde olduğumuz bir şekil almıştır (Badgers, 2021).

İnternetin ilk dönemi olan ilk Web teknolojisi, 1990'ların sonu ve 2000'lerin başlarında Web 1.0 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde metin, bağlantı ve resimler içeren sayfalar oluşturulmasına imkân sağlayan bir kodlama dili olan HTML (Hiper metin işaretleme dili) kullanılmaya başlanmıştır. Böylece ilk kuşak Web olarak adlandırılan Web 1.0, bilgisayar ortamlarında bulunan yazı, resim ve video gibi öğelerin

aktarımına olanak sağlamıştır. Web 1.0'ın genel amacı bilgiyi sunmaktır. Web 1.0, Web sitesi içeriğini oluşturanlar ve Web sitesindeki bilgileri okuyanlardan oluşmaktadır (Demirli ve Kütük, 2010). Web 1.0'ın en büyük özelliği kullanıcıların Web siteleri ile etkileşimde bulunmadan yalnızca bilgi edinebilmesidir. Web 1.0 ile bir konuda bilgiye sahip olan bireyin bilgiyi paylaşabilmesi için Web sayfası oluşturabilecek teknik bilgiye sahip olması gerekliliği söz konusudur (Horzum, 2010). Kullanım alanının kısıtlı, okuyucunun pasif olması ve bilgiyi güncelleyememek gibi sebepler nedeniyle, Web 1.0 zaman içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap verememiştir. Böylece Web 1.0'ın yetersiz kaldığı durumları karşılayabilecek Web 2.0'a kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Anderson, 2007).

Dijital çağın başlangıç dönemini temsil eden Web 1.0 kullanıcıların yalnızca gözlem yaparak bilgiye erişim sağladığı, herhangi bir içerik ekleme, yorum yapma yetkinliği olmadan pasif bir şekilde tek yönlü bilgi akışının gerçekleştirildiği ortamdır. (Badgers, 2021).

Web 1.0'da içerik, web sitesi sahipleri ve kuruluşları tarafından oluşturulur. Kullanıcıların içerik oluşturmaları ya da var olan içerikleri düzenlemesi mümkün değildir. Bilgi pasif bir şekilde sunulur. Kullanıcılar bilgiye erişim sağlayabilirler ancak bilgiye katkıda bulunma maksatlı etkileşimde bulunamazlar. Web 1.0'da iletişim tek yönlüdür, web sitesi tarafından bilgi sunulur kullanıcı tarafından ise bu bilgilere erişilir. Kullanıcılar sınırlı bir şekilde belirli formları doldurarak ya da iletişim kutularında mesajlaşarak etkileşimde bulunabilirler.

Www, "World Wide Web" in İngilizce kısaltılmasıdır ve dünyayı saran ağ anlamı taşımaktadır. İnternet kavramı ile aynı anlamda kullanılıyor olsa da Web ile internet birbirinden farklı kavramlar olup, Web; internetin en önemli parçasıdır (Çukurbaşı, Çam, ve Kıyıcı, 2022, s.3). Web, 1989 yılında Tim Burners-Lee tarafından dünyanın farklı yerlerindeki bilim insanları arasında bilgi paylaşımı sağlamak amacıyla tasarlanmış ve ilk Web sitesi ise 6 Ağustos 1991 yılında yayımlanmıştır (Nix, 2020). Böylece ilk kuşak Web ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise Web; yazı, resim, film ve animasyon gibi pek çok veriye ulaşmayı sağlayan milyarlarca kullanıcıya sahip etkili bir araçtır. 2023 yılında yaklaşık olarak bir milyardan fazla Web sitesi olduğu bilinirken, altı milyara yakın internet kullanıcısı vardır (Ahlgren, 2023). Web'in dünyada bu denli çok kullanıcısının olmasının temel sebebi kolay ve hızlı ulaşılabilirlik özelliğidir.

Web 2.0 kavramı, internetin gelişme süreci ve geleceğini konu alan bir konferans esnasında ilk defa 2004 yılında Tim O' Reilly tarafından ifade edilmiştir. Yine aynı konferansta Web 2.0 araçlarının gelişme içinde olduğunu ve kullanıcıların içeriği sürekli geliştirerek genişleyeceğini ifade etmiştir (O'Reilly, 2005). Bu durumda kullanıcılar için yalnızca okuyucu olmanın yanında yeni içerik üretmek, var olan içeriklere katkı sağlamak ve diğer kullanıcılarla paylaşımda bulunmak gibi fırsatların oluştuğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile Web 2.0, kullanıcıların içerikleri oluşturabildiği, zaman-mekân farkını ortadan kaldırarak iş birliği yapabildiği ve kullanıcıların bilgi alışverişinde bulunabildiği ikinci kuşak Web ortamıdır (McLoughlin ve Lee, 2007).

Web 2.0 teknolojisinin en belirgin özelliği, internet kullanıcılarının sadece interneti tüketen bir konumdan, içerik oluşturabilen, paylaşabilen, iş birliği yapabilen bir kullanma geçiş yapmalarını sağlamasıdır. Web 2.0 ile kullanıcılar teknik bilgiye ihtiyaç duymadan Web tabanlı uygulamaları kullanarak, içeriği düzenleyebilir yorum yapabilir ve içerik paylaşımında bulunabilir. Böylece Web, sadece bir bilgi kaynağı değil aynı zamanda etkileşimli bir platforma dönüşmektedir (Horzum, 2010). Günümüzde Web 2.0 bilginin kolay ve hızlı şekilde ulaşılmasını sağlayan ve bilgi oluşturma sürecinde kullanıcıyı dâhil eden dinamik bir yapıdır (Çekinmez, 2009). Bu sayede kullanıcılar Web okuru olmaktan çıkarak, Web sitelerindeki içerikleri paylaşabilen ve hatta içerikleri oluşturabilen birer Web okuryazarı haline gelmektedir (Horzum, 2010). Kullanıcıların içeriklere katkı sunması ve yeni içerikler üretmesi Web 2.0'ın hızlı gelişmesini sağlamaktadır. Bu sebeple Web 2.0 teknolojileri, yazılımın katılımı ve açıklığı bakımından kullanıcıları içerik oluşturma ve içeriğe katkıda bulunmaya teşvik etmektedir (Çukurbaşı, Çam, ve Kıyıcı, 2022, s.3). Web 2.0, insanların teknoloji kullanımlarına bağlı değişen ve gelişen bir evrimdir. Bu evrimin temelinde internet aracılığıyla bilgi ve fikirlerin paylaşılması söz konusudur (Ryan, 2016).

2.4.3. Web 3.0

Web 3.0, kullanıcıların ağ deneyimini zenginleştirmeyi hedefleyen, birbirleriyle ağ üzerinde bağlantılı olan ve konuma özgü bilgi sağlayan bir uygulama setidir (Latorre, 2021 Akt. Çeviri Yılmaz, 2021). Web 2.0 ile birlikte dijital dünyada yaygınlaşan "Semantik Web" içeriklerin daha anlamlı ve bağlantılı hale getirilmesini sağlayan bir web teknolojisi olarak bilinir. Toplanan veriler kullanıcılar tarafından kullanılabilirken aynı zamanda bilgisayarlar tarafından da anlamlı bir yapıya dönüştürülebileceklerdir (Badgers, 2021). Web 3.0'ın gelişimiyle birlikte kullanıcıların ihtiyaçlarını ve tercihlerini

anlayıp kişiselleştirilmiş içerikler sunan, yapay zekâ teknolojilerini kullanarak bilgiyi anlamlı ve etkili bir şekilde işleyen yeni bir sistem ortaya çıkmıştır.

Web 4.0’da yapay zekâ ve ‘‘Artırılmış Gerçeklik’’ teknolojisi kullanımı, kişisel verilerin bulut uygulamalarında depolanması, disk kullanımındaki sorunların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. EyeOS işletim sistemi buna örnek olarak verilebilir (Gözübüyüköğlu, 2019).

1.4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Teknoloji Kullanımı

Eğitim alanında meydana gelen teknolojik yenilikler Sosyal Bilgiler dersini de yakından etkilemiştir. Öğrenme aktiviteleri olabildiğince çok duyu organına hitap ettiği takdirde, öğrenmenin gerçekleşmesinin bir o kadar pozitif ve kalıcı olduğu bilimsel çalışmalarla ispatlanmıştır (Koca & Çatak, 2011). Sosyal Bilgiler dersi de içerdiği konular ve kavramlar bakımından teknolojik araçlar kullanılarak öğrencilerin duyu organlarına hitap ederek daha kalıcı ve etkili verilebilir. Ders sürecinde teknoloji kullanımı öğrenci performansını artırırken, eğitimi nitelikli hale getirebilir (Karadağ, 2018: 515). Birden fazla soyut konu ve kavramı öğrenciye sunan Sosyal Bilgiler dersi teknolojik araçlar yoluyla öğrencilere gerçek yaşam deneyimleri sunarak bu kazanımların kalıcı olarak öğrenilmesine yardımcı olmaktadır (Fitchett ve Meuwissen, 2018: 10; Güneş vd., 2021: 860). Sosyal Bilgiler vatandaş yetiştiren bir ders olduğu için bu süreçte teknolojik gelişmelerin takibini yaparak günün şartlarına uygun, güncel teknolojik bilgilerle donanımlı bireyler yetiştirmelidir. Bunun için ders sürecinde çağın getirmiş olduğu teknolojik araçlardan yeterli ölçüde yararlanılmalıdır (Karadağ, 2018: 515).

Kayaalp ve Meral (2023) 2010-2022 yılları arasında ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretimi alanında yapılmış ve ‘‘teknoloji’’ anahtar kelimesini içeren lisansüstü tezleri incelemişlerdir. Toplamda 65 lisansüstü tezin incelendiği çalışma sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler dersinde bilgisayar tabanlı öğretim, artırılmış gerçeklik, dijital oyun, sanal müze, hareketli infografik gibi farklı konulara yer verildiği belirlenmiştir. Koca ve Daşdemir’in (2018) Sosyal Bilgiler dersinin hareketli, renkli ve kalıcı geçmesi için 7. sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler öğretiminde sanal tur uygulamaları yaptırmışlardır. Çalışma, Sosyal Bilgiler dersi için oluşturulan teknolojik çalışma konularının örneklerinden biridir.

Öğretmen ve öğrencilere günümüzde üretme, değiştirme, paylaşma, iletişim kurma gibi bilgi alışverişinde bulunabilecekleri imkân sunan teknolojik ürünlerden bir diğeri de Web 2.0 araçlarıdır. Ders sürecinde kullanılan Web 2.0 araçları ile bilgi alışverişi, farklı çevrelerle iş birliği imkânı, içerik üretimi, fikir paylaşımı, etkileşimli ders olanakları artmaktadır (Karaman, Yıldırım ve Kaban, 2008:38). Sosyal Bilgiler dersinde Web 2.0 araçları yardımıyla sanal geziler yapılabilir böylece mekân ve zaman sınırlandırılması ortadan kaldırılabilir. Benzetimler yoluyla kontrol altına alınamayan volkanik patlama, deprem gibi afetlerin oluşumları öğrencilerle paylaşılabılır. Animasyon ve görsellerle dersler daha eğlenceli hale getirilebilir, ders içinde olduğu gibi ders dışında da uzaktan eğitim araçları ile dersler yürütebilir, ayrıca sınav araçları ile ders süreci değerlendirilebilir (Yeşiltaş ve Turan, 2015: 4-5). Sosyal medya kullanımı ile öğrenci-öğrenci ve öğretmen-öğrenci iletişimi ders dışında da sağlanabilir (Yaylak ve İnan, 2018, s.32). Ayrıca öğrencilerin dikkatini çekmede, sürece etkin katılımı sağlamada okul toplumu oluşturmada Web 2. 0 araçları önemli rol oynamaktadır (Faizi 2018: 1225; Wankel, 2009: 255). Sosyal Bilgiler dersinde Web 2.0 araçlarının kullanımı ile soyut kavramlar; görsel, video ve etkinliklerle somut hale getirilebilir. Zihin haritaları ile öğrencilerin bilgileri ortaya konulabilir, zaman ve kronoloji haritaları oluşturan uygulamalar ile öğrencilerin zaman kavramına ilişkin değişim ve süreklilik algıları geliştirilebilir. Alıştırma ve değerlendirme araçları ile öğrencilerin ders içinde ve dışında yeterlilikleri ölçülebilir, bilgilerin kalıcılığı artırılabilir. Aynı zamanda bu ürünlerin oluşturulmasında öğrenciler ile iş birliği yapılarak öğrenciler birer içerik üreticisi olabilir.

Sosyal Bilgiler dersinde teknoloji ve Web 2.0 araçlarının kullanımı ile ilgili yapılan alanyazın taramasında farklı çalışmalara rastlanılmıştır. Bunlar; Web 2.0 araçları hakkında öğretmen görüşlerini almaya yönelik çalışmalar, (Korucu ve Sezer, 2016; Özer ve Albayrak, 2017; Yaylak ve İnan; 2018; Tünkler, 2020; Kırmırlı ve Demirezen, 2022), Sosyal Bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik doküman analizi yapan çalışmalar (Güneş vd., 2021), Web 2.0 araçlarıyla karikatür,animasyon ve oyunlar ile öğretimin etkililiğini ortaya çıkarılmasını amaçlayan çalışmalar (Uysal, 2020; Yalçın, 2022), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Web 2.0 araçlarını alanlarında kullanımına ilişkin deneyimlerinin ortaya konulmasını amaçlayan çalışmalar (Çelik, 2020), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Web 2.0 uygulamalarıyla değerlendirme sürecinde kullanımına yönelik araştırmalar (Çelik, 2021; Çelenk ve Tatlı, 2022), Web 2.0 araçlarının akademik başarıya etkisini ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar (Hücüptan, 2006; Can, 2021;

Almalı ve Yeşiltaş, 2020; Göker ve Bekir, 2019) ve Web 2.0 araçlarının Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerine etkisini araştıran çalışmalar (Tepe ve Çelik, 2021) olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.5. TUTUM

Tutum bir durum karşısında bireyin; önyargıları, hisleri, düşünceleri, fikirleri, inançları, şüpheleri gibi özelliklerinin sentezlenmesinden oluşan olumsuzluk ile olumluluk arasında değişim gösteren eğilimlerinin toplamıdır (Thurstone, 1928). Tutum, bireye atfedilen ve onun, insanlar, nesneler ve olaylarla ilgili değerlendirmeleridir. Bu değerlendirmeler, kişinin düşünce, duygu ve davranışlarını etkiler (Aşan, Aydın ve Can, 2015). Her tutum davranışa dönüşmese de her davranışın arkasında tutum vardır (Tutar, 2023). Öğretmen tutumları öğrencilerin zihinsel, sosyal, duygusal gelişiminde anlamlı bir etkiye sahiptir ve tutumlar çeşitli yollardan davranışlara yansır (Kargın, 2002).

Tutum; insan davranışlarını yönlendiren temel yapılarıdır. Dolayısıyla bireylerin tutumlarının bilinmesi sergileyecekleri davranışların tahmin edilmesine ya da denetim altına alınmasına yardımcı olacaktır (Güney, 2012). Ancak bu durum bireylerin yalnızca genel bir tutumlarının olduğu ve buna göre değerlendirmeler yapılacağı anlamına gelmez. Nitekim tutum hem belli durumlara özgü hem de genel olabilir. Spesifik tutumlar belirli bir davranışa özgüdür. Buna göre; belirli bir duruma özgü tutum yine belirli bir davranışa yordar. Öğrencinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumu, o derse ne kadar çok çalışacağını yordayacaktır. Genel tutumlar ise farklı spesifik davranışların ortalaması ya da kombinasyonuna bağlı olarak oluşmaktadır. Bireyin farklı davranışlarına bakarak bunların karşılık geldiği genel bir tutum belirlenmektedir. Bireyin yazı yazarken yazım kurallarına dikkat etmesi, dil üzerine araştırmalar yapan kuruluşlara üye olması ve konuşurken yabancı kelimeler kullanmaması o bireyin dil bilincine sahip olduğunu, bir diğer ifade ile bu konuda genel bir tutumunun olduğunu göstermektedir (Hogg & Vaughan, 2011). Bu hususta, bireyin tutum nesnesi ile alakalı düşünce ve inançlarının, duygularının, değerlerinin ve ona yönelik davranışlarının bir bileşeni olarak görülmektedir. Bu bileşenler ise tutumun öğelerini oluşturmaktadır (Aronson vd., 2005).

2. ELEKTRONİK KİTAP

2.1. ELEKTRONİK KİTAP (E-KİTAP) NEDİR ?

Hızla gelişen dünyada, teknolojik gelişmelere paralel olarak farklı türde ve formattaki kitaplara olan talep de artmıştır. Buna bağlı olarak e-kitap, basılı kitapların

sayısal verilerle elektronik ortama aktarılmasıyla oluşur (Sagar vd., 2011). Kitapların elektronik araçlarla okunabilmesi için oluşturulan formattır (Hawkins, 2000). Başka bir ifadeyle e-kitaplar elektronik ortamda sadece metinlerden oluşan kitaplar olabileceği gibi sesli, resimli ve videolar içeren kitaplar da olabilir (Gürcan, 2005). Yazılımlar ve programlamadaki gelişmelerle e-kitapları okumaya yarayan dijital cihazların kullanım amacı sadece okumak değil, aynı zamanda ses, resim, video ve müzik gibi farklı özelliklerle destekleyerek çok yönlü kullanım sağlamak olmuştur (Çatal, 2008).

“E-kitaplar temelde binlerce kâğıt sayfanın eşdeğerini tutan yüksek teknoloji okuma tabletleridir. Bu sayede, kullanıcılar metinleri indirebilir ve yerleşik ekranlarda gösterebilirler, böylece daha fazla kitabı taşıma ihtiyacı duymadan geniş bir kütüphaneye erişim sağlanır.” (Robb, 1998). Rukancı ve Anameriç’e (2003) göre “E-kitaplar, bilgisayar veya taşınabilir e-kitap okuyucularla okunmak üzere tasarlanmış, basılı kitapların tüm özelliklerini taşımasının yanı sıra kâğıda basılmayan, yeni kolaylıklar sağlayan yeni sayısal kitap biçimleridir. E-kitap donanım ve yazılımdan oluşur. Bu açıdan bakıldığında e-kitaplar özel olarak tasarlanmış taşınabilir bir donanım birleşimiyle özdeşleşmektedir.

1940’lı yıllarda dilbilimci olan Roberto Busa tarafından ilk sayısal içerikli dizinleme çalışması olan “Index Thomisticus” oluşturulmuştur (Priego, 2011). Bu gelişmeyi takiben 1971 yılında Michael Hart’ın başlattığı Gutenberg projesi ile önemli eserler elektronik ortama aktarılmış ve e-kitap ortaya çıkmıştır (Lebert, 2009). İnternet kullanımının artmasıyla birlikte ekrandan kitap okuma alışkanlığı artmış ve John Galuskza tarafından e-kitap programı ortaya çıkarılmıştır (Önder, 2010). 1990’lı yıllarda Windows sistemine uyumlu “doc” programlarının oluşturulmasıyla e-kitapların kişisel bilgisayarlarda kullanılabilirliği desteklenmiş olup bu yıllarda Acrobat programının geliştirilmesi ve “pdf” formatının yaygınlaşması, e-kitaplar için büyük bir adım atılmasını sağlamıştır (Lebert, 2009).

E-kitaplar üç kategori altında toplanmaktadır: basit, bileşik ve ileri düzey (Allison, 2003). Basit e-kitaplar genellikle metin tabanlıdır ve temel bir düzeyde dijitalleştirilmiş kitapları temsil eder. Bu e-kitaplar, genellikle geleneksel basılı kitaplara benzer bir düz metin formatında bulunur. İçerik genellikle metin ve basit görsellerden oluşur. Bileşik e-kitaplar, daha gelişmiş bir düzeyde interaktif öğeleri içerir. Bu tür e-kitaplar, metin, görseller, videolar, ses dosyaları, interaktif görseller, animasyonlar, testler ve diğer interaktif öğeleri içermektedir. İleri düzey e-kitaplar, daha karmaşık ve sofistike

özelliklere sahiptir. Bu tür e-kitaplar, genellikle öğrenme yönetim sistemleri veya e-öğrenme platformları içinde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. (Hatipoğlu, 2011). İleri düzey e-kitaplar yani etkileşimli kitaplar, farklı iletişim kanallarının bulunduğu ve okuyucu-kitap etkileşiminin gerçekleştiği zengin içerikli kitaplardır (Bozkurt ve Bozkaya, 2013). Etkileşimli kitaplar; not alabilme, boyutunu ayarlayabilme, bağlantılı kaynaklara ulaşabilme gibi olanaklar sağlar (Mutlu vd., 2006). Alan yazın tarandığında etkileşimli kitaplar yurt dışında interaktif e-kitap; Türkiye’de ise e-kitap, dijital ders kitabı, elektronik ders kitabı ve zenginleştirilmiş kitap yani z-kitap şeklinde farklı isimlerde kullanılmaktadır (Özer ve Türel, 2015). Milli Eğitim Bakanlığı z-kitapları “Video, resim, ses, internet bağlantısı ve kullanıcı araçları gibi çoklu ortam öğeleri ile zenginleştirilmiş ders kitabı” olarak tanımlamaktadır (MEB, 2011).

2.2. ELEKTRONİK DERS KİTABININ ÖZELLİKLERİ

Bilgi ve iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler aşına olduğumuz klasik basılı kitapların dönüşerek elektronik ortamlarda yer almasını sağlamıştır. Basılı kitapların günümüzdeki bilgilerin hızlı bir şekilde güncellenmesi gerçeğine göre artık ihtiyacı karşılayamaması e-kitapların gündemdeki yoğunluğunu artırmaktadır. Hawkins (2000)’ e göre en yalın haliyle e-kitap, herhangi bir kitabın içeriğine elektronik bir şekilde erişim imkânı sağlayan kitaplardır. Borchers (1999) ise e-kitabı, “çok miktardaki okunabilir metinsel bilgiyi içeren, okuyucunun/kullanıcının içinde dolaşabileceği nitelikte düzenlenmiş, taşınabilir donanım ve yazılım özelliklerine sahip sistem” şeklinde tanımlamaktadır. E-kitaplar, basılı kitapların dijital bir ortama aktarılmasıyla oluşan, çeşitli mobil cihazlarla görüntülenebilen, metin ve görsel içeriklerden oluşan, etkileşim seviyesi yüksek olmayan kitaplardır. E-kitaplar sağladığı bu yeniliklerle insanların okuma şeklini ve alışkanlıklarını değiştirmiştir (Bozkurt ve Bozkaya, 2013).

Basılı kitapların dijital ortama taşınmasının birçok faydası olduğu gibi bazı olumsuzlukları da beraberinde getirdiği söylenebilir. Walton (2007) e-kitapların mı yoksa basılı kitapların mı daha iyi olacağı sorusuna hem evet hem de hayır şeklinde cevap vermektedir. Ona göre e-kitapların iyi olma nedenleri; dijital ve taşınabilir olmaları ile arama-ölçeklendirme yapılabilir olmasıdır. Kötü olma nedenleri ise gözleri yorması, okunmasının zor olması ve ekran bağımlılığına neden olabilmesidir. Alanyazınında bir tarama yapıldığında e-kitapların özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- E-kitaplar kolay güncellenebilir, çevre dostudur, yazarların eserlerini tanıtmasını kolaylaştırır.

- Baskı maliyeti yoktur ve yayın süreci daha kısadır.

- İçerdiği çoklu ortam öğeleri ile etkileşimli ortamlar sunar, engelli insanlar için özelleştirilebilir.

- Aydınlatma özelliğine sahip diz üstü bilgisayar ve e-kitap okuyucu cihazlar sayesinde karanlıkta ve başkalarını rahatsız etmeden okunabilir.

- E-kitaplara 7 gün 24 saat zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde ulaşılabilir.

- E-kitaplar üzerinde altını çizme, not alma ya da vurgulama gibi işlemler kolaylıkla yapılabilir.

- E-kitaplar basılı kitaplara göre daha kolay paylaşılabilir.

- Erişim özellikleri daha fazla olup çevreye daha az zararlıdır.

- Buna karşın, e-kitap endüstrisinde henüz uluslararası standardın olmaması sebebiyle birbirine uymayan formatlarda e-kitaplar üretilmektedir. Bu durum, nitelikli e-kitapların tasarlanması yönünde önemli bir engeldir.

- E- Kitabın yayını, tanıtımı ve pazarlanması tamamen yazarları tarafından yapılmak zorundadır, internet ortamında çeşitli güvenlik sorunları yaşanabilir (istenmeyen erişim, güvenlik eksikliği vb). Henüz yatırım değeri taşıyacak boyutta eğitimöğretime yönelik yeterli e-kitap yoktur. Dolayısıyla içerik sorunu yaşanmaktadır (Ardito, 2000; Jamali, Nicholas ve Rowlands, 2009, s. 37; Jung ve Lim, 2009; Mahajan ve Chakravarty, 2007; Önder, 2010).

2.3. E-KİTABIN YARARLARI

Eğitim teknolojisi ilerlemeye devam ettikçe, e-kitaplar eğitim alanında önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmış ve öğrenci başarısını arttırmada etkili olmuştur. Bu dijital öğrenme materyalleri, Ebied ve Rahman'ın (2015) araştırmasında vurguladıkları gibi, e- öğrenme ortamlarında bilgiyi yaymak için etkili bir şekilde kullanılmaktadır. E-kitapların geliştirilmesi, sağlam bir pedagojik çerçevenin oluşturulması da dâhil olmak üzere çeşitli unsurların dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir. Eğitim alanında yıllardır kullanılmakta olan e-kitabın bazı yararları şu şekildedir;

- E-kitaplar tablet, e-okuyucu veya akıllı telefon gibi tek bir cihazda saklanabilir ve bu sayede kütüphanenin tamamını gittiğiniz her yere yanınızda taşıyabilirsiniz. Bu kolaylık özellikle seyahat edenler ve işe gidip gelenler için kullanışlıdır (Hakkari vd., 2017; Rukancı ve Anameriç, 2003,).

- E-kitaplara 7/24 erişilebilir, anında satın almanıza, indirmenize ve okumaya başlamanıza olanak tanır. Fiziksel bir kitapçıyı ziyaret etmenize veya teslimatı beklemenize gerek yoktur (Bezircioglu vd., 2021).

- E-kitaplar evinizde fiziksel olarak yer kaplamaz. Bu, özellikle depolama alanı sınırlı olan veya yaşam alanlarını düzenlemek isteyenler için avantajlıdır (Bozkurt ve Bozkaya, 2013).

- Çoğu e-okuyucu ve okuma uygulaması metin boyutunu, yazı tipi stilini ve arka plan rengini özelleştirmenize olanak tanır. Bu esneklik, farklı tercihlere sahip okuyuculara hitap eder ve görme bozukluğu olan kişilere de uyum sağlar (Rutto & Yudah, 2018).

- E-kitaplar genellikle okuyucuların metin içindeki belirli bilgileri veya anahtar kelimeleri hızlı bir şekilde bulmasını sağlayan bir arama işlevine sahiptir. Bu özellikle referans materyalleri ve ders kitapları için kullanışlıdır (Gibb, 2008).

- E-okuyucular ve okuma uygulamaları, kullanıcıların metin içinde pasajları vurgulamasına ve not almasına olanak tanır. Bu ek açıklamalara erişim kolaydır ve çalışma ve araştırma deneyimini geliştirebilir (Olsen vd., 2013).

- Bazı e-kitaplar, okuma deneyimini zenginleştiren ve karmaşık konuları daha anlaşılır hale getiren videolar, hiper bağlantılar ve etkileşimli diyagramlar gibi multimedya öğelerini içerir (Hsiao, Tiao & Chen, 2016).

- E-kitaplar kâğıt ihtiyacını ortadan kaldırarak geleneksel kitap üretimi, basımı ve nakliyesinden kaynaklanan çevresel etkiyi azaltır (Rukancı ve Anameriç, 2003).

- E-kitaplar genellikle basılı muadillerine göre daha uygun maliyetlidir. Ayrıca birçok klasik ve kamu malı kitap ücretsiz olarak mevcuttur (Çölkesen, 2011).

- E-okuyucular ve okuma uygulamaları genellikle yerleşik sözlükler içerir; bu durum okuyucuların sayfadan ayrılmadan yabancı kelimeleri kolayca arayabilmesine olanak tanır (Rukancı ve Anameriç, 2003).

- E-kitaplar birden fazla cihaz arasında senkronize edilebilir, böylece kullandığınız cihaz ne olursa olsun kaldığınız yerden okumaya devam edebilirsiniz (Cevher, 2017).

- E-kitaplar, kitabın kapağı ve içeriği başkaları tarafından görülemediğinden bir düzeyde gizlilik sunar. Bu özellik okuma seçimlerini gizli tutmayı tercih edenler için faydalı olabilir (Chmara, 2012).

- Günümüz öğrenci profili ve seviyesine uygun olarak oluşturulmuş e-kitaplar öğrencilerin öğrenme çıktılarını ve ilgilerini artırabilir. (Hasbiyati & Khusnah , 2017; Prihantana, Santyasa & Warpala, 2014,)

Özetle, e-kitaplar taşınabilirlik, erişilebilirlik, kişiselleştirme ve çevresel sürdürülebilirlik gibi faydalar sunarak çok yönlü ve kullanışlı bir okuma deneyimi sağlar. Dijital yapıları, etkileşimli ve multimedya içeriği için yeni olanaklar açarak onları modern okuyucular için değerli bir seçenek haline getirmektedir.

2.4. E-KİTABIN SINIRLILIKLARI

E-kitaplar birçok avantaj sunarken bazı sınırlamaları da beraberinde getirmektedir. E-kitaplarla ilgili yaygın dezavantajlardan bazıları şunlardır (Bozkurt ve Bozkaya, 2013):

- E-kitap okurken ekran başında geçirilen sürenin uzaması, göz yorgunluğuna ve rahatsızlığa neden olabilir. Özellikle yatmadan önce e-kitap okunduğunda ekranlardan yayılan mavi ışık uyku düzenini bozabilir.

- E-kitaplara erişim için e-okuyucular, tabletler veya akıllı telefonlar gibi elektronik cihazlar gerekir. Teknolojiye olan bu bağımlılık, bu tür cihazlara erişimi olmayan veya bunları kullanmayı tercih etmeyen kişiler için zorluklar yaratabilir.

- E-okuyucular ve diğer cihazların çalışması için bataryaya ihtiyaç vardır. Bataryanın bitmesi, geleneksel basılı kitaplarda olmayan okuma oturumlarını kesintiye uğratabilir.

- Dijital cihazlarda okumak çoğu zaman okuyucuları bildirimlere, uygulamalara ve internet erişimine maruz bırakır ve bu da konsantrasyonu engelleyebilecek potansiyel dikkat dağınıcılığı unsurlara yol açar.

- E-kitaplar çeşitli formatlarda gelir ve her cihaz her formatı desteklemez. Bu durum uyumluluk sorunları yaratabilir ve belirli e-kitaplara erişmek için ek yazılım veya dönüştürme gerektirebilir.

- Okuyucular, e-kitap satın alırken genellikle içeriğin mülkiyetini almak yerine lisans alırlar. Bu, e-kitapların başka kişilerle paylaşılması, ödünç verilmesi veya devredilmesi konusunda kısıtlamalara tabi olabilecekleri anlamına gelir.

- E-kitaplar, fiziksel kitapların dokunsal deneyiminden yoksundur. Bazı okuyucular bir kitabı tutmanın, sayfaları çevirmenin ve kitabın ağırlığını ellerinde hissetmeyi tercih etmektedir.

- E-kitapların ek özelliklere veya kaynaklara erişmek için internet bağlantısı gerektirmesi, bağlantının sınırlı olduğu veya hiç olmadığı alanlarda okumayı zorlaştırabilir.

- Büyük bir e-kitap koleksiyonunu yönetmek zahmetli olabilir ve etkili dosya organizasyonu ve yedekleme stratejileri gerektirir.

- E-kitapların kendisi uygun maliyetli olsa da e-okuma cihazlarına yapılan ilk yatırım önemli olabilir.

- E-kitaplar sıklıkla okuyucuların okuma alışkanlıkları hakkında veri toplar ve bu da gizlilik ve veri güvenliğiyle ilgili endişeleri artırır.

Özetle, e-kitaplar kolaylık, taşınabilirlik ve erişilebilirlik sunarken aynı zamanda göz yorgunluğu, cihaz bağımlılığı, dikkat dağınıklık unsurları ve format uyumluluğu ile ilgili zorlukları da beraberinde getiriyor. Okuyucular, e-kitapların okuma tercihleri ve ihtiyaçları için doğru seçim olup olmadığına karar verirken bu sınırlamaları faydalarla karşılaştırmalıdır.

2.5. EĞİTİMDE E-KİTAP KULLANIMI

Sürekli gelişen teknoloji günlük rutinlerimizde derin dönüşümlere yol açarak hayatımıza yeni kavramlar ve teknolojik kolaylıklar kattı. Bu değişimlere ayak uydurmada usta olanlar için bu teknolojik kolaylıklar varoluşlarının ayrılmaz bir parçası haline geldi. Hayatımızı kolaylaştırmak için tasarlanan bu gelişmeler, günlük rutinlerimizde kullandığımız araçlarda dikkate değer bir dönüşüme yol açarak, onları kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayacak çeşitli işlevlerle zenginleştirmiştir (Kelly, 2017). Örneğin kişisel bilgisayarlar, özellikle 1990'lardan bu yana, varoluşumuzun her yönüne

nüfuz ederek yaygın bir şekilde benimsenmeye tanık oldu. Dikkat çekici bir şekilde bir metamorfoz geçirmişler, boyutları ve ağırlıkları küçülmüş, bu da onları taşınabilir harikalar haline getirmiştir. Bu evrim, bilgisayarlara günün her dakikasında elimizde olma yeteneğini kazandırdı ve böylece bize günlük ritüellerimizin sayısız yönünü ele alma gücü verdi (Durmaz, 2023). Bilgisayarlar çok yönlü araçlara dönüştü ve ek ekipmana ihtiyaç duymadan çok sayıda görevi sorunsuz bir şekilde gerçekleştirmemize olanak sağladı. Müzik dinlemek, film izlemek ve görüntü yakalamak gibi aktiviteler artık bilgisayarlar aracılığıyla zahmetsizce gerçekleştirilmektedir. Benzer şekilde edebiyata meraklı bireyler de okuma alışkanlıklarını bu teknolojik harikalardan yararlanarak giderebilmektedirler. Bu ihtiyaca yanıt olarak e-kitaplar, çağdaş teknolojik çağın bize sunduğu pek çok hediyeden biri olarak ortaya çıktı. Onların gelişi, kitap tutkunları için edebiyatı keşfetmek için dijital bir yol sunan yeni bir sayfa açtı. Özellikle Fatih Projesi gibi girişimler öğrencileri e-kitaplar dünyası ile tanıştırdı ve bu dijital ciltleri eğitim ortamımıza daha da entegre etti (Kaysı ve Aydın, 2014).

Gümüş vd.nın (2012) da belirttiği gibi, dokunmatik ekranlı mobil iletişim cihazlarının hızla yaygınlaşması, e-öğrenme ortamlarında içerik üretimi ve yayınlama ortamı üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Yine Zhang ve Deng (2004)'e göre öğretmen öğretimini sürdürürken basılı kitaplara ek olarak ne kadar çok duyu organına hitap eden teknolojik materyaller kullandığında dersin ilgi çekici hale geldiğini varsaymıştır. Bu bağlamda e-kitaplar, öğrencilerin son dönemde faydalandığı basılı ders kitaplarının dijital ortama geçişini kolaylaştıran değerli bir kaynak olarak ortaya çıkmıştır. Bu elektronik ders kitapları öğrencilere çok sayıda avantaj sunmaktadır; bunların en önemlilerinden biri ağır okul çantalarının yükünün hafifletilmesidir. Tablet bilgisayar sahibi bir öğrenci, aslında sadece tüm ders kitaplarını değil, ek ciltlerden oluşan geniş bir kütüphaneyi de yanında taşıyabilir ve böylece yükünü önemli ölçüde hafifletebilir.

Nakajima, Shinohara ve Tamura'ya (2013) göre son zamanlarda, elektronik ders kitapları birçok ülkede (örneğin Japonya, Kore ve Singapur) okullara tanıtılmıştır. Bu özellikle K12 okulları için geçerli bir uygulamadır. Örneğin, Japonya Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, eğitimde BİT kullanımını teşvik eden kapsamlı bir politika olan "Eğitimde BİT Vizyonu" nu derlemiştir. Bu politika kapsamında Japon hükümeti de 2020 yılına kadar tüm K12 okullarında e-kitapların tanıtılmasını planlamıştır. Kore'de e-kitaplarla ilgili araştırmalar 1997 yılında başlamış ve 2007 yılında Kore Eğitim Bakanlığı tarafından e-kitap kullanım planı duyurulmuştur.

Son yıllarda özellikle uzaktan eğitim biçiminin eğitim alanında sıkça yer almasıyla e-kitap dönüşümü de hızlanmıştır. Hızlı teknolojik gelişmelerin ve bunların hayatımıza yaygın bir şekilde uyum sağlamasının ardından, uzaktan eğitimin temel taşı olan geleneksel basılı kitaplar dijital dünyaya dönüştürücü bir yolculuğa çıkmıştır. Mobil teknolojilerin evrimi ve tablet bilgisayarların yaygınlaşması, basılı ders materyallerinin elektronik formatlara geçişinde önemli rol oynamış ve dijital kitapların ortaya çıkışının habercisi olmuştur. Sonuç olarak, açık ve uzaktan öğrenmenin çağdaş ortamında, genellikle ders kitapları olarak adlandırılan temel ders materyalleri artık öğrencilere iki farklı formatta sunulmaktadır (Mutlu, Beyaz Korkut ve Yılmaz, 2006).

2.6. E-KİTAP İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.6.1. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Öztürk ve Can (2013) beşinci sınıf öğrencilerinin katıldığı bir çalışmada, öğrencilerin elektronik kitap okuma deneyimine ilişkin bakış açılarını derinlemesine incelemeyi amaçlamışlardır. Fenomenoloji yöntemini ve yarı yapılandırılmış görüşme mülakat formunu kullanan araştırmacılar toplam 12 öğrencinin görüşlerini değerlendirmiştir. Bu araştırma sonucunda e-kitapların eğitsel faydalarını öğrencilerin kendilerinin de onayladığı tespit edilmiştir,

Öngöz ve Mollamehmetoğlu (2013) elektronik kitaplara yönelik yaygın tutumu ölçmek amacıyla Trabzon'daki on ayrı ortaokulda kapsamlı bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmada yeni bir yaklaşım kullanılmıştır. Öğrenciler öncelikle "çiz ve açıkla" tekniğini kullanarak düşüncelerini açıklamaları için teşvik edilmiş ardından tasvir ettikleri e-kitaplar ve ilgili teknolojiye ilişkin bir dizi sorgulama yapılmıştır. 228 öğrenciden oluşan bir grubu kapsayan bu aydınlatıcı araştırma, çoğunluk arasında elektronik kitapları hem sınıf içinde hem de sınıf dışında öğrenme deneyimlerine entegre etme eğiliminin hâkim olduğunu ortaya çıkarmıştır (Öngöz ve Mollamehmetoğlu, 2013). Işık (2013) yaptığı kapsamlı çalışmada elektronik kitapların artık basılı kitapların yerini almaya başladığını ileri sürmüştür. Ancak e-kitap üretimi alanında yerine getirilmeyen bazı kriterler belirlenmiştir.

Öztürk (2014), kapsamlı araştırmasında hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinden yararlanarak "İlkokul öğretmenlerinin e-kitap algıları ve 5. sınıf öğrencilerinin e-kitaplara ilişkin görüşlerini" araştırmıştır. Araştırma, İstanbul'da yaşayan 182 öğretmen ve 12 beşinci sınıf öğrencisinden oluşan bir örneklemi kapsamaktadır. Veri

toplama süreci öğretmenlere bir ölçek uygulanmasını ve öğrencilerle derinlemesine görüşmeler yapılmasını gerektirmektedir. Niceliksel veriler SPSS programı kullanılarak titizlikle analiz edilmiş ve anlamlı kalıpları ve farklılıkları tespit etmek için Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi dahil istatistiksel testler uygulanmıştır. Bu niceliksel analize paralel olarak nitel veriler de betimsel bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamlı çalışmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin elektronik kitaplara ilişkin algılarının, çeşitli demografik özellikler açısından tutarlı kaldığını ve hiçbir fark edilebilir farklılık olmadığını ortaya koydu. Bu arada öğrenciler, e-kitapların öğrenmeyi kolaylaştırdığı yönündeki görüşlerini paylaştılar ancak uzun süreli kullanımın gözleri yorabileceğini de kabul ettiler.

Çetinkaya (2015) Ankara'da 2013-2014 akademik yılında, hem e-kitapların sınıf derslerine dahil edilmesinin etkisini hem de öğrencilerin hem e-kitaplara hem de derslere ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla, özellikle beşinci sınıf öğrencilerine odaklanan kapsamlı bir inceleme yapmıştır. Yarı deneysel araştırma yöntemini kullanan bu çalışma, ilgi çekici içgörülerini ortaya çıkarmıştır. Araştırma, dikkat çekici bir şekilde, öğrencilerin ilgisini geleneksel basılı materyallerden daha fazla çektiği için elektronik kitaplardan öğrenmenin ayrı bir çekiciliğe sahip olduğunu ortaya çıkardı. Ayrıca öğrencilerin matematiğe karşı önceden olumsuz olan tutumlarını değiştirmede, daha olumlu bir bakış açısı geliştirmede ve konunun daha derin ve kalıcı bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırmada çok önemli bir rol oynamıştır (Çetinkaya, 2015).

Çelik'in (2015) öğrencilerin e-kitaplara yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla yaptığı bir başka araştırmada da ilgi çekici bulgular ortaya koyulmuştur. Araştırma, konu e-kitap okumaya gelince öğrenciler arasında yaygın bir heves azalması eğilimi olduğunu tespit etmiştir. İsteksizliğini ifade eden birçok öğrenci, fiziksel bir kitap tutmanın dokunsal deneyimine olan isteklerini ve kendi refahlarına yönelik endişelerini dile getirmiştir

Üniversite öğrencileri arasında yapılan diğer bir araştırmada, basılı kitapların elektronik kitaplara göre belirgin bir tercihi ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin dijital formatlarda okumaya karşı kayda değer bir antipati besledikleri, çalışma sırasında yapılan görüşmelerde elektronik materyallerle ilgili kaygı ve endişelerin ortaya çıktığı saptanmıştır (Odabaş vd., 2018). Öğretmen adayları üzerinde yapılan başka bir araştırmaya göre ise her öğretmen ve adayının teknolojiyi takip etmesi gerektiği ve

elektronik kitap tasarımının çağımız öğrencilerine uyarlanabilir olacak şekilde hazırlanması belirtilmiştir (Uygarer ve Uzunboylu, 2017).

2017-2018 eğitim-öğretim yılında Türkçe öğretmeni adaylarının hem e-kitaplara hem de basılı kitaplara yönelik bakış açılarının aydınlatılmasına yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamlı araştırma, tarama yöntemiyle titizlikle seçilmiş yüz elli kişiden oluşan bir örneklemle gerçekleştirilmiştir. Veriler, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Basılı ve E-Kitap Kullanımına İlişkin Görüşlerini Belirleme Formu" kullanılarak titizlikle toplanmıştır. Daha sonra toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak titiz bir analize tabi tutulmuştur. Bu araştırmanın sonuçları, katılımcıların çoğunluğu arasında basılı ciltler yerine e-kitaplar lehine hâkim bir eğilimi ortaya çıkarmıştır. Ancak yine de basılı kitapların okuma alışkanlığının geliştirilmesinde daha etkili olduğu görüşünde olmaları dikkat çekici bir bulgudur (Sarıkaya, 2018).

Yetişkin eğitimi için tasarlanan bir e-kitabın etkisini değerlendirmeyi amaçlayan kapsamlı bir çalışmada, karma bir araştırma tasarımı kullanılmıştır. Bu çalışmaya toplam 83 öğrenci ve üç özel eğitimci aktif olarak katılım sağlamıştır. Bu e-kitapların etkinliğini ölçmek için öğrencilere titizlikle bir anket uygulanırken, öğretmenler de aydınlatıcı yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, toplanan bilgiler e-kitapları iyileştirmek için dikkatli bir şekilde kullanılmıştır. Sonrasında yeni materyaller farklı bir eğitim kuruluşunda 39 öğrenci ve üç öğretmen katılımıyla bir takip anketi ve görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu titiz süreçten elde edilen bulgular, e-kitapların olumlu değerlendirildiğini ortaya koymuştur (Şarman, 2019). 2019-2020 eğitim öğretim yılında yapılan bir araştırmada ilginç bir bulgu ortaya koyulmuştur. Üniversite öğrencileri net bir şekilde okuma materyalleri konusunda tercihlerini basılı kitaplardan yana kullanmıştır. Özellikle dijital okumayı tercih ettiklerinde, bunu ağırlıklı olarak özel okuma tabletleri yerine cep telefonlarında yaptılar (Elkatmış, 2021).

"Okul öncesi çocuklara yönelik e-kitaplarla bütünleştirilmiş sürdürülebilirlik eğitimi" konusuna odaklanan bir çalışmada, ön test-son test modeli araştırma çerçevesini oluşturmuştur. Yaşları 57-71 ay arasında olan okul öncesi çocukları hedef alan çalışmada, değerlendirme aracı olarak "Çevre Tutum Ölçeği", "Çocukların Çevre Tutum Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kombinasyonu kullanılmıştır. Özellikle deney grubuna sürdürülebilirlik eğitimi verilmiştir. Bu müdahalenin etkisini anlamak için çalışmanın sonunda toplanan veriler, Mann Whitney-U testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralama Testi kullanılarak titiz bir analize tabi tutuldu. Bu titiz analizin sonucu, deney grubunda e-

kitaplar aracılığıyla verilen çevresel sürdürülebilirlik eğitiminin etkililiğinin altı çizilmiştir (Alıcı, 2022).

2.6.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

2010 yılında yapılan bir araştırmada araştırmacılar e-kitapların içeriğini araştırmış ve öğrencilerin bu dijital kaynaklara ilişkin tercihlerini incelemişlerdir. İlginç bir şekilde, e-kitapların kullanıcı dostu doğasına rağmen öğrencilerin basılı kitapları tercih ettiği ortaya çıktı. Çalışma aynı zamanda öğrencilerin e-kitaplarla daha önceden deneyimi olmasına rağmen konu öğrenmeye geldiğinde geleneksel basılı materyallere yönelme eğiliminde olduklarını ortaya çıkarmıştır (Woody vd., 2010).

Anlamayı geliştirmek için e-okuyucuların ve internet kaynaklarının kullanımına odaklanan diğer bir araştırmada araştırmacılar, elektronik kitaplardan elde edilen kelime dağarcığı ve okuduğunu anlama puanlarını kâğıt kitaplardan elde edilenlerle karşılaştırmışlardır. Bu karşılaştırmalı analizin sonucu, her iki kaynaktan okumanın tutarlı sonuçlar verdiğini ve dijital okuma kaynaklarının potansiyelini vurguladığını göstermiştir. Ayrıca dijital okuma materyallerinden yararlanma eğiliminin de arttığı gözlenmiştir (Wright vd., 2013).

Liang ve Huang (2014) yaptıkları araştırmada altıncı sınıflardan 24 öğrencinin okuma hızlarına ilişkin veri toplamak için okuma hızı tekniğini kullanmışlardır. İki aşamalı küme analizi yöntemini kullanarak 2820 okuma kaydının kapsamlı analizi yoluyla iki farklı okuma hızı tekniği belirlemişlerdir. Gözlemlenen modeller gruplar arasında okuma hızında önemli farklılıklara işaret etmese de çeşitli okuma etkinlikleri ve stratejilerine ışık tutan değerli dış göstergeler olarak hizmet etmişlerdir. Daha da önemlisi, bu çalışma e-kitap okumanın geleneksel basılı kitaplara kıyasla erişilebilirliği artırma potansiyeline sahip olduğunun altını çizmiştir.

Hem akademik ilerleme hem de kişisel gelişim için e-kitaplar ve bağlantılı cihazlar, özellikle de tablet ekranları ile ilgili okuma hızını ve kavramayı değerlendirme arayışında, 68 öğrenciden oluşan bir grubu kapsayan yarı deneysel bir tasarım titizlikle kullanılmıştır. Katılımcılar geleneksel bir tablet kullanırken daha yavaş okuma hızlarının aksine, iPad kullanırken daha hızlı okuma hızları sergilemiştir. Ancak analizler neticesinde anlama puanlarında anlamlı bir eşitsizlik bulunamamıştır. Sonuç olarak, bu bulgular önceki araştırmalarla uyumludur ve hem tabletlerin hem de e-kitapların okuma

ve öğrenmeyi kolaylaştırma açısından etkili araçlar olarak potansiyel uygunluğunu doğrulamaktadır (Sackstein vd., 2015).

Horne vd. (2017) 239 lisans öğrencisinden oluşan bir grubun katılımıyla, biyolojiye giriş dersi kapsamında etkileşimli bir e-ders kitabının benimsenmesini ölçmeyi amaçlayan bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada deney grubuna e-ders kitabının işlevlerini özetleyen bir video izletilmiştir. Sonuçlar, deney grubunun kontrol grubuyla karşılaştırıldığında e-ders kitabından daha yüksek memnuniyet ifade ettiğini göstermiştir. Ancak bu artan memnuniyetin, e-ders kitabına yerleştirilmiş etkileşimli araçların daha fazla kullanılması anlamına gelmediği dikkat çekicidir.

Ters Yüz Edilmiş Öğrenme, geleneksel eğitimle tam bir tezat oluşturan pedagojik bir yaklaşımı temsil etmektedir. Öğrencilerin sınıf sınırlarının ötesindeki öğrenme etkinliklerine katılımını içerir, böylece sınıf içi oturumlar sırasında aktif katılımı teşvik eder. Bir araştırmada ters yüz edilmiş öğrenme metodolojisinin uygulanmasına yönelik destekleyici bir araç olarak etkileşimli bir e-kitap tanıtılmıştır. Bu dijital kaynak hem sınıf dışı hem de sınıf içi öğrenme deneyimlerini geliştirebilecek eğitim içeriği sunmak için bir kanal görevi görmüştür. Bu yaklaşımın etkililiğini değerlendirmek için deney grubuna ilkökul matematik dersinde etkileşimli e-kitap sunulurken, kontrol grubuna öğretim videolarının kullanıldığı ters çevrilmiş öğrenme yaklaşımı uygulanmıştır. Toplanan veriler incelendiğinde matematik yeterliliği ve başarısında gözle görülür bir gelişme olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca analiz, düşük yeterlilik düzeyindeki öğrenciler arasında e-kitaplarla ilgilenmeye yönelik kayda değer bir eğilimi ortaya çıkarmıştır (Hwang ve Lai, 2017).

Dijital öğrenme alanında Zarzour vd. (2020), sosyal ağlar aracılığıyla e-kitaplarla etkileşime giren öğrencilerin sergilediği davranışları araştırmıştır. Öğrencilerin dahil olduğu dikkatle yürütülen bir deney yoluyla, farklı öğrenme davranışları tanımlanmış ve karakterize edilmiştir. Bu davranışlar arasında, gönderileri beğenme, yorum yapma ve akranlarıyla paylaşma eylemi, yüksek düzeyde katılım sergileyen öğrenciler ile daha düşük düzeyde katılım gösteren öğrenciler arasındaki en önemli farklar olarak ortaya çıkmıştır.

Tang (2021) tarafından yapılan ilgili bir çalışmada, e-kitapların öğrenme süreci üzerindeki çok yönlü etkilerini ortaya çıkarmak için 2010 ile 2019 yılları arasında yürütülen araştırmaların kapsamlı bir analizi yapılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen

bulgular, ortak atıf analizinden türetilen ve bir sosyal ağ yapısı içinde paylaşılan makalelerin, e-kitap araştırması alanında en etkili ve etkili kaynaklar olduğunu ve bu alandaki çeşitli araştırmalardan derlenen daha geniş eğilimler ve içgörülerle uyumlu olduğunu göstermiştir.

Jakarta'da, lisansüstü öğrencilerinin e-öğrenme, e-hazırlık ve e-kitap alanlarındaki akademik başarılarını değerlendirmeyi amaçlayan bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 210 doktora ve yüksek lisans öğrencisi katılım sağlamıştır. Örneklem seçim süreci basit bir rastgele örnekleme yaklaşımına bağlı kalırken, araştırma metodolojisi ilişkisel çerçeveye sahip bir tasarımı benimsemiştir. Veriler, çevrimiçi bir anketin uygulanması yoluyla metodik olarak toplanmış ve ardından gelen veri analizi, SmartPLS 3.3.3 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bulgular, elektronik kaynakların lisansüstü öğrencilerinin başarıları üzerinde gözle görülür bir etkiye sahip olduğuna dair ikna edici kanıtlar ortaya çıkarmıştır (Dudung vd., 2022).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada elektronik ders kitabı ya da basılı ders kitabı kullanımının, öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkilerini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırma nicel yöntemle ve yarı deneysel bir şekilde tasarlanarak ön test ve son test deney-kontrol grubu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Yarı deneysel araştırma modeli deneysel ve gözlemsel araştırma yöntemlerinin öğelerini birleştiren ve değişkenler arasında neden-sonuç ilişkilerini bulmak amacıyla kullanılan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu model, araştırmacıların bazı değişkenleri kontrol etmelerine ve diğerlerini doğal ortamlarında gözlemlmelerine olanak tanır. (Büyüköztürk, 2014).

Bu araştırmada, etkileşimli tahtaların etkin olarak kullanıldığı bir okulda, ilkököl dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde, tablet bilgisayarlar ile erişilebilen elektronik ders kitabı kullanımı uygulamasının öğrencilerin başarısına ve derse karşı tutumlarına olan etkisi incelenmiştir. Bu hususta, bağımsız değişkenin (elektronik ders kitabı ile öğrenme süreci, basılı ders kitabı ile öğrenme süreci) bağımlı değişkenler (başarı ve tutum) üzerine etkisinin sınanması amaçlanmıştır. Bu, yarı deneysel araştırma modelinin temel özelliklerini yansıtır çünkü bağımsız değişkenin (öğrenme sürecinde kullanılan materyalin türü) etkisi incelenmektedir. Araştırma modeli, deney grubu ve kontrol grubu gibi bileşenleri içermektedir. Deney grubu, elektronik ders kitabı ile öğrenme sürecini deneyimleyen öğrencileri içerirken, kontrol grubu basılı ders kitabı ile öğrenme sürecini deneyimleyen öğrencileri içermektedir. Bu seçim, müdahalenin etkisini değerlendirmek için bir karşılaştırma yapılmasına olanak tanır. Bu uygulama deneysel ve gözlemsel araştırma yaklaşımlarını birleştiren bir yaklaşımı temsil eder.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Günümüzde teknoloji, günümüz dünyasında hayatta kalabilmek için önemli bir unsur haline gelmektedir. Teknoloji eğitime kapsamlı bir yaklaşım benimsemek, çocukların modern eğitim sisteminde ve geleceğin mesleklerinde başarılı olmalarını sağlayacaktır.

E-kitap üzerine gelişmiş ülkeler çeşitli çalışmalar yapsa da ülkemizde eğitim alanında elektronik kitap ile ilgili çalışmalar yeterli sayıda olmayıp, bu çalışmalara ilkokul kademesinde ise zor rastlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önceki yıllarda yürütülen Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesinin hedeflediği eğitimdeki teknoloji kullanımını artırmak amacıyla yeni sayılabilecek bir zamanda: Nisan 2022'de yayınlanan "Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi" doğrultusuyla geliştirilen elektronik kitabın öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkisini ölçmektir. Bu ölçüm, 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" Ünitesi için hazırlanan elektronik kitabın kullanımının, öğrencilerin başarı düzeyi ve derslere yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini anlamak için gerçekleştirilecektir.

2.1. PROBLEM CÜMLESİ

Bu amaç doğrultusunda, günümüzde bilinçli teknoloji kullanımının teşvik edilmesi hedeflenmektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını desteklemek için, eğlenceli, öğretici, düşündürücü ve araştırmacı bir bakış açısıyla geliştirilmiş elektronik kitaplar, bu bağlamda önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle Sosyal Bilgiler dersi "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" Ünitesi için hazırlanan elektronik kitaplar, araştırmacılara sınıf ortamında ders içeriğinin nasıl olması gerektiği ve hangi tür interaktif alıştırmaların yapılması gerektiği konusunda ipuçları sunacaktır. Diğer yandan sınıf ortamında kullandığımız öğretim yöntemlerine destek olarak elektronik kitap kullanımının;

1. ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenci tutumuna etkisi nedir?
 2. ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenci başarısına etkisi nedir?
- Sorularına cevap bulmak alt problemler olarak belirlenmiştir.

3. SINIRLILIKLAR

Bu çalışmada aşağıda verilen sınırlılıklar çerçevesinde hareket edilmiştir.

- Çalışmanın 2022-2023 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilmesi,
- Çalışmanın Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesindeki Akören İlkokulunda gerçekleştirilmesi,
- Çalışmanın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde uygulanması,

- Çalışmanın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kitabı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” Ünitesi 18 Ders saati için öngörülen sürede yapılması.

4. SAYILTILAR

Bu araştırmada aşağıdaki sayılıtlar doğrultusunda hareket edilmiştir.

- Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarıları ve derse olan tutumlarının eşit olduğu varsayılmıştır.

- Deney ve kontrol grubunda yer alan 4.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi akademik başarı testi ve Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeğini içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

- “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesinde belirtilen konuları kapsayan uygulamada öğrencilerin derse katılımları eşit düzeyde olduğu varsayılmıştır.

- Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süresince ünite hazır bulunuşluk düzeyleri benzerlik göstermekte olduğu varsayılmıştır.

- Eğitim öğretim dışında gerçekleşen olaylar grupları eşit şekilde etkilemiş olduğu varsayılmıştır.

- Uzman görüşü alınarak hazırlanmış akademik başarı testinin ve pilot uygulaması yapılan veri toplama araçlarının amaca uygun olduğu varsayılmıştır.

5. ÖRNEKLEM

Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar’ın Sinanpaşa ilçesinde resmi bir okulda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırma uygulamasının bu okulda yapılmasının nedeni, etkileşimli tahtası bulunan ve akademik başarı düzeyleri birbirine yakın olan iki adet dördüncü sınıf şubesi bulunmasıdır. İki şubede toplam 50 öğrenci olup, tam sayım örneklem yöntemi kullanılarak veriler tüm örneklemden toplanmıştır. Verilerin toplanma aşamasından önce Afyon Kocatepe Üniversitesinden etik kurul onayı (01.09.2022 Tarih ve 2022/257 Karar nolu) alınmış ve sonrasında anket uygulamasına başlanmıştır. Söz konusu etik kurul onayı ekler kısmında sunulmuştur.

Deneysel işlem öncesi, ön test olarak Üretim, Dağıtım, Tüketim akademik başarı testi ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği her iki şubedeki 4. sınıf (50 öğrenci) öğrencilerine uygulanmıştır. Öğrencilerin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grupları Öğrenci Sayıları Frekans ve Yüzdeleri

Çalışma Grubu	Kız		Erkek		Toplam
	f	%	f	%	
Deney	15	60	10	40	25
Kontrol	16	64	9	36	25
Toplam	31	62	19	38	50

6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada “Üretim Dağıtım Tüketim Başarı Testi” ve MEB (2005) ‘nın hazırlamış olduğu “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” olarak iki tane veri toplama aracı kullanılmıştır.

6.1. İLKOKUL 4. SINIF “ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM” ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

Araştırmacı tarafından bu araştırma için geliştirilen “Üretim Dağıtım Tüketim” ünitesine yönelik akademik başarı testidir. Başarı testi geliştirilme aşamasında konu ile ilgili farklı kaynaklar incelenmiş ve aşağıda verilen adımlar izlenmiştir:

1. Uygulama yapılacak temaların kazanımlarının incelenmesi,
2. Bu testte yer alan sorular, öğrencilerin farklı bilişsel becerileri kullanmalarını gerektiren çeşitli düzeylerdeki zorlukları içerir. Testin soruları, bilgiyi hatırlama ve anlamadan, analiz etme, sentezleme ve değerlendirme gibi daha karmaşık düşünme becerilerine kadar geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Bu, öğrencilerin konuyla ilgili derinlemesine anlayışlarını ve kavrayışlarını değerlendirmeye olanak tanır ve uygun bir şekilde hazırlanmıştır.
3. Çeşitli kaynaklardan tema kazanımları ile ilgili soruların incelenmesi, belirtke tablosu doğrultusunda soru havuzunun oluşturulması,
4. Uzman görüşleri doğrultusunda testin deneme formunun oluşturulması,
5. Pilot uygulamanın gerçekleştirilmesi,

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı ve Uzman Öğretmenler tarafından oluşan 3 kişilik bir ekip soruları; soru kökü, soruda yer alan çeldiriciler, soruların kazanımları

kapsama durumu ve kazanımlara uygunluğu, soruda ölçülen performans ile kazanım olarak belirtilen performansın uyumu bakımından değerlendirmişlerdir. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda sorularda gerekli görülen düzeltme ve düzenlemeler yapılarak başarı testinin ilk taslağı oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak başarı testi Afyonkarahisar Sinanpaşa Kırka İlkokulunda pilot uygulama olarak gerçekleştirilmiştir.

6.2. M.E.B. İLKOKUL 1-5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Tutum ölçeği, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında 1-5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi için öğrencilerin düşünce ve duygularını öğrenmek için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ölçek kullanılmıştır. (MEB, 2005). Ölçek, toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte toplam 4 seçenek bulunmaktadır. Bunlar, hiç katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), katılıyorum (3), tamamen katılıyorum (4) şeklindedir. Ölçek Ekler bölümünde yer almaktadır. Bu ölçek çalışma kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerine deneysel işlem öncesinde ön test ve sonrasında son test olarak uygulanmıştır. Ölçeğin uygulama süresi ortalama 8 ila 10 dakikadır.

6.2.1. Güvenilirlik Çalışması

İçsel tutarlılık, ölçme aracının ölçtüğünü varsaydığımız nitelikleri ölçen sorularının kendi içlerinde ne kadar birbirleriyle ilişkili olduklarını ne kadar homojen bir soru grubu oluşturduklarını tespit eder. İçsel tutarlılık, alfa katsayısı (Cronbach's alfası) hesaplanarak bulunur. Alfa katsayısı, ölçme aracındaki farklı soruların aynı niteliği ölçerken birbirlerini ne kadar tamamladıklarını tespit eder. Bir ölçme aracında alfa katsayısının hesaplanabilmesi için ilgili niteliği ölçen iki veya daha fazla sorunun bulunması gereklidir (Cronbach, 1951). Cronbach's α katsayısı ile ilgili şu bilgiler verilebilir (İslamoğlu ve Alınacak, 2014: 283);

α değeri,

$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise	Güvenilir değil
$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise	Düşük güvenilirlikte
$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise	Oldukça güvenilir
$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$	ise	Yüksek güvenilirdir.

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi Bulguları

Ölçek	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Tutum Ölçeği	,839	42

Tutum Ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri 0,839'dur ve bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

7. E-KİTABIN TASARLANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

E-kitap tasarlanmadan önce ilgili alan yazın taranmış ve uzmanlarla görüşmeler yapılmıştır. Bunun yanında MEB'in 4. Sınıflar için tavsiye ettiği Sosyal Bilgiler ders kitapları da incelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Nisan 2022 de çıkarılan Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi doğrultusunda E-İçeriklerde bulunması gereken Eğitsel Özellikler (Bkz. Şekil 1) ve Teknolojik, Tasarımsal Özelliklere (Bkz. Şekil 2) göre e-kitap içerikleri belirlenmiş ve tasarım aşamasına geçilmiştir.

Şekil 1. MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi Eğitsel Özellikler

Kaynak: MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi

Şekil 2. MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi Teknolojik ve Tasarımsal Özellikler

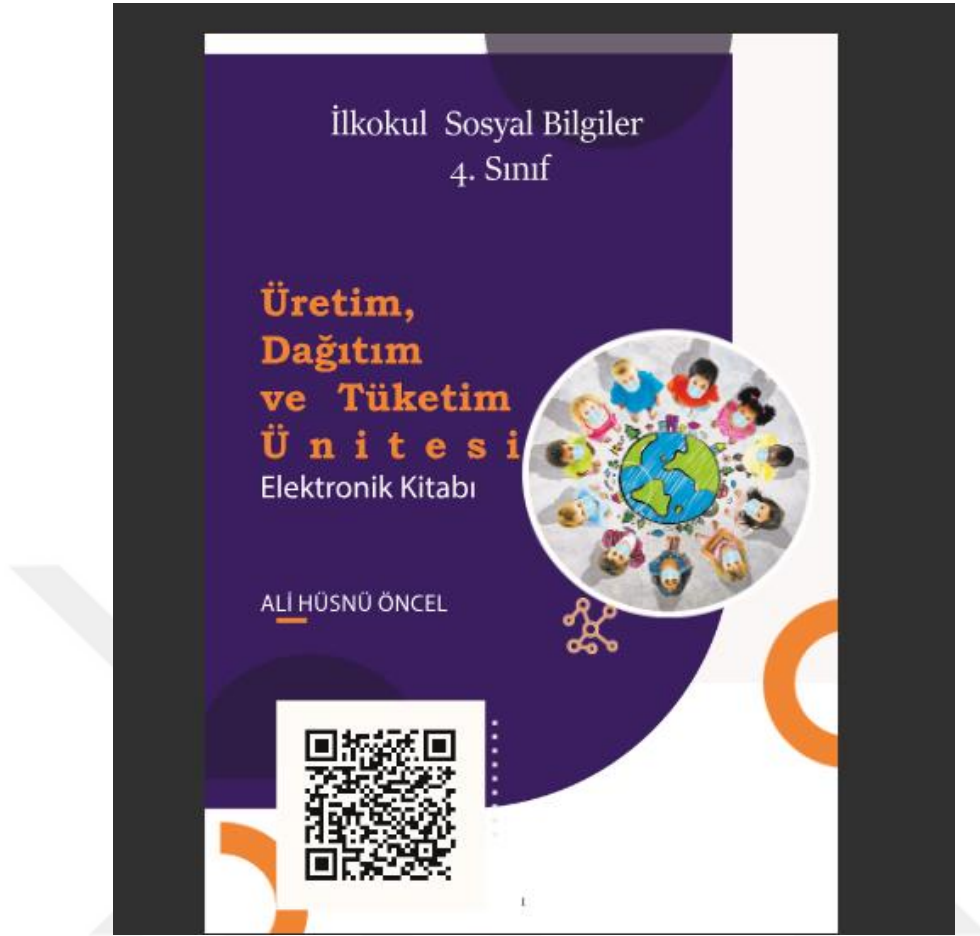

Kaynak: MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi

E-kitap için elektronik kitap oluşturma programı kullanılmıştır. Programda dikkat edilen en önemli nokta e-kitaba basılı kitap görünümü verilmesidir. Çalışmada kitabın kapağı, içindekiler kısmı, ana menü olarak bulunmaktadır. (Bkz. Şekil 3-4).

İçindekiler menüsünde hangi konunun hangi sayfada olduğu belirtilmiş olup işlenilmek üzere olan konunun istenildiği takdirde tıklanarak ilgili bölüme ulaşabilir şekilde ayarlanmıştır.

Şekil 3. E-Kitap Kapağı

Şekil 4. E-Kitap İçindekiler Sayfası

Şekil 6. Hareketli Gif ve Animasyonlar

AYAÇIMIZI YORGANIZIMIZA GÖRE UZATALIM
ANA SAYFA
İLERİ
GERİ

Hazırladığım gelir gider tablosunda haftalık 35 TL olan gelirim büyük bölümünü yiyecek içecek harcamaları için ayırdım. Günde ortalama 5 TL olmak üzere okulun açık olduğu haftanın beş gününde toplam 25 TL harcayacağımı hesapladım. 5 TL'yi ise kırtasiye giderlerine ayırdım.

Kişisel bütçemde gelirlerimin giderlerimden 5 TL fazla olduğu görülmüyordu. Giderlerimi biraz daha azaltarak bu miktarı arttırmak istiyordum. Bunun için artık öğle yemeğimi evden getireceğim. Böylece tasarruflarına her gün tost için ödediğim parayı da ekleyerek çok istediğim kol saatini alabileceğim.

Arkadaşlar, ailenizin size verdiği harçlıklar sizin gelirinizdir. Harçlıklarınızı dikkate alarak sizler de benim gibi kendi bütçenizi yapabilirsiniz.

Harçlığımızdan tasarruf edebilmek için neler yapıyorsunuz?

Neşe kendi bütçesini yapmadan önce;	Neşe kendi bütçesini yapmaya başladıktan sonra;
• Harçlığının bir kısmını ihtiyacı olmayan şeyler için harcıyordu.	• Yemeğini evden götürerek gıda masraflarını azalttı.
• Harçlığının yetmediğini söylüyordu.	• Çok istediği saati almak için para biriktirmeye başladı.
• Kendisine alınmasını istediği şeylerin hesabını yapmıyordu.	• Ders araç gereçleri, kıyafetleri ve diğer eşyaları için bütçede ayrılan payın farkına vararak onları sahiplenmeye başladı.
• Eğitimi ve kıyafetleri için harcanan paradan habersiz olduğu için sahip olduklarının kıymetini bilmiyordu.	• Her gördüğünü isteme alışkanlığından vazgeçti.

E-kitapta bulunan bütün videolar Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağından 4. Sınıf ünite kazanımlarına uygun olarak alınan videolar olup üzerine tıklanarak videolar büyütülebilir öğrencilerin tam ekran videoları izlemesi sağlanmaktadır. (Bkz. Şekil 7 ve 8).

Şekil 7. Oynatılabilir Videolar

BİLİÇLİ TÜKETİCİ OLALIM
ANA SAYFA
İLERİ
GERİ

"Alışverişe çıkmadan önce bir ihtiyaç listesi hazırlamanın yararları neler olabilir?"

"Oğlum, temizliğe ve sağlıklı olmaya önem vermeliyiz. Bu nedenle sebze, meyve gibi gıdaları alırken bunların tazeliklerine ve teminliğine dikkat etmeliyiz. Ambalajlı gıdaların üretim ve son kullanma tarihlerini kontrol edip son kullanma tarihi geçmiş yiyecekleri almamalıyız. Bu ürünlerin tüketilmesi halinde insanları zehirleyeceğini unutmamalıyız. Eğer yanlışlıkla böyle bir ürün almışsak hemen iade etmeliyiz."

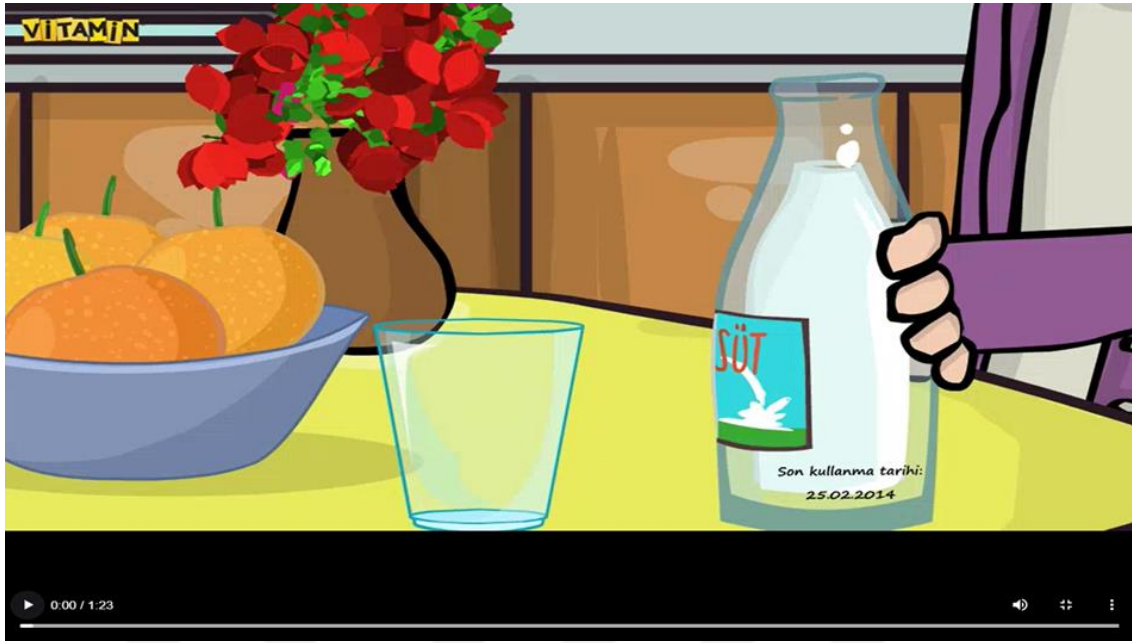

Tüketiciler olarak bunun hakkımız olduğunu bilmeli ve bu hakkı kullanmaktan çekinmemeliyiz.

Alışverişte karar verirken göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konu da fiyattır. Bu nedenle alacağımız ürünün fiyatını birkaç yere sorarak gerçek değerinin ne olduğunu öğrenmeliyiz. Aynı kalitedeki ürünlerden ucuz olanı tercih etmeliyiz. Ayrıca aile bütçemizde açık oluşturacak şekilde aşırı ve gereksiz harcamalardan kaçınmalıyız."

Şekil 8. Oynatılabilir Videolar

Tasarım geliştirildikten sonra e-kitap materyaline son hali verilmiştir. Geliştirilen kitap internet tabanlıdır. İnterneti olan tüm kullanıcılar bulut sisteminden etkileşimli kitabı tablet, telefon ve bilgisayara indirmeden okuyabilmesine olanak sağlamıştır. Hedef kitlenin dördüncü sınıf öğrencileri olması nedeni ile materyallerde özellikle onların ilgisini çekebilecek renkler (Bkz. Şekil 9), videolar ve animasyonlar kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Şekil 9. E-kitap Ve Ders Kitabı Alıştırma Örnekleri

Elektronik kitabın içinde öğrencilerin ders kitabından yapabileceği etkinlikler bulunmakta olup (Bkz. Şekil 9). Ünitenin her konu sonlarında internet ortamında oluşturulmuş etkileşimli konu sonu etkinlik çalışmaları bulunmaktadır (Bkz. Şekil 10 ve 11).

Şekil 10. E-Kitap – Konu Sonu Etkinlik Çalışması

Şekil 11. E-Kitap – Konu Sonu Etkinlik Çalışması

Kaynak: <https://wordwall.net/tr/resource/15530900/4-s%C4%B1n%C4%B1f-isteklerimiz- ihtiya%C3%A7lar%C4%B1m%C4%B1z>

8. UYGULAMA SÜRECİ

Araştırmanın uygulama süreci Afyonkarahisar ilinin Sinanpaşa ilçesinde Akören ilkokulu 4. Sınıfında öğrenim gören 50 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Uygulama 06/03/2023 tarihinde başlamıştır. Uygulamaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarına bitirme süresi ortalama 8-10 dakika süren tutum ölçeği akabinde 40 dakikalık olan başarı testi uygulanmıştır. Uygulama deney gurubunun haftalık ders çizelgesi incelenerek haftada 3 ders saati olacak şekilde 6 hafta sürmüştür. Kontrol grubunda ise kendi sınıf öğretmeni geleneksel öğretim yöntemiyle aynı üniteyi ve konuları işlemiştir.

Tablo 3. Ünite Kazanımları ve işlenen ders saati süreleri

ÜNİTE	KAZANIM	KONU	SÜRE
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar. Kaynakların sınırlılığı, fayda ve maliyet dengesi göz önüne alınacaktır. İstek ve ihtiyaçların birbirinden farklı olduğu vurgulanır.	İsteklerimiz, İhtiyaçlarımız	3 Ders Saati
	SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır. Gelir, gider, bütçe, üretim, dağıtım, tüketim ve meslek gibi kavramları kullanarak öğrencinin yakın çevresindeki ekonomik faaliyetleri gözlemlemesi ve raporlaştırması sağlanır.	Ailemde ve Çevremde Ekonomik Faaliyetler	4 Ders Saati
	SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Bilinçli Tüketici Olalım	3 Ders Saati
	SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. Öğrencinin ailesi ile beraber örnek bir bütçe miktarı üzerinden gelir gider tablosu oluşturması sağlanır. Yöresel ve sosyo-ekonomik şartlar ile ailelerin gelir düzeyleri dikkate alınır.	Ayağımızı Yorganına Göre Uzatalım	4 Ders Saati
	SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	Tüketime Evet, İsrafa Hayır	4 Ders Saati
KAZANIM SAYISI	5	18 Ders Saati	

Elektronik kitabı uygulama sürecine başlamadan deney grubundaki öğrenciler ile tanışma süreci ve ardından elektronik kitabın tanıtımı ve ondan nasıl yararlanacaklarına dair bilgiler verilmiştir.

Elektronik kitabı işleme sürecinde ise elektronik kitap etkileşimli tahta yardımıyla ekrana yansıtılmış olup 18 ders saati süre boyunca ekranda yansıyacak şekilde kullanılmıştır. Okul dışında ise basılı kitaplara bağlı olmadan kişisel tablet telefon vb. cihazlardan karekod veya ilgili link sayesinde çeşitli animasyonlar eğlenceli görseller ve eğitici etkinlikler sayesinde “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesini tekrarlama şansı bulmuşlardır.

Konu sonu çalışmalarında ise öğrencilerden internete bağlanan tablet telefon vb. elektronik cihazları ile derse hazırlıklı gelmeleri istenmiş, hep birlikte alıştırmalar eğlenceli şekilde gerçekleştirilmiştir.

9. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında uygulanan “Üretim Dağıtım Tüketim” Başarı Testi ve M.E.B. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin ön test ve son test ölçümlerinden toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik teknikleriyle değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma değerleri ile çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları bulunmuştur. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık katsayıları ve “Shapiro-Wilks” testi ile kontrol edilmiştir. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliği çarpıklık katsayıları ile kontrol edilebileceği gibi bu konuda testlere de başvurulabilir. Grup sayısının 50’den küçük olması durumunda dağılımın normalliğini incelemek için Shapiro-Wilks testi kullanılır (Büyüköztürk, 2007).

Deney ve kontrol gruplarının son test ölçümlerinden aldıkları puanlardaki farkın anlamlılığı Bağımsız örneklem t testi kullanılarak test edilmiştir. Bağımsız örneklem t-testi, iki farklı grup arasındaki ortalamaların karşılaştırılması için kullanılan istatistiksel bir testtir. Bağımsız örneklem t-testi, her iki grup arasındaki ortalamaların gerçekten farklı olup olmadığını belirlemek için kullanılır. Genellikle deney ve kontrol grupları gibi iki farklı grup arasındaki farklılıkları incelemek için kullanılır. Bağımsız örneklem t-testi, öncelikle her iki grubun ortalamasını ve varyansını karşılaştırır. Daha sonra, grupların ortalamaları arasındaki farkın, örneklemin standart hata tahminine göre anlamlı olup olmadığını belirlemek için bir hipotez testi yapılır (Büyüköztürk, 2007).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan 50 öğrenciye, MEB Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ve Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testinde yer alan ifadelerle birlikte demografik sorular uygulanmıştır. Öğrencilerin 25'i Deney Grubu'na ve 25'i Kontrol Grubu'na ayrılmış ve öğrencilerden elde edilen veriler, analiz edilerek araştırmanın sonuçları belirlenmiştir. Bu bölümde yapılan analizlerde; “iç tutarlılık analizi, frekans analizi, fark testleri” yer almaktadır.

1. DENEY VE KONTROL GRUBU KATILIMLARININ KİŞİSEL BİLGİLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında Deney ve Kontrol Grubunda yer alan öğrencilerin kişisel bilgilerinden cinsiyet dağılımları sunulmuştur.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilere Ait Cinsiyet Verileri

		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Erkek	10	40,0	9	36,0
	Kız	15	60,0	16	64,0
	Toplam	25	100,0	25	100,0

Tablo 4'te yapılan frekans analizi neticelerine göre; Deney Grubunda yer alan öğrencilerin %60,0'ı kız ve %40,0'ı erkek öğrencilerden, Kontrol Grubunda yer alan öğrencilerin 64,0'ı kız ve %36,0'ı erkeklerden oluşmaktadır.

2. DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BETİMSSEL ANALİZ SONUÇLARI

Araştırmanın değişkenleri; M.E.B. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum ölçeği ve Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testinden oluşmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, değişkenlerle ilgili tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Tablo 5. Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Ölçek		N	Min.	Maks.	$\bar{X}$	SS
Deney	Tutum Ölçeği Ön Test	25	40,00	78,00	52,20	8,40
	Tutum Ölçeği Son Test	25	56,00	101,00	66,24	9,07
Kontrol	Tutum Ölçeği Ön Test	25	42,00	74,00	51,44	5,82

Tablo 5 (Devam). Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Ölçek		N	Min.	Maks.	$\bar{X}$	SS
	Tutum Ölçeği Son Test	25	41,00	64,00	51,08	5,17
Deney	Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Ön Test	25	17,00	95,00	61,04	17,63
	Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Son Test	25	47,00	98,00	77,44	14,88
Kontrol	Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Ön Test	25	49,00	76,00	60,92	8,87
	Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Son Test	25	41,00	77,00	63,24	10,55

Tutum Ölçeği, deney grubunda yer alan öğrenciler tarafından ön teste verilen yanıtların toplam ortalaması $52,20 \pm 8,40$ en az puanı 40,00 ve en fazla puanı 78,00, son teste verilen yanıtların toplam ortalaması $66,24 \pm 9,07$ en az puanı 56,00 ve en fazla puanı 101,00 olarak tespit edilmiştir.

Tutum Ölçeği, kontrol grubunda yer alan öğrenciler tarafından ön teste verilen yanıtların toplam ortalaması $51,44 \pm 5,82$ en az puanı 42,00 ve en fazla puanı 74,00, son teste verilen yanıtların toplam ortalaması $51,08 \pm 5,17$ en az puanı 41,00 ve en fazla puanı 64,00 olarak tespit edilmiştir.

Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi, deney grubunda yer alan öğrenciler tarafından ön teste verilen yanıtların toplam ortalaması $61,04 \pm 17,63$ en az puanı 17,00 ve en fazla puanı 95,00, son teste verilen yanıtların toplam ortalaması $77,44 \pm 14,88$ en az puanı 47,00 ve en fazla puanı 98,00 olarak tespit edilmiştir.

Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi, kontrol grubunda yer alan öğrenciler tarafından ön teste verilen yanıtların toplam ortalaması $60,92 \pm 8,87$ en az puanı 49,00 ve en fazla puanı 76,00, son teste verilen yanıtların toplam ortalaması $63,24 \pm 10,55$ en az puanı 41,00 ve en fazla puanı 77,00 olarak tespit edilmiştir.

3. FARK TESTLERİ

Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre Tutum Ölçeği Ön Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Tutum Ölçeği	Deney Grubu	Erkek	10	49,50	5,74	-1,334	,195
		Kız	15	54,00	9,54		
	Kontrol Grubu	Erkek	9	50,44	3,61	-,633	-,533
		Kız	16	52,00	6,81		

Tablo 6 incelendiğinde, deney grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =54,00) erkek öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =49,50) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =52,00) erkek öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =50,44) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre Tutum Ölçeği Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Tutum Ölçeği	Deney Grubu	Erkek	10	64,00	5,33	-	,324
		Kız	15	67,73	10,81	1,009	
	Kontrol Grubu	Erkek	9	48,78	6,32	-	,096
		Kız	16	52,38	4,08	1,735	

Tablo 7 incelendiğinde, deney grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =67,73) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =64,00) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =52,38) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =48,78) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Tutum Ölçeği Ön Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Tutum Ölçeği	Deney Grubu	25	52,20	8,40	,372	,712
	Kontrol Grubu	25	51,44	5,82		

Tablo 8 incelendiğinde, deney grubunda olan öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =52,20) kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =51,44) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Tutum Ölçeği Son Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Tutum Ölçeği	Deney Grubu	25	66,24	9,07	7,257	,000
	Kontrol Grubu	25	51,08	5,18		

Tablo 9 incelendiğinde, deney grubunda olan öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =66,24) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =51,08) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 10. Cinsiyet Değişkenine Göre Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Ön Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi	Deney Grubu	Erkek	10	66,30	17,17	1,231	,231
		Kız	15	57,53	17,62		
	Kontrol Grubu	Erkek	9	60,33	10,40	-,243	,810
		Kız	16	61,25	8,23		

Tablo 10 incelendiğinde, deney grubunda olan erkek öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi ön test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =66,30) kız öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =57,53) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi ön test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =61,25) erkek öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =60,33) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 11. Cinsiyet Değişkenine Göre Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi	Deney Grubu	Erkek	10	75,00	17,42	-,661	,515
		Kız	15	79,07	13,33		
	Kontrol Grubu	Erkek	9	60,33	12,52	-	,312
		Kız	16	64,88	9,32		

Tablo 11 incelendiğinde, deney grubunda olan kız öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =79,07) erkek öğrencilerin son test

puan ortalamasından ($\bar{X}=75,00$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=64,88$) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=60,33$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Ön Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi	Deney Grubu	25	61,04	17,63	,030	,976
	Kontrol Grubu	25	60,92	8,87		

Tablo 12 incelendiğinde, deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=61,04$) kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=60,92$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Son Test Toplam Ortalama Değerleri ile Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi	Deney Grubu	25	77,44	14,88	3,891	,000
	Kontrol Grubu	25	63,24	10,56		

Tablo 13 incelendiğinde, deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=77,44$) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=63,24$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Deney Grubu ile Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları

Grup			N	$\bar{X}$	SS	t	p
Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi	Deney Grubu	Ön Test	25	61,04	17,63	-5,697	,000
		Son Test	25	77,44	14,88		

Tablo 14 incelendiğinde, deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=77,44$) ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=61,04$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi Kontrol Grubu ile Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Değerleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları

Grup			N	$\bar{X}$	SS	t	p
Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi	Kontrol Grubu	Ön Test	25	60,92	8,87	-1,445	,161
		Son Test	25	63,24	10,56		

Tablo 15 incelendiğinde, kontrol grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}$ =63,24) ön test puan ortalamasından ($\bar{X}$ =60,92) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulardan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar alan yazındaki araştırmalarla tartışılmış ve öneriler getirilmiştir.

- Deney Grubunda yer alan öğrencilerin %60,0'ı kız ve %40,0'ı erkek öğrencilerden, Kontrol Grubunda yer alan öğrencilerin %64,0'ı kız ve %36,0'ı erkek öğrencilerden oluştuğu görülmüştür.

- Deney grubunda yer alan öğrencilerin Tutum Ölçeği ön teste verilerin yanıtların toplam ortalaması 52,20; son teste verilerin yanıtların toplam ortalaması 66,24'tür. Aynı ölçek kontrol grubuna uygulandığında öğrencilerin ön test ortalaması 51,44; son test ortalaması ise 51,08 olarak gerçekleşmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin Tutum Ölçeği son test sonuçlarının, ön test sonuçlarına göre belirgin bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum, elektronik kitapların kullanımının öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Kontrol grubundaki öğrencilerin Tutum Ölçeği son test sonuçları, ön test sonuçlarına göre neredeyse hiç değişmemiştir. Bu bulgu, geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrencilerin tutumlarını değiştirmekte etkisiz olduğuna işaret edebilir. Deneysel sonuçlar, etkileşimli e-kitap kullanan öğrencilerin ders kitabı kullanan öğrencilere göre daha olumlu tutumlar sergilediğini göstermiştir. Zhang ve Deng (2004), öğretmen sadece ders kitapları yerine çeşitli multimedya öğretim araçlarını kullandığında öğrencilerin dikkatinin daha kolay olduğunu ve dersin daha ilgi çekici hale geldiğini belirtmektedir. Ayrıca Öztürk ve Can (2013) ile Öztürk (2014) Türkiye'de gerçekleştirdiği çalışmasında E-kitap kullanımının öğrencilere sağladığı avantajlara değinmiştir. Bu sonuçlar Hsiao, Tiao ve Chen'in (2016) öğrenme çıktılarının Powerpoint kullananlara göre etkileşimli e-kitap grubundaki katılımcılar tarafından çok daha iyi elde edildiğini belirten araştırmasıyla uyumludur. Ayrıca Bozkurt ve Bozkaya, (2007) E-kitapların sağladığı eğitim dönüşümünün öğrencilerin tutumlarında önemli değişikliklere sebep olduğunu belirtmiştir. Hawkins (2000) ve Borchers (1999) e-kitabın tanımını ve sağladığı avantajları anlattıkları çalışmalarında öğrencilerin yeni nesil öğrenme araçlarına yönelik olumlu tutumlar beslediklerini belirtmişlerdir.

- Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi'nde deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test ortalama puanı 61,04; son test ortalaması 77,44 olarak gerçekleşmiştir. Aynı ölçekten kontrol grubunda yer alan öğrencilerin aldıkları puanlar ise sırasıyla 60,92 (ön test) ve 63,24 (son test) olarak gerçekleşmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin

Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi sonuçları, ön test sonuçlarına göre belirgin bir artış göstermiştir. Bu bulgu elektronik kitapların kullanımının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Kontrol grubundaki öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi sonuçları ise ön test sonuçlarına göre artış göstermiş olsa da artış daha az belirgin ve daha düşüktür. Bu bulgu geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısını artırmada elektronik kitaplar kadar etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Uygarer ve Uzunboylu (2017), elektronik kitaplar ve geleneksel kitapları karşılaştırmıştır. Katılımcıların görüşleri, elektronik kitap kullanmanın eğitimlerinde başarılı ve etkileşimli olmada işlevi olduğunu göstermektedir. Işık (2013) çalışmasında elektronik kitap kullanmanın öğrencilere birden fazla kaynağa ulaşma olanağı sağadığını bildirmiştir. Ayrıca Prihantana, Santyasa ve Warpala (2014) tarafından yürütülen araştırmada da etkileşimli öğretim materyallerinin kullanımının öğrencilerin öğrenme çıktılarına önemli ölçüde artırabileceği belirtilmiştir. Hasbiyati ve Khusnah (2017) ayrıca E-Kitap uygulamasının epub uzantısı ile öğrenme ilgisini %88,61 oranında çok iyi bir şekilde artırabilir ve ortaokul fen öğreniminde 0,703 kazanç puanı şeklinde yüksek kriterle öğrencilerin öğrenme çıktılarına iyileştirebildiği sonucuna varmıştır. Ayrıca yukarıda E-Kitabın yararları başlıklı alanyazında verildiği üzere Keş (2009), okuyuculardan geri bildirim alınarak daha hızlı düzeltme ve güncelleme yapılabileceğini belirtmiştir. Bunun yanında Gümüş vd.nın (2012) da belirttiği gibi, dokunmatik ekranlı mobil iletişim cihazlarının hızla yaygınlaşması, e-öğrenme ortamlarında içerik üretimi ve yayınlama ortamı üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Görüldüğü üzere alanyazı bulguları ve bu araştırmada elde edilen bulgular aynı paralelliktedir.

- Araştırma grubunu teşkil eden katılımcıların gruplara göre değişkenlerden elde edilen ortalama puanlar arasındaki farklılaşmalar ele alındığında;

- Deney grubunda olan öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}=66,24$) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=51,08$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir. Çelik (2015), Orta Karadeniz'de liseli öğrencilerle yaptığı çalışmada, öğrencilerin e-kitap okumaya yönelik tutumlarında anlamlı farklılık olduğunu bildirmiştir. Odabaş vd. (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin teknolojik materyallerle gerçekleştirilen elektronik okuma kalite ve vakitlerinde herhangi bir değişim yaşanmadığı hatta okuma konsantrasyonlarında aşağı yönlü olduğunu bildirmiştir. Hakkari vd. (2017) kimya dersi için kullandıkları e-kitabın tutum ölçeği puanlarında ilk test-son test arasında anlamlı bir

farklılık olduğunu bulmuştur. Bu bulgular derste kullanılan e-kitaplardan kaynaklanabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Baştemur Kaya (2013) ise Nevşehir'de gerçekleştirdiği benzer çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan e-kitabın deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklılık olmadığını bildirmiştir. Baştemur Kaya'nın çalışmasında farklılık bulunamamasının sebebi, böyle bir uygulamanın henüz çok yeni olması ve sürenin kısa olmasından kaynaklanabilir. Görüldüğü üzere alan yazında bu bulguyla ilgili farklı sonuçlar bulunmaktadır. Bazı bulgular bu araştırmanın sonucu ile benzeşirken bazıları bu çalışmanın bulgularından ayrılmaktadır. E-kitabın günümüzde daha yaygın hale gelmesi ve öğrencilerin e-kitap kavramının farkındalık düzeylerinin artmasının bu sonuçlara sebep olabileceği düşünülmektedir.

- Deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=77,44$) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=63,24$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir.. Kayaalp ve Meral (2023) gerçekleştirdikleri sistematik analizde, Sosyal Bilgilerde teknoloji destekli kitap kullanımının akademik performansa olumlu yansımalarının olduğunu ifade etmiştir. bulmuştur. Ayrıca Tang (2021) gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin e-öğrenme çıktılarının başarı bakımından oldukça iyi sonuçlar verdiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla alanyazıdaki diğer çalışmaların bulgularıyla bu çalışmanın bulguları birbirini desteklemektedir.

- Deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=77,44$) ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=61,04$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=66,24$) kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=51,08$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) tespit edilmiştir.

Diğer gruplarda anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Anlamlı farklılığın bulunmadığı gruplar şu şekildedir.

- Deney grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=54,00$) erkek öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=49,50$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=52,00$) erkek öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=50,44$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}=67,73$) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=64,00$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Tutum Ölçeği son test puan ortalamasının ($\bar{X}=52,38$) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=48,78$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=52,20$) kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=51,44$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan erkek öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=66,30$) kız öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=57,53$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=61,25$) erkek öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=60,33$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan kız öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=79,07$) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=75,00$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Kontrol grubunda olan kız öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=64,88$) erkek öğrencilerin son test puan ortalamasından ($\bar{X}=60,33$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=61,04$) kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=60,92$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Kontrol grubunda olan öğrencilerin Üretim-Dağıtım Tüketim Başarı Testi son test puan ortalamasının ($\bar{X}=63,24$) ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=60,92$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

- Deney grubunda olan öğrencilerin Tutum Ölçeği ön test puan ortalamasının ($\bar{X}=52,20$) kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalamasından ($\bar{X}=51,44$) fazla olduğu ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında MEB, yöneticiler ve öğretmenlere öneriler getirilmiştir.

MEB'e öneriler;

- Elektronik kitapların etkili bir şekilde kullanımını desteklemek amacıyla, MEB'in mevcut dijital kaynakları genişletmesi ve çeşitlendirmesi önemlidir.

- Farklı öğrenme stillerini destekleyen interaktif ve zengin içerikli elektronik kitaplar oluşturulmalıdır.

- MEB, öğretmenlere dijital öğretim araçlarını etkili bir şekilde kullanma becerilerini kazandırmak için kapsamlı eğitim programları geliştirmelidir.

- Elektronik kitapların sınıf içi kullanımına odaklanan özel eğitim seansları ve atölyeler düzenlenmelidir.

- MEB, öğretmenlerin ve öğrencilerin kendi dijital içeriklerini oluşturabilmelerini teşvik etmek için destek programları başlatmalıdır.

- Sosyal Bilgiler dersi için öğrenci dostu ve etkileşimli dijital içerik üretmeye yönelik özel bir program oluşturulmalıdır.

- MEB, öğrencilere erişim sağlamak ve elektronik kitap kullanımını desteklemek adına okullardaki eğitim teknolojileri altyapısını güncellemelidir.

- Geliştirilmiş internet altyapısı ve uygun cihazlarla donatılmış sınıfların oluşturulması, öğrencilerin elektronik kitaplara daha etkili bir şekilde erişmelerini sağlar.

- Sosyoekonomik durumları ne olursa olsun, e-kitapların tüm öğrenciler için erişilebilir olması sağlanmalı. Hiçbir öğrencinin geride kalmamasını sağlamak için olanaklar değerlendirilmelidir.

Yöneticilere yönelik öneriler;

- Okul yöneticileri, öğretmenlere ve diğer eğitim personeline yönelik dijital okuryazarlık eğitimleri düzenlemelidir. Bu eğitimler, elektronik kitapları etkili bir şekilde kullanma becerilerini içermelidir.

- Okul yöneticileri, okullarda geniş kapsamlı bir elektronik kitap kütüphanesi oluşturmalıdır. Bu kütüphane, öğrencilere çeşitli konularda zengin içerik sunarak öğrencilerin ilgisini çekmeyi amaçlamalıdır.

- Okul yöneticileri, öğretmenler arasında dijital öğretim pratikleri ve elektronik kitap kullanımı konusunda düzenli toplantılar ve paylaşım oturumları düzenlemelidir. Bu, en iyi uygulamaların paylaşılmasına ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlar.

- Okul yöneticileri, teknolojik altyapıyı güçlendirmek ve öğrencilere sorunsuz bir şekilde elektronik kitaplara erişim sağlamak için gereken önlemleri almalıdır. İnternet erişimi ve uygun cihazların sağlanması bu süreçte önemlidir.

- Okul yöneticileri, elektronik kitap destekli öğretim uygulamalarının etkisini düzenli olarak izlemeli ve değerlendirmelidir. Bu izleme, öğrenci başarısı ve tutumu üzerindeki etkileri değerlendirmeyi içermelidir.

- Okul yöneticileri, velileri elektronik kitap destekli öğretim hakkında bilgilendirmek amacıyla düzenli bilgilendirme toplantıları ve seminerler düzenlemelidir. Velilerin bu dijital dönüşüm sürecine aktif olarak katılımını teşvik etmek önemlidir.

Öğretmenlere yönelik öneriler;

- Öğretmenlerin tümünün e-kitabı etkin bir şekilde kullanmadıkları düşünüldüğünde, tüm öğretmenlere, e-kitapları öğretim stratejilerine etkili bir şekilde entegre etme konusunda eğitim ve mesleki gelişim sağlanabilir. Öğretmenlerin e-kitaplara faydalarını en üst düzeye çıkaracak şekilde kullanabilmeleri için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmaları başarıyı arttırıcı bir etken olabilir.

- Sınavlar, multimedya öğeleri ve dış kaynaklara bağlantılar gibi daha etkileşimli özelliklere sahip e-kitaplar geliştirilebilir. Bunlar öğrenmeyi öğrenciler için daha ilgi

çekici ve kişisel hale getirebilir. Bu öneri Öngöz ve Mollamehmetoğlu (2013) çalışmasında da vurgulanmıştır.

- Ebied & Rahman'ın (2015) çalışmasında da vurgulandığı üzere e-kitapların öğrenme ortamlarında öğrencilere önemli faydalarının olduğu bu nedenle öğrenciler üzerindeki uzun vadeli etkisini değerlendirmek için öğrencileri takip etmekte fayda vardır. Öğrencilerin akademik performanslarını ve tutumlarını birkaç yıl boyunca takip etmek, faydaların sürdürülebilir olup olmadığının belirlenmesine yardımcı olabilir.

- Horne vd. (2017)'nin da ifade ettiği üzere dijital okuryazarlığın ve teknolojinin sorumlu kullanımının önemi vurgulanmalı. Öğrencilere e-kitaplarda etkili bir şekilde nasıl gezinecekleri, dijital içeriği eleştirel bir şekilde nasıl değerlendirecekleri ve e-kitapları sınıfın ötesinde bir öğrenme aracı olarak nasıl kullanacakları öğretilmelidir.

Gelecekte yapılacak çalışmalar için şu öneriler getirilmiştir;

- Bu araştırma nicel verilerle gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler, öğretmenler ve velilerle yapılan görüşmeler veya odak grup görüşmeleri gibi veriler toplanarak araştırmanın boyutu hem nitel hemde nicel olarak zenginleştirilebilir. Bu yöntemler, e-kitap kullananların deneyimlerine ve algılarına ilişkin daha derin bilgiler sağlayabilir.

- Farklı e-kitap platformlarının, yayıncıların veya e-kitap türlerinin etkinliğini değerlendiren karşılaştırmalı çalışmalar yürütülebilir. Bu tarz çalışmalar eğitimcilerin ve politika yapıcıların sınıfları için en uygun e-kitaplar hakkında bilinçli kararlar almalarına yardımcı olabilir.

- E-kitap teknolojisi ve eğitim yazılımında ortaya çıkan trendler hakkında takipçi olmak gerekir. Yeni gelişmeler, öğrencinin öğrenmesini ve katılımını desteklemek için daha etkili yollar sunabilir.

KAYNAKÇA

- Abbitt, J. T., & Klett, M. D. (2007). Identifying Influences On Attitudes And Self-Efficacy Beliefs Towards Technology İntegration Among Pre-Service Educators. *Electronic Journal for the integration of technology in Education*, 6(1), 28-42.
- Ahlgren, M. (2023). 2023 İçin 100+ İnternet İstatistikleri, Gerçekler Ve Trendler. <https://www.websiterating.com/research/internet-statistics-facts>.
- Akhan, N. E. ve Kaymak, B. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Küreselleşme, Küresel Eğitim Ve Küresel Vatandaş Kavramlarına Yönelik Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(229), 129-155.
- Akyüz, Y. (1999). 17. Yüzyıldan Günümüze Türk Eğitiminde Başlıca Düzenleme Ve Geliştirme Çabaları. Ankara: MEB. Yayınları.
- Alıcı, Y. A. (2022). Okul Öncesi Çocuklar İçin E-Kitap İle Bütünleştirilmiş Sürdürülebilirlik Eğitimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Alkan, C. (1984). Eğitim Teknolojisi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 7(1), 339-344
- Alkan, C. (1995). *Eğitim Teknolojisi*, (4. Baskı), Ankara: Atilla Kitabevi.
- Allison, KJ, (2003). *Rhetoric and Hypermedia in Electronic Textbooks*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Denton, Texas.
- Almalı, H. ve Yeşiltaş, E. (2020). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Coğrafya Konularının Web 2.0 Teknolojileri Kullanılarak Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarı Ve Tutumlarına Etkisi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 165-182.
- Ambrose, S. A., Bridges, M. W., Di Pietro, M., Lovett, M. C., & Norman, M. K. (2010). *How learning Works: Seven Research-Based Principles For Smart Teaching*. John Wiley ve sons.
- Anderson, P. (2007). "What is Web 2.0 ideas, technologies and implications for education", JISC Technology & Standarts Watch.. <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/techwatch/tsw0701b.pdf> sayfasından erişilmiştir
- Ata, B. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. İçinde; *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* (ss. 71-83), Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Ata, B. (2009). Sosyal Bilgiler Ünitesi Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler. İçinde; *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1* (ss.25-42), Ankara: Pegem.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Sommers, S. R. (2005). *Social Psychology*. Pearson Education India.
- Can, H., Aşan, Ö. ve Aydın, E. M. (2015). *Örgütsel Davranış* (İkinci Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydın, D. E. (2015). *Kitap Ve E-Kitap Tasarımının Tarihsel Gelişimi Ve Grafik Tasarım İlkeleri Üzerinden İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Aydın, O. (2014). *Ortaokul Öğrencilerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerleri Kazanma Düzeyleri (Afyonkarahisar ili örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Can, B. (2021). *Fen Bilimleri Dersinde Web 2.0 Destekli Kavramsal Karikatür Kullanımının Akademik Başarı Ve Tutuma Etkisi*, (Doctoral dissertation), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Badgers, H. (2021). Web 1.0'dan web 4.0'a internetin evrimi. Nttat

- Baştemur Kaya, C. (2013). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İçin Geliştirilen Etkileşimli Elektronik Kitabın Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Bektaş, Ö. (2019). Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgiler. (Ed. Refik Turan ve Tahsin Yıldırım). İçinde; *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bezircioğlu, I., Horasan, G. D., Seval-Çelik, Y., Akdoğan, G. G., Hayran, M., Sevinç, İ. N. A. N., ve Abacıoğlu, Y. H. (2021). Tıp Eğitiminde COVID-19 Pandemi Etkisi:" İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi Deneyimi". *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(60-1), 102-108.
- Bilgili, A. S. (2008). *Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgiler*. A. S. Bilgili (Ed.), İçinde; *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bilgili, A. S. (2013). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bohner, G., & Dickel, N. (2011). Attitudes And Attitude Change. *Annual Review Of Psychology*, 62, 391-417.
- Borchers, J. O. (1999). Electronic Books: Definition, Genres, Interaction Design Patterns. In *Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI99 Workshop: Designing Electronic Books*.
- Bozkurt, A. ve Bozkaya, M. (2013). Etkileşimli e-kitap: Dünyü, Bugünü Ve Yarını. *Akademik Bilişim*, 23, 25.
- Bozkurt, A., ve Bozkaya, M. (2013). Bir Öğrenme Malzemesi Olarak Etkileşimli E-Kitap Hazırlama Adımları. *Eğitimde Politika Analizi*, 2(2), 8-20.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Deneyisel Desenler*, (2. baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Deneyisel Desenler: Öntest-sontest Kontrol Gruplu Desen Ve SPSS Uygulamalı Veri Analizi*, Ankara: Pegem.
- Cevher, N. (2017). Kolay Okunabilen Materyaller İçin İlkeler. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(1), 168-187.
- Chmara, T. (2012). Privacy And E-Books. *Knowledge Quest*, 40(3), 62-65.
- Curacı, U. T. (2021). Eğitimde Teknolojinin Kullanımı. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 166-174.
- Çatak, M. (2015). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 19(62), 69-94.
- Çatal, D. (2008). *Çocuk Hikâye Kitaplarının E-Kitap Olarak İnternet Ortamında Yapılandırılması Ve Billur Köşk İle Elmas Gemi Masalı İçin Uygulama Çalışması*, (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelenk, G. ve Tatlı, Z. (2022). Öğretmen Adayları Tarafından Geliştirilen Sorulara Web 2.0 Destekli Ölçme Değerlendirme Eğitiminin Etkisi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 55(2), 423-448
- Çelik, E. (2007). *Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Bilgisayar Destekli Animasyon Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, T. (2015). Öğrencilerin E-Kitap Okuma Tutumlarının İncelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 271-284.
- Çelik, T. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Web 2.0 Uygulamalarıyla Biçimlendirici Değerlendirme Deneyimlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(231), 173-198.
- Çetin, Ö., Çakıroğlu, M., Bayılmış, C., ve Ekiz, H. (2004). Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi Ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3), 144-147.

- Çetinkaya, K. B. (2015). *Elektronik Kitap Destekli Matematik Öğretiminin 5. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarısına, Kalıcılığı, Ders Kitabı Algısına Etkisinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çölkesen, R. (2011). Komple e-kitap Sistem Mimarisi, Bileşenleri Ve Uygulaması. *Akademik Bilişim*, 575-579.
- Daşcıoğlu, K. ve Şimşek, S. (2014). *Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş*. S. İnan (Ed.), Sosyal Bilgiler öğretim programı içinde (s. 111-123). Ankara: Anı Yayıncılık
- Daşdemir, İ. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Tur Uygulamalarının Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Dalkıran, Ö. (2013). Kitabın Tarihi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(1), 201-213.
- Demirli, C. ve Kütük, Ö. F. (2010). Anlamsal Web (web 3.0) ve Ontolojilerine Genel Bir Bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(18), 97-71.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. İçinde; *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (Ed. C. Şahin), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Dudung, A., Hasanah, U., Salman, I., Priyanto, S. & Ramdhan, T. (2022). Achievement of Student Graduates: The Role Of E-Readiness, E-Learning And E-Book. *International Journal of Data and Network Science*, 6(2), 375–382.
- Durmaz, U. (2023). Dijital Kültür Çağında Kitap. *Dijital Kültür: Tradijital-Medya-İnternet-Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları*, 51.
- Durmuş, B. T. (2017). Matbaa Teknolojisinin Osmanlı Devleti'ne Giriş Koşulları ve Tartışmalar. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 950-968.
- Ebied, M. M. & Rahman, S. (2015). The Effect Of Interactive E-Book On Students' Achievement At Najran University In Computer In Education Course. *Journal of Education and Practice*, 6(19), 71-82.
- Elkatmış, M. (2021). Üniversite Öğrencilerinin e-kitap Okuma Alışkanlıkları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1081-1101.
- Embong, A. M., Noor, A. M., Hashim, H. M., Ali, R. M., & Shaari, Z. H. (2012). E-Books as Textbooks In The Classroom. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 1802-1809.
- Erlich, Z., Gadot, R., & Shahak, D. (2008). The Effect of Computer Literacy Course on Students' Attitudes toward Computer Applications. *Journal of Educational Technology Systems*, 37(1), 83-95.
- Eroğlu, E. (2002). Eğitim Teknolojisinin Tarihî Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3).
- Faizi, R. (2018). Teachers' Perceptions Towards Using Web 2.0 in Language Learning And Teaching. *Education and Information Technologies*, 23(3), 1219-1230.
- Fitchett, P. G. & Meuwissen, K. W. (2018). *Social Studies in the New Education Policy Era*. New York: Routledge
- Gibb, F. (2008). How Students Use E-Books Reading or Referring?. *Malaysian Journal of Library and Information Science*, 13(2), 103-116.
- Gill, T. G. (2007). Using the Tablet PC for Instruction. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 5(1), 183-190.

- Göker, M., ve Bekir, İ. (2019). Web 2.0 Araçlarının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı Ve Akademik Başarıya Etkisi. *Turkophone*, 6(1), 12-22.
- Gözübüyüköğlu, U. (2019). *Web Sayfası Tasarımında Kullanıcı Arayüzünün Kullanılabilirliğinde Görsel Tasarımın Önemi Ve Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Web Sayfası Tasarım Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.
- Gültekin, M. (2008). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ş. Yaşar (Ed.). Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi içinde; (s.57-78). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Gümüş, S., Güler, E., Güler, C., ve Erorta, Ö. (2012). Mobil Cihazlar İçin Etkileşimli E-Kitap Tasarım Araçları. *XVII. Türkiye'de İnternet Konferansı*, 7(9).
- Güney, S. (2012). *Sosyal Psikoloji* (2. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Günden, S. (1995). *İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Sorunları*, Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi, Ankara: Şafak Matbaacılık
- Güneş, G., Ayantaş, T., Güneş, C., Güler, O. ve Arıkan, A. (2021). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Yapılan Araştırmaların İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 859-890.
- Gürçan, H. İ. (2005). E-kitap Yayımcılığı Ve Uygulamaları [Konferans sunumu]. X. Türkiye'de İnternet Konferansı, Bahçeşehir Üniversitesi, Beşiktaş, İstanbul.
- Hakkari, F., Yeloğlu, T., Tüysüz, C., ve İlhan, N. (2017). Zenginleştirilmiş Kitap (z-kitap) Kullanımı İçin Dokuzuncu Sınıf Kimya Dersi "Kimyasal Türler Arası Etkileşimler" Ünitesi İle İlgili Materyal Geliştirme Ve Geliştirilen Materyalin Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(192), 327 - 348.
- Hasbiyati, H., & Khusnah, L. (2017). Penerapan Media E-Book Berekstensi Epub untuk Meningkatkan Minat dan Hasil Belajar Siswa SMP Pada Mata Pelajaran IPA. *Jurnal Pena Sains*, 4(1), 16-21.
- Hatipoğlu, N. (2011). *Yenilenebilir, Etkileşimli Ve Hipermedya Destekli E-Kitap Şablonu Tasarımı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2011). *Social Psychology* (6. utg.). England: Pearson Education Limited.
- Hawkins, D. T. (2000). Electronic Books - A Major Publishing Revolution. Part 1: General Considerations and Issues, *Online*, 24(4), 14-28.
- Horne, S. V., Henze, M., Schuh, K., Colvin, C. & Russell, J.-E. (2017). Facilitating Adoption Of An Interactive E-Textbook Among University Students In A Large, Introductory Biology Course. *Journal of Computing in Higher Education*, 29(3), 477-495.
- Horzum, M. B. (2010). Öğretmenlerin Web 2.0 Araçlarından Haberdarlığı, Kullanım Sıklıkları Ve Amaçlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 603-634.
- Hsiao, C. C., Tiao, M. M., & Chen, C. C. (2016). Using Interactive Multimedia EBooks for Learning Blood Cell Morphology in Paediatric Hematology. *BMC Medical Education*, 16(290), 2-8.
- <https://wordwall.net/tr/resource/15530900/4-s%C4%B1n%C4%B1f-isteklerimiz- ihtiya%C3%A7lar%C4%B1m%C4%B1z> (Erişim tarihi: 05.11.2022).
- <https://www.eba.gov.tr/> (Erişim tarihi: 09.10.2022).
- Hüçüptan, M. L. (2006). *Bilgisayar Destekli Öğretimin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Hwang, G. J. & Lai, C. L. (2017). Facilitating and Bridging Out-Of-Class And In-Class Learning: An Interactive E-Book-Based Flipped Learning Approach For Math Courses. *Educational Technology ve Society*, 20(1), 184-197.
- Işık, A. D. (2013). Elektronik Kitapların Eğitimde Kullanılabilirliği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 395- 411.
- İslamoğlu, A. H., ve Alınayık, Ü. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.(4. Baskı). *İstanbul: Beta Yayıncılık*.
- Kağıtçıbaşı C. (2013). Adolescent Autonomy-Relatedness And The Family In Cultural Context: What Is Optimal?. *Journal of Research On Adolescence*, 23(2), 223-235.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Karadağ, N. (2018). Yükseköğretim Konusunda Yapılmış Çalışmaların Lisansüstü Tezlere Dayalı Analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 512-535.
- Karaman, S., Yıldırım, S., ve Kaban, A. (2008). Öğrenme 2.0 Yaygınlaşıyor: Web 2.0 Uygulamalarının Eğitimde Kullanımına İlişkin Araştırmalar Ve Sonuçları. *XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, 22(23), 35-40.
- Kargın, T. (2002). Farklı Eğitim Özgeçmişlerine Sahip Öğretmenlerin İşitme Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 34(1), 93-104.
- Kaya, E., ve Öner, G., (2017). 100. Yaşındaki Sosyal Bilgiler Dersini Sosyalleşme Ve Toplu Öğretim Ekseninde Yeniden Düşünmek. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 2(1), 1-22.
- Kayaalp, F., ve Meral, E. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Teknoloji Temelli Lisansüstü Tez Çalışmalarının Sistemik Analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 13(2), 127-147.
- Kaysı, F., ve Aydın, H. (2014). FATİH Projesi Kapsamında Tablet Bilgisayar İçeriklerinin Değerlendirilmesi. *International Journal of Educational Research*, 5(3), 72-85.
- Kelly, K. (2017). *Büyük Teknolojik Dönüşüm*. Optimist Yayın Grubu.
- Kılıçoğlu, G. (2009). *Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada Ve Türkiye’de Gelişimi Ve Önemi*. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler öğretimi içinde*; (s. 3-16). Ankara: PegemA Yayıncılık
- Kırımlı, H., ve Demirezen, S. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Web 2.0 Teknolojilerine Yönelik Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 527-558.
- Kıyıcı, M., Çukurbaşı, B., ve Çam, E. (2022). *Öğretim Teknolojilerinde Web Araçları Uygulamalar, Araştırmalar ve Eğilimler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Koca, N., & Çatak, M. (2011). Sosyal Bilgiler öğretiminde Su Kaynaklarının Görsel Materyal Olarak Kullanımı. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(2), 167-181.
- Koca, N., ve Daşdemir, İ. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Tur Uygulamaları. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 1007-1016.
- Koçoğlu, E. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Kavramına İlişkin İmgesel Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 107-126.
- Korucu, A. T. ve Sezer, C. (2016). Web 2.0 Teknolojilerini Kullanma Sıklığının Ders Başarısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 379-394.

- Köken, N. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretiminde” Soru Sorma Metodu” Nun Önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 91-104.
- Köksal, H. (2019). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. (Ed. Refik Turan ve Tahsin Yıldırım). Sosyal Bilgilerin Temelleri, Ankara: Anı yayıncılık
- Кръстева, Ъ. (2017). *Е-учебници за учителите, хартиени за децата*. Retrieved from: <https://trud.bg/>
- Latorre, M. (2021). WEB 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0’ın Tarihi (Çeviri: Ö. Yılmaz). *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 351-359.
- Li, N. (2012). Promoting Student Academic Success: Paying Attention To Learning Environmental Factors. *Journal of College Teaching & Learning (TLC)*, 9(4), 261-266.
- Liang, T.-H. & Huang, Y.-M. (2014). An investigation Of Reading Rate Patterns And Retrieval Outcomes Of Elementary School Students With E-Books. *Educational Technology ve Society*, 17(1), 218-230.
- Lebert, M. (2009). *A Short History Of Ebooks*. NEF, University of Toronto
- McLoughlin, C. & Lee, M. (2007). *Social Software And Participatory Learning: Pedagogical Choices With Technology Affordances In The Web 2.0 Era*. Proceedings Ascilite Singapore 2007.
- MEB. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (4,5,6,7)*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4.-5. Sınıflar)*, Ankara.
- MEB. (2011). Etkileşimli e-kitap ile ilgili ortak çalışmalar. 27 Ocak 2023 tarihinde <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/duyuruincele.php?id=9> adresinden erişilmiştir.
- MEB, (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 01/11/2022 tarihinde erişilmiştir.
- MEB, (2023). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı* <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 03/09/2023 tarihinde erişilmiştir.
- MEB, (2023). *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Yayıncılık.
- Mutlu, M. E., Beyaz Korkut, M., ve Yılmaz, Ü. (2006). Ders Kitaplarının Dağıtım Amacıyla İnternetin Kullanılması: Açık Öğretim E-Kitap Uygulaması Örneği. 6. Uluslararası Eğitim Teknolojileri.
- Nakajima, T., Shinohara, S., & Tamura, Y. (2013). Typical Functions Of E-Textbook, Implementation, And Compatibility Verification With Use Of Epub3 Materials. *Procedia Computer Science*, 22, 1344-1353.
- NCSS (1994). *Curriculum Standards For Social Studies: Expectations Of Excellence*. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- Nix, E. (2020). The World’s First Web Site. <https://www.history.com/news/theworlds-first-web-site> adresinden erişilmiştir.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. ve Sevmez, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Dijital/E-Kitap Okuma Kültürü: Selçuk Üniversitesi Örneği. *DTCF Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Olsen, A. N., Kleivset, B., & Langseth, H. (2013). E-book Readers In Higher Education: Student Reading Preferences And Other Data From Surveys At The University of Agder. *Sage Open*, 3(2), 2158244013486493.
- Önder, I. (2010). *Elektronik Kitap Olgusu Ve Türkiye’de Durum*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Öngöz, S. (2011). Bir Öğrenme Aracı Olarak Elektronik Kitap. *5th International Computer ve Instructional Technologies Symposium*, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazığ.
- Öngöz, S. ve Mollamehmetoğlu, M. (2013). 5. Sınıf Öğrencilerinin Elektronik Kitap Algısı. *Journal of Instructional Technologies ve Teacher Education*, 2(3), 30-43.
- O'reilly, T. (2005). What is Web 2.0: Design Standards And Business Models For New Software Generation. Retrieved Aug, 10, 2023.
- Özdemir, S. M. (2012). *Sosyal Bilgiler öğretimi. Safran, M.(Editör). Sosyal Bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri içinde; (ss.17-48) 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.*
- Özer, Ü. ve Albayrak Özer, E. (2017). Sosyal Bilgiler ile Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Eğitimde Web 2.0 Kullanımına Yönelik Görüşleri. *3rd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS)*, Ankara, 106-118
- Özer, S., ve Türel, Y. K. (2015). Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının E-Kitap Ve Etkileşimli E-Kitap Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(2), 1-23.
- Öztaşkın, Ö. (2018). *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. (R. Turan ve T. Yıldırım Ed.). Sosyal Bilgilerin Temelleri. Ankara: PegemA Yayıncılık.*
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşamın Disiplinler Arası Bir Yaklaşım. C. Öztürk, (Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, içinde; (s. 2-31). Ankara: PegemA Yayıncılık*
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. C. Öztürk. (Ed.). Sosyal Bilgiler öğretimi (Üçüncü Baskı) içinde; (s. 1-31). Ankara: PegemA Yayıncılık.*
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2016). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. C. Öztürk ve H. Deveci (Ed.), Farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programları içinde; (s. 1-42). Ankara: Pegem.*
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Pegem A yayıncılık.*
- Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler Ve Yazılı Materyaller. Ankara: Pegem Yayınları.*
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 173-182.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller (4. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.*
- Öztürk, E. ve Can, I. (2013). İlköğretim 5. sınıf Öğrencilerinin Elektronik Kitap Okumaya İlişkin Görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171),137-153.
- Öztürk, I. (2014). *İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Elektronik Kitap Algıları Ve İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Elektronik Kitap İle İlgili Görüşleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.*
- Park, C. S., Kim, M. & Yoo, K. H., (2012). Design and Implementation of a Problem-based Digital Textbook, *International Journal of Software Engineering and Its Applications*, 6(4), 213-222.
- Priego, E. (2011) Father Roberto Busa: One Academic's Impact on HE and My Career, The Guardian: Higher Education Network, 12 August, retrieved from

- www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2011/aug/ 12/father-roberto-busa-academic-impact.
- Prihantana, M. A. S., Santyasa, I. W., & Warpala, I. W. S. (2014). Pengembangan Bahan Ajar Interaktif Berbasis Pendidikan Karakter Pada Mata Pelajaran Animasi Stop Motion untuk Siswa SMK. *E-Journal of Postgraduate School of Universitas Pendidikan Ganesha Educational Technology Department*, 4, 1-12.
- Robb, J. (1998). Are Digital Books Good Enough To Curl Up With? Erişim: <http://edition.cnn.com/TECH/computing/9810/09/digbooks.idg/> (08.10.2023).
- Rukancı, F., & Anameriç, H. (2003). E-kitap Teknolojisi Ve Kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 147-166.
- Rutto, D., & Yudah, O. (2018). E-books in University Libraries In Kenya: Trends, Usage, And Intellectual Property Issues. In *Handbook of Research on Managing Intellectual Property in Digital Libraries* (pp. 120-141). IGI Global.
- Ryan, D. (2016). *Understanding Digital Marketing: Marketing Strategies For Engaging The Digital Generation*. Kogan Page Publishers
- Sackstein, S., Spark, L. & Jenkins, A. (2015). Are e-books Effective Tools For Learning? Reading Speed And Comprehension: iPad vs. Paper. *South African Journal of Education*, 35(4), 1-14.
- Sagar, R., Maharana, B., & Sharma, J. (2011). Impact of E-Book Technology on Modern Libraries. *Dronacharya Research Journal*, 23.
- Sağlam, H. İ. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri Işığında Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçlarına Erişim Düzeyinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 273-284.
- Safran, M. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış*. B. Tay ve A. Öcal (Ed.). Özel öğretim yöntemleriyle Sosyal Bilgiler öğretimi (İkinci Baskı) içinde; (ss. 1-18). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Salmon, G. (2013). *E-tivities: The Key To Active Online Learning*. Routledge.
- Sarıkaya, B. (2018). Basılı Kitap Mı, E-Kitap Mı? Türkçe Öğretmeni Adayları Ne Düşünüyor? *Turkish Studies*, 13(19), 1567-1582.
- Smith, H. J., Higgins, S., Wall, K. & Miller, J. (2005). Interactive Whiteboards: Boon Or Bandwagon? A Critical Review Of The Literature. *Journal of Computer Assisted Learning*, 21, 91-101.
- Semenderoğlu, A. ve Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve Yeni 4-5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Buca Eğitim Faköltesi Dergisi*, (18).
- Soydan, E. (2012). E-Kitap Teknolojisi ve Basılı Kitabın Geleceği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 389-399.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Öğretmen Kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Sözen, E. ve Ada, S. (2018). 2005 ve 2018 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının (SBDÖP) Karşılaştırılması. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 53-71.
- Sözer, E. (2008). Sosyal Bilgiler Dersinin Tanımı, Kapsamı Ve İlköğretim Programındaki Yeri. Ş. Yaşar. *Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*, 41-55.
- Şarman, M. (2019). *Yetişkin Eğitimine Yönelik Bir Elektronik Kitap Geliştirilmesi Ve Kullanıcı Görüşlerinin Alınması: Ordu Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Tang, K. Y. (2021). Paradigm Shifts In E-Book-Supported Learning: Evidence From The Web Of Science Using A Co-Citation Network Analysis With An Education Focus (2010–2019). *Computers ve Education*, 175, 1-14.

- Teker, N. (1991). Video ve Eğitimde Kullanılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 24(2), 423-447.
- Tepe, T. ve Çelik, T. (2021). Farklı Web 2.0 Araçları Kullanımının Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Ve Bit Kullanım Yeterlilikleri Üzerine Etkisi. *International Symposium On Current Developments In Science, Technology And Social Sciences*. Gaziantep: Gaziantep University, Nizip Faculty of Education, s. 215-223.
- Thurstone, L. L. (1928). Attitudes Can Be Measured. *American journal of Sociology*, 33(4), 529-554.
- Tuna, Y. E. ve Budak, F. M. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Tarih” Kavramına İlişkin Algılarının Mecazlar/ Metaforlar Yardımıyla Analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 609-642
- Tutar, H., Öztürk Başpınar, N., Terzi Çoban, D., ve Ataş, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Değer Algıları Üzerine Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Journal of Turkish Court of Accounts/Sayıstay Dergisi*, (111), 101-123.
- Tutar, H. (2023). Nitel Araştırma Deseni Belirleme Ölçütleri ve Gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 334-355.
- Türk Dil Kurumu (2022). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 22/08/2022)
- Türk Dil Kurumu (2023). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 22/03/2023)
- Türkcan, B. ve Bozkurt, M. (2015). İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında Kimlik, Kültür Ve Yurttaşlık Algıları. *Turkish Studies*, 10(11), 1501-1526.
- Uysal, M. Z. (2020). *İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersinde Web 2.0 Animasyon Araçları Kullanımının Çeşitli Değişkenlere Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Uygarer, R., ve Uzunboylu, H. (2017). An Investigation Of The Digital Teaching Book Compared To Traditional Books In Distance Education Of Teacher Education Programs. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(8), 5365-5377.
- Walton, E. W. (2007). Faculty And Student Perceptions Of Using E-Books In A Small Academic Institution, *ACRL Thirteenth National Conference*, 92-99.
- Wankel, C. (2009). Management Education Using Social Media. *Organizational Management Journal*, 6, 251– 262.
- Woody, W. D., Daniel, D. B. & Baker, C. A. (2010). E-books Or Textbooks: Students Prefer Textbooks. *Computers ve education*, 55(3), 945-948.
- Wright, S., Fugett, A. & Caputa, F. (2013). Using E-Readers And İnternet Resources To Support Comprehension. *Journal of Educational Technology ve Society*, 16(1) 367-379.
- Yalçın, A (2016). *Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Programlarının Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımlarına Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Yalçın, S. (2022). Arapça Kelime Öğretiminde Web 2.0 Araçlarının Önemi Ve Materyal Hazırlama Uygulamaları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 517-538.
- Yaylak, E. ve İnan, S. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Sosyal Medyanın Kullanılmasına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 1-32.

- Yager, S. E., & Szabo, Z. (2011). Using an e-Book to Teach Technology: Effects On Student Performance. In *Proceedings of the 49th SIGMIS annual conference on Computer personnel research* (pp. 6-10).
- Yanpar, T. (2006). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım. C. Öztürk (Der.), İçinde; *Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık* (ss. 86-109). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yazıcı, H. ve Koca, K. (2011). *Sosyal Bilgiler öğretimi programı*. B. Tay & A. Öcal (Ed.). Özel öğretim yöntemleriyle Sosyal Bilgiler öğretimi içinde; (ss. 30- 37). Ankara: PegemA Yayıncılık
- Yeşiltaş, E. ve Turan, R. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Geliştirilen Bilgisayar Yazılımının Akademik Başarı Ve Tutuma Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(5), 1-23.
- Yeşiltaş, N. ve K., Kaymakçı, S. (2009). John Dewey'nin Eğitim Anlayışı Ve Sosyal Bilgiler Eğitimine Yönelik Bazı Örnek Uygulamaları. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4), 227-242.
- Yılar, M. B., ve Tomal, N. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Ve Yenilenen Ders Öğretim Programı. *Pegem*, 01-42.
- Yılmaz, İ. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Web 2.0 Araçlarının Kullanımının Akademik Başarı ve Derse Yönelik Tutuma Etkisinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Zarzour, H., Bendjaballah, S. & Harirche, H. (2020). Exploring the Behavioral Patterns Of Students Learning With A Facebook-Based E-Book Approach. *Computers ve Education*, 156, 103957.
- Zhang, S. & Deng, H. (2004). Perception Of Learning Effectiveness İn The Multimedia Classroom Vs. The Traditional Classroom: A case study. *Media Review*, 11, 87-100.

EKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Ek 1: Üretim Dağıtım, Tüketim Ünitesi Başarı Testi.....	77
Ek 2. M.E.B. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	80
Ek 3. Elektronik Kitap	82
Ek 4. Etik Kurul İzni	92

Ek 1: Üretim Dağıtım, Tüketim Ünitesi Başarı Testi

ÜRETİM-DAĞITIM TÜKETİM BAŞARI TESTİ

(Başarı Testi 4 bölümden oluşmaktadır 1. Bölümde 10 soruluk eşleşme testi, 2. Bölümde 20 soruluk çoktan seçmeli test, 3. Bölümde 2 soruluk grafik okuma, yorumlama, 4. Bölümde ise 10 soruluk doğru-yanlış etkinliği bulunmaktadır.)

Adı Soyadı : Okulu:
Sınıfı : No : Puan :

Aşağıdaki ifadelerin üretim, dağıtım, tüketim faaliyetlerinden hangisi olduğunu işaretleyiniz.
(Her Soru 2 Puandır) 4.5.2

EKONOMİK FAALİYET	ÜRETİM	DAĞITIM	TÜKETİM
Mağazadan ayakkabı satın almak			
Meyve suyu içmek			
Çiftçinin tarlasına fasulye tohumu ekmesi			
Saman balyalarını çiftçilere götürmek.			
Tahta parçalarından kapı, sandalye yapmak			
Manavın sipariş edilen meyveleri adreslere ulaştırması			
Pazardan salatalık almak.			
Undan ekmek yapmak.			
Fabrikada reçel yapmak			
Babannemin pişirdiği makarnaları yemek			

İSTEKLERİMİZ - İHTİYAÇLARIMIZ – ÇOKTAN SEÇMELİ TESTİ

(Her Soru 2,5 Puandır)

- 1) Yeni doğmuş bir bebekle, 12 ve 32 yaşındaki birinin istek ve ihtiyaçları aynı değildir.
Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir ?(4.5.1.)

- A) Yaş ilerledikçe ihtiyaçlarımız artar.
B) İhtiyaç ve istekler yaşımıza göre değişir.
C) 12 yaşındaki birinin ihtiyaçları, 32 yaşındaki birinin ihtiyaçlarından daha önemlidir.
D) Büyüklerin ihtiyaçları önemlidir.

- 2) Aşağıdakilerden hangisi tüketici haklarını koruma amaçlı çalışan sivil toplum örgütünü ifade eder ?(4.5.3.)

A) B)

C) D)

Ek 1 (Devam): Üretim Dağıtım, Tüketim Ünitesi Başarı Testi

3) *Satın alacağımız bir üründe aşağıdaki özelliklerden hangisini aramalıyız ? (4.5.3)*

- A) Kaliteli B) Markalı
C) Büyük D) Pahalı

4) *Merve'nin bir mağazadan aldığı çanta iki gün sonra yırtıldı. Bu durumda Merve, öncelikle aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır ?(4.5.3.)*

- A) Çantayı fişiyile birlikte aldığı mağazaya geri götürmelidir.
B) Çantayı tamirciye götürüp tamir ettirmelidir.
C) Mağazayı tüketici danışma hattına (Alo 175) şikayet etmelidir.
D) Çanta yırtıldığı için kendisine yeni bir çanta almalıdır.

5) *" Herhangi bir ürün alırken araştırma yaparak ve en kaliteli ürünü alırım. "(4.5.3.)*

Cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- A) en ucuz B) en pahalı
C) en renkli D) en büyük

6) *Harcama yaparken tutumlu davranıyorum." diyen birisinden aşağıdaki davranışlardan hangisini yapması beklenir ? (4.5.3)*

- A) Alacağım ürünün kaliteli olmasına dikkat ederim.
B) Ürün alırken araştırma yaparım.
C) Hoşuma giden herşeyi satın alırım.
D) Önce ihtiyaçlarımı sonra isteklerimi karşılarım.

7) *Seçeneklerden hangisi tüketimde tasarrufla ilgilidir ?(4.5.5.)*

- A) Üretim ve son kullanma tarihlerini kontrol etmek.
B) Garanti belgesi almak.
C) Kullanım kılavuzunu okumak.
D) Tükettiğimiz ürünleri geri dönüşüme vermek.

8) *I – Çizgi film izlemek
II - Su içmek
III – Müzeye gitmek*

Yukarıdakilerden hangisi sosyal ihtiyaçtır ?(4.5.1.)

- A) I – II B) I – III
C) II – III D) I – II – III

9) *Aşağıdakilerden hangisi eğitim ihtiyaçlarımızı karşılamaz ? (4.5.1.)*

- A) kütüphaneye gitmek B) okula gitmek
C) müzeye gitmek D) lokantaya gitmek

10) *Bir ürünü alıcıya tanıtmak, beğendirmek ve böylece daha fazla satış yapabilmek için yapılan çalışmalara..... denir.*

Yukarıdaki ifadede noktalı yere hangi sözcük yazılmalıdır ? (4.5.2.)

- A) satış B) reklam
C) gösteri D) promosyon

11) *Aşağıdaki atasözlerinden hangisi aile bütçesinin, ailenin gelirini aşmayacak şekilde harcama yapılmasını öğütüyor ? (4.5.4.)*

- A) Ayağını yorganına göre uzat.
B) İşten artmaz, diştten artar.
C) Damlaya damlaya göl olur.
D) Vakit nakittir.

12) *Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur ? (4.5.2.,4.5.1.)*

- A) Meslekler hep aynı kalır.
B) Meslekler zamanla yok olmaz.
C) Meslekleri toplumun ihtiyaçları belirler.
D) Meslek seçerken en çok gelir getireni seçmeliyiz.

13) *Merve ile babası, bir elektronik mağazasında alışveriş yapmaktadır.*

Aşağıdakilerden hangisi Merve ile babasının alışveriş yaparken dikkat etmesi gereken bir konudur ? (4.5.3.)

- A) Alacakları ürünün üretim tarihine dikkat etmemeliler.
B) Cep telefonu alırken garanti belgesi tarihine bakmamalılar.
C) Malın fiyatını araştırıp kaliteli, garanti belgeli ve bütçelerine uygun olanı almalılar.
D) Alacakları ürün ucuz ise TSE damgalı olmamalıdır.

14) *Aşağıdakilerden hangisi ekmeğin soframıza gelinceye kadarki geçen süreçte görev alan meslekler arasında yer almaz? (4.5.2.)*

Ek 1 (Devam): Üretim Dağıtım, Tüketim Ünitesi Başarı Testi

15) İnsanların bir işte çalışarak kazandıkları paraya ve ihtiyaçları ile isteklerini karşılamak için yaptıkları harcamaya verilen adlar sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir ? (4.5.1.)

- A) istek - gider
C) gelir - gider
B) gider - gelir
D) maaş - ihtiyaç

16) Türkiye’de üretilen bir ürünün standartlara uygunluğunu hangi kurum denetler ? (4.5.3.)

17) Aşağıdaki hangisi en öncelikli ihtiyaçlarımız arasında yer alır? (4.5.1.)

- A) ekmek
C) defter
B) okul forması
D) pantolon

18) Aşağıdakilerden hangisi dayanıklı tüketim mallarından birisi değildir? (4.5.3.)

19) Aşağıdakilerden hangisi karşılanmadıkları zaman yaşamımızı devam ettirmede zorlukla karşılaşacağımız ihtiyaçlardan değildir? (4.5.1.)

- A) ayakkabı
C) ev
B) kazak
D) çanta

20) Ambalajlı gıda ürünlerinin üzerinde aşağıdakilerden hangisi mutlaka bulunmalıdır? (4.5.3.)

- A) ürünün resmi
B) ürünün üretim ve son kullanma tarihi
C) ürünün fiyatı
D) ürünün kokusu

Ek 2. M.E.B. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Okulunuz:

Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

Yaşınızı lütfen yazınız:

Maddeler	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.Sosyal Bilgiler benim için ilgi çekicidir				
2.Sosyal Bilgiler dersine girerken büyük sıkıntı duyarım				
3.Sosyal Bilgiler konularını severim				
4.Arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler konularını tartışmaktan zevk alırım				
5.Sosyal Bilgiler bütün dersler içinde en korktuğum derstir				
6.Sosyal Bilgiler dersi benim için gereksizdir				
7.Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi çalışırım				
8.Sosyal Bilgiler dersi sınavından çekinirim				
9.Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler konularını okumaktan zevk alırım				
10.Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmez				
11.Yıllarca Sosyal Bilgiler dersi okusam bıkmam				
12.Sosyal Bilgiler dersi beni huzursuz eder				
13.Diğer derslere göre Sosyal Bilgileri daha çok severek çalışırım				

Ek 2 (Devam). M.E.B. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

14.Sosyal Bilgiler dersi beni korkutur				
15.Çalışma zamanımın çoğunu Sosyal Bilgiler dersine ayırmak isterim				
16.Sosyal Bilgiler dersinin konuları aklımı karıştırır				
17.Sosyal Bilgiler dersinin konuları ilgi çekicidir				
18.Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini dört gözle beklerim				
19.Sosyal Bilgiler dersinin yaşantımda önemli yararlar sağlayacağına inanırım				
20.Sosyal Bilgiler dersi çalışırken canım sıkılır				
21.Sosyal Bilgiler öğrenmek hayatımı renklendirir				

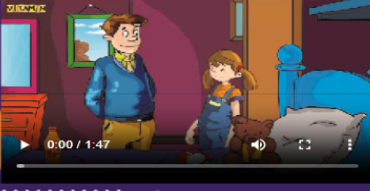
Ek 3. Elektronik Kitap

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

İSTEKLERİMİZ VE İHTİYAÇLARIMIZ

ANA SAYFA İLERİ GERİ

Anlatılana benzer bir durumla karşılaştığımızda birinci amacımız sağlıklı bir şekilde hayatımızı devam ettirmek olmalıdır. Bunun içinde öncelikle beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarımızı gidermemiz gerekir.

Başka bir deyişle sağlıklı bir biçimde hayatta kalabilmemiz su içmemize yemek yememize ve olumsuz hava şartlarından korunmamıza bağlıdır. İşte bu nedenle ben yanıma böreği, suyu ve battaniyeyi alırdım.

Temel ihtiyaç maddeleri olan su, kek ve battaniye almalıyız. Diğerleri ise lüks tüketim malzemeleridir

TEMEL İHTİYAÇLARIM

AİLEDE VE ÇEVREDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

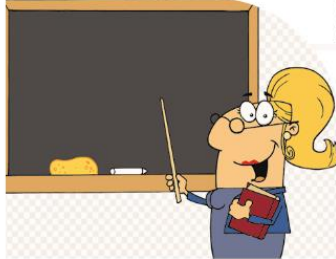
ANA SAYFA İLERİ GERİ

Ekonomik Faaliyetler denildiğinde ne anlıyoruz?
Bu faaliyetlere hangi örnekleri verebilirsiniz?

- Ekonomik faaliyetler denince aklımıza insanların geçimlerini sağlamak için yaptıkları işler gelir. Tarım, hayvancılık, balıkçılık, ticaret vs.

İnsanlar geçimlerini sağlayabilmek için çeşitli işler yaparlar. Toprağı ekip biçer, hayvan yetiştirir, ham maddeleri işleyerek kullanılabilir mal hâline getirirler. Ticaretle uğraşır, çeşitli iş yerlerinde çalışırlar. İnsan ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak sürdürülen bu işlerin her birine ekonomik faaliyet denir

Aşağıda bazı ekonomik faaliyetlerle ilgili fotoğraflar görüyorsunuz. Fotoğrafları inceleyiniz ve bu faaliyetlerin neler olduğunu yerlere yazınız.

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

İSTEKLERİMİZ VE İHTİYAÇLARIMIZ

ANA SAYFA
İLERİ
GERİ

İnsanın varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan ve giderilmediğinde hayati sorunlara yol açan her şey ihtiyaç olarak adlandırılır. Nefes alma, beslenme, barınma, soğuktan ve sıcaktan korunma insanların temel ihtiyaçlarıdır.

Hayati öneme sahip olduğu için bu ihtiyaçların mutlaka karşılanması gerekir. Günümüz şartlarında insanların beslenme, barınma ve giyinme dışında günlük hayatın vazgeçilmezleri hâline gelmiş olan başka ihtiyaçları da vardır.

Buzdolabı, çamaşır makinesi, ocak, fırın, sabun, diş macunu gibi araç gereçler bu ihtiyaçların bazılarıdır.

Musul'a İlk İnsani Yardım Türk Kızılayı'ndan

Uzun yıllardır Irak'taki ihtiyaç sahiplerine yardımlarını sürdüren Türk Kızılayı Musul ve Telafer bölgesindeki ihtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere 20 tirdan oluşan, toplam 500 tonluk yardım malzemesi gönderdi.

Musul'a gönderilen insani yardım malzemeleri arasında giyim eşyası, uyku tulumu, hijyen malzemesi, kuru gıda (un-makarna), bulgur, pirinç, kek, taze anı-ye, çadır ve yatak gibi malzemeler bulunuyor.

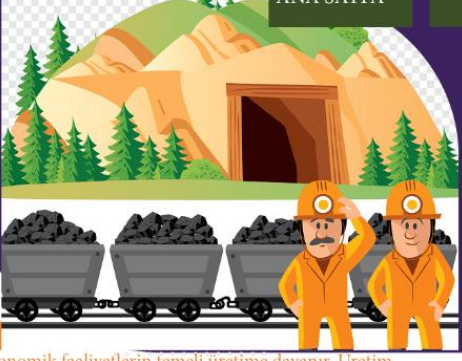
Haberde sözü edilen malzemelerden hareketle insanların temel ihtiyaçları hakkında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

İnsanların temel ihtiyaçları olan beslenme, barınma, giyim ve temizlik malzemesi gelmektedir. Bunlar olmadan insanların yaşamları zorlaşır

AİLEMDE VE ÇEVREMDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

ANA SAYFA
İLERİ
GERİ

Ekonomik faaliyetlerin temeli üretime dayanır. Üretim insanların ihtiyaç duyduğu malların veya hizmetlerin meydana getirilmesidir. Buğday yetiştirmek, ekmek yapmak, ayakkabı üretmek, kumaş dokumak üretimi anlatan ekonomik faaliyetlerdendir.

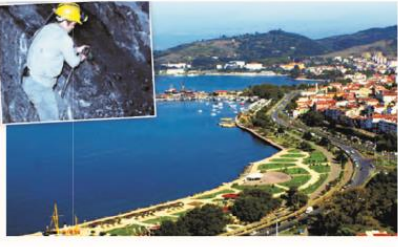
Ekonomide önemli yeri olan üretim faaliyetlerinden biri de madenciliktir. Ülkemizde madencilik deyince akla hemen Zonguldak ve çevresi gelir.

Ben ailemle birlikte taş kömürü yataklarının bulunduğu Zonguldak'ta yaşıyorum. Buralarda kara elmas olarak bilinen taş kömürü biz Zonguldaklılar için çok önemlidir. İlimizde benim ailem de dâhil olmak üzere binlerce aile geçimini bu doğal kaynaktan sağlıyor. Taş kömürü Bartın, Karabük gibi komşu il-lerin ekonomilerinde de önemli yer tutuyor.

Ülkemizin tek taş kömürü havzası, Zonguldak'ta da içine alan 200 km'lik kıyı şeridinde bulunmaktadır. Bu bölgede 150 yıldan beri kömür çıkarılmaktadır. Zonguldak ve çevresinde kentleşmenin ve sanayileşmenin yolunu açan taş kömürü, bölgemizin gelişimine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Benim babam ilimiz sınırları içindeki bir taş kömürü ocağında maden mühendisi olarak çalışıyor. Maden mühendisleri yer altında ve yer üstünde bulunan madenlerin işletilmeye elverişli olup olmadığına karar verirler. Bunun yanı sıra madenlerin en ucuz ve en verimli şekilde çıkarılması işlemlerini planlayıp bunlara gözcülük ederler.

Taş kömürü, kalitesi yüksek olduğu için genellikle demirçelik fabrikalarında kullanılır. Ülkemizin en büyük demir çelik fabrikaları olan Ereğli ve Karabük Demir Çelik Fabrikalarının Zonguldak yakınında kurulmasının nedeni budur. İlimizde çıkarılan taş kömürünün büyük bölümü bu tesislerde değerlendirilir. Kalan kısmı ise Çatalağzı ilçemizde bulunan Çatalağzı Termik Santralinde elektrik enerjisine dönüştürülür.

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

AİLEME VE ÇEVREMEDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

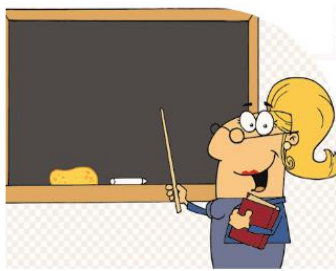
ANA SAYFA
İLERİ
GERİ

Ekonomik Faaliyetler denildiğinde ne anlıyorsunuz? Bu faaliyetlere hangi örnekleri verebilirsiniz?

- Ekonomik faaliyetler denince aklımıza insanların geçimlerini sağlamak için yaptıkları işler gelir. Tarım, hayvancılık, balıkçılık, ticaret vs.

İnsanlar geçimlerini sağlayabilmek için çeşitli işler yaparlar. Toprağı ekip biçer, hayvan yetiştirir, ham maddeleri işleyerek kullanılabılır mal hâline getirirler. Ticaretle uğraşır, çeşitli iş yerlerinde çalışırlar. İnsan ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak sürdürülen bu işlerin her birine ekonomik faaliyet denir

Aşağıda bazı ekonomik faaliyetlerle ilgili fotoğraflar görüyorsunuz. Fotoğrafları inceleyiniz ve bu faaliyetlerin neler olduğunu yerlere yazınız.

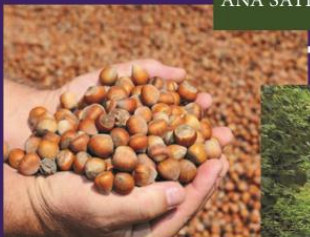

AİLEME VE ÇEVREMEDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

ANA SAYFA
İLERİ
GERİ

Ben ülkemizde fındık tarımının en yaygın olduğu yerlerden biri olan Ordu ilimizin Perşembe ilçesinde yaşıyorum.

Bölgemizde fındık üretimiyle uğraşan, aralarında benim ailemin de olduğu 300 bin aile bulunmaktadır. Bizim Perşembe ilçesi yakınlarında bir fındık bahçemiz var. Fındığımızı ağustos eylül aylarında insan gücü ile daldan ve yerden toplayarak hasat ediyoruz. Fındıkları güneşte kurutup harmanladıktan sonra eylül-ekim aylarında satışa çıkarıyoruz.

Her ailenin bir bütçesi vardır. Bütçe gelecekteki belirli bir süre için tasarlanan gelir ve giderleri ifade eder. Ailemizde bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını fındık satışından elde ettiğimiz kazanç oluşturur. Gelirlerimiz genel olarak giderlerimizi karşılayacak düzeydedir. Bununla birlikte olumsuz hava şartları nedeniyle bazı yıllarda fındık üretimi düşer. Bu nedenle babam

gelirimizin tamamını harcamayıp bir kısmını ürün kıtlığı yaşandığında kullanmak üzere biriktirir.

Fındık üretiminde çiftçilerin yanı sıra çeşitli meslek gruplarından insanlar da çalışır. Fındık ekserliği bu mesleklerden biridir. Çevremizde aralarında amcamın da bulunduğu çok sayıda fındık ekseri vardır. Ziraat mühendisleri denetiminde çalışan bu kişiler fındık fidanlarının dikilmesi, toprağın ve fidanların bakımı, ürünün toplanması gibi konularda üreticileri bilgilendirirler. Ayrıca fındığın satın alınması, depolanması, paketlenmesi ve pazarlanması işleriyle de ilgilenirler.

İlçemizde üretilen fındıklar, yakın çevremizdeki fındık kırma ve işleme tesislerinde değerlendiriliyor. Ablam bu tesislerin birinde gıda mühendisi olarak çalışıyor.

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

BİLİKLİ TÜKETİCİ OLALIM

ANA SAYFA

İLERİ

GERİ

İnsanlar alışveriş sırasında alacakları ürünlerle ilgili olarak nelere dikkat ederler?

26

Ahmet annesiyle birlikte ihtiyaç listesi hazırlıyor

Merhaba benim adım Ahmet. Pazar günü annemle birlikte alışverişe gidecektik. Annem "Oğlum, markete gideceğiz ancak önce bir alışveriş listesi hazırlanmamız gerekiyor." dedi. Bunun üzerine hemen kâğıt kalem alıp annemin söylediklerini yazmaya başladım. Ayrıca annemin onayını alarak kendi ihtiyaçlarımı da alışveriş listesine ekledim.

Markete gidince evde yaptığımız listedeki ürünleri anneme okuyarak ona yardımcı oldum. Annem de okuduklarımı raflardan alıp sepete koydu. Bir yandan da bana, bir ürünü satın alırken nelere dikkat etmem gerektiğini anlattı.

27

BİLİKLİ TÜKETİCİ OLALIM

ANA SAYFA

İLERİ

GERİ

Satın aldığımız ürünlerin üzerinde TSE dışında CE ve ISO gibi kalite ve güvenlik işaretleri de bulunabilir. Üzerinde CE kısaltması bulunan bir ürünün Avrupa Birliği'nin koyduğu standartlara uygun olarak üretilmiştir. Bu işaret ürünün amacına uygun kullanılması halinde canlılara ve çevreye zarar vermeyeceğini ifade eder. Başka bir ifadeyle güvenli olduğunu gösterir.

Uluslararası Standart Organizasyonunun kısaltması olan ISO işareti ise bir ürünün veya hizmetin belirlenen ihtiyaçları karşıladığı anlamını taşır. Ürünlerde aramızda bulunan bir diğer özellik, ambalajlarının geri dönüştürülebilir malzemelerden üretilmiş olmasıdır. Ambalajın üzerindeki işaretlere bakarak geri dönüşüme uygun malzemenin yapıldığını kolayca anlayabiliriz. Diğer yandan alışverişlerimizde yerli mal tercih etmeliyiz. Üzerinde "Türk Malı" veya "Made in Turkey" (Türkiye'de Üretilmiştir.) yazıları bulunan ürünleri alarak ülkemiz ekonomisine katkıda bulunmalıyız. Barkod numarası 868 ve 869 ile başlayan ürünlerin Türkiye'de üretildiğini bilmeliyiz.

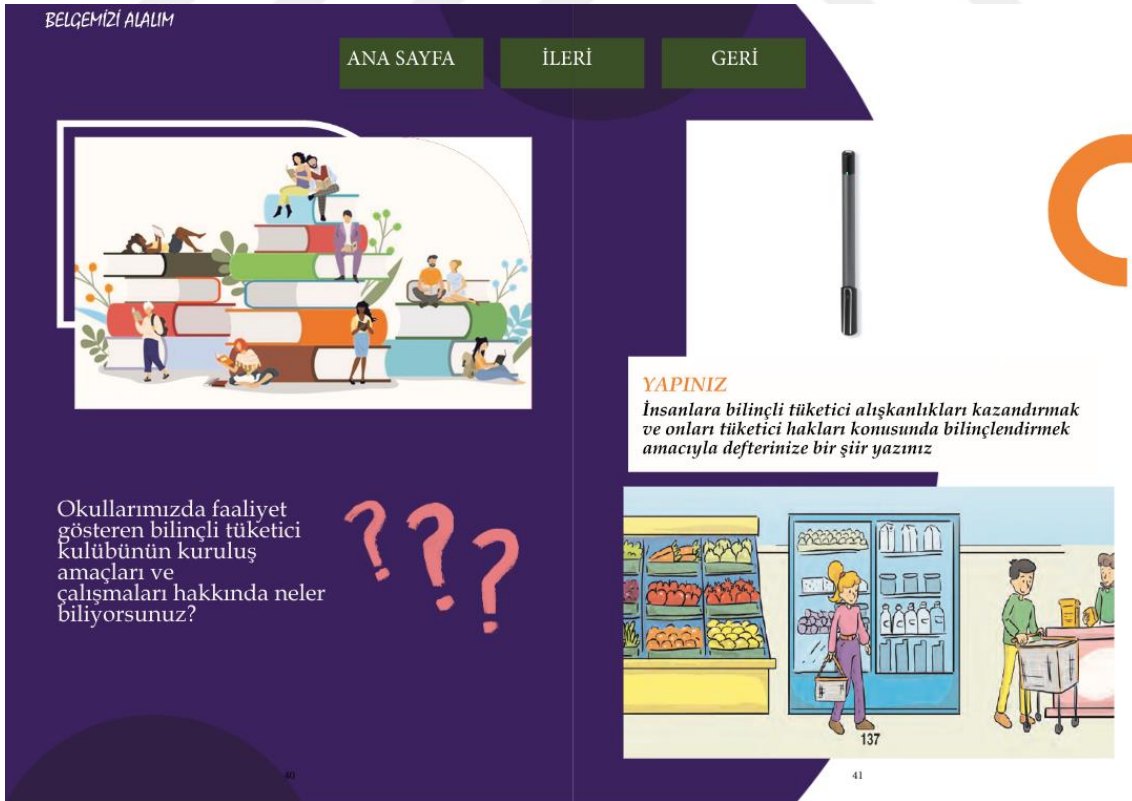

32

33

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

AYAĞIMIZI YORGANIMIZA GÖRE UZATALIM

ANA SAYFA

İLERİ

GERİ

Biliyor Muydunuz?

Bireylerin bütçelerini yapıp doğru yönetebilmeleri önemli bir beceridir. Gelirlerin akıllıca ve en çok fayda sağlayacak şekilde değerlendirilmesi anlamına gelen bu beceriye finansal okur yazarlık adı verilir.

Arkadaşlar, aile bütçemiz hazırlanırken anne babamıza yardımcı olmalıyız. İhtiyaçlarımızı bütçemizde bizim için ayrılan parayı dikkate alarak belirlemeliyiz. Sorumluluk duygusuyla hareket ederek zorunlu ihtiyaçlarımıza öncelik vermeli, ihtiyacımız olmayan şeyleri satın almamalıyız. Gıda maddelerini yiyeceğimiz kadar almalı, israf etmemeliyiz. Kalem-lerimizi boş yere harcamamalı; el-bise, ayakkabı, defter, kitap, dergi, sözlük ve ansiklopedilerimizi temiz tutmalıyız. Bu eşyalarımızı bizden sonra kardeşlerimizin veya başka-öğrencilerin de kullanabileceğini unutmamalıyız

Ben eskiden paramın bir kısmını gereksiz yere harcıyordum. Ama artık davranışlarımı kontrol edebiliyorum. Almak istediğim bir şeyi görünce öz denetim becerimi kullanarak 'istek mi, ihtiyaç mı?' diye on saniye kuralını uyguluyorum. Alışveriş yapmadan önce on saniye durup düşünüyorum. İhtiyacım olmayan ya da bütçemde yer vermediğim bir ürünü satın almayı yerine bırakıyorum.

Bütçe yapma alışkanlığının insanlara sağlayacağı yararlar neler olabilir?

50

51

AYAĞIMIZI YORGANIMIZA GÖRE UZATALIM

ANA SAYFA

İLERİ

GERİ

Yapınız

Ailenizle birlikte evinizin bir aylık bütçesini yapınız. Bu amaçla aşağıdaki tablolarda boş bırakılan yerleri annenizin ve babanızın yardımıyla doldurunuz. Daha sonra aile bütçenizle ilgili olarak verilen soruları cevaplayınız.

Gelirlerimiz (TL)		Giderlerimiz (TL)	
Gelirin Adı	Gelirin Miktarı	Giderin Adı	Giderin Miktarı
		Kira	
		Mutfak	
		Yakıt	
		Elektrik	
		Su	
		Ulaşım	
		Telefon	
		Eğlence	
		Giyim	
		Okul harçlığı	
		Sağlık	
		Gazete, dergi	
		Taksit	
		Diğer giderler	
Toplam	TL	Toplam	TL

• Gelirleriniz giderlerinizi karşılayabilecek durumda mıdır? Neden?

• Gelirleriniz giderlerinizi karşılayamayacak durumdaysa size göre bütçeyi denkleştirmek için hangi giderlerde kısıtlama yapılmalıdır? Neden?

HAYDİ ŞİMDİ ALIŞTIRMA YAPALIM

52

53

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

TÜKETİME EVET, İSRAFA HAYIR

EVSEL SU KULLANIM ORANLARI

Sizce hangi kaynakların bilinçsizce kullanımı israf edilmesini canlıların yaşamını tehdit edebilir? Neden?

Ekmeek İsrafını Önleme Kampanyası Şiir, Kompozisyon ve Resim Yarışması Ödülleri

Havza İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından, ilçe sınırları içerisinde yer alan ilköğretim ve ortaokul öğrencileri arasında "Ekmeek İsrafının Önlenmesi" konulu şiir, şiir ve kompozisyon yarışması düzenlendi. Yarışmalarda dereceye giren öğrencilere ödülleri, düzenlenen bir törenle verildi.

ANA SAYFA

İLERİ

GERİ

Yukarıdaki haberde israfı önleme konulu bir yarışmadan söz ediliyor. İsfraf kaynakların, ürünlerin, emeğin ve zamanın boş yere harcanmasıdır. Yiyebileceğimizden fazla gıda almak, elbise ve ayakkabılarımızı çabuk eskitmek, aşırı su tüketmek, lambayı boş yere yakmak birer israftır.

Ülkemizde başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler veya sivil toplum kuruluşları tarafından israfıla ilgili yarışmalar düzenlenir. Bu yarışmalar öğrencileri israfın zararları hakkında düşünmeye teşvik eder. Onlarda israfıla ilgili farkındalık ve duyarlılık meydana getirir.

Türkiye'nin Bireysel İsrafı
(2021 yılı Türkiye İsraf Raporu'na göre)

Kişi başına yıllık su:
2021 yılı **1346 m³**
2040 yılı **1116 m³**
2050 yılı **1069 m³**

Türkiye'de her yıl **7.7** milyon tondan fazla gıda israf ediliyor.

Konutlarda, ısıtmada ve aydınlatmada kullanılan enerjinin **'%35'i** israf edilmektedir. Sadece prize takılan boş fişler Türkiye'deki elektriğin **'%5'ini** tüketiyor. Bu da **60** milyon TL'ye tekabül ediyor.

Yıllık kişi başı **70 kg** kağıt israf oluyor. Her yıl **68** milyon ağaç kesiliyor.

31 Milyon ton evsel atığın **'%12'si**, **3,7** milyon tonu plastik israfı oluyor.

TÜKETİME EVET, İSRAFA HAYIR

ELEKTRİK İSRAFI

Günlük hayatta en fazla israf edilen kaynaklardan biri de elektriktir.

Elektrik, ihtiyaç duyduğumuzda düğmeye basıp ya da fişi prize takıp kolayca faydalanabildiğimiz bir kaynaktır. Bu kolaylığı nedeniyle bazen elektriğin kendiliğinden oluşan ve tükenmeyecek bir kaynak olduğunu düşünebiliriz. Ancak ülkemizde elektrik enerjisinin önemli bir kısmı kömür, petrol, doğal gaz gibi tükenbilir kaynaklardan elde edilmektedir. Bu nedenle elektrik enerjisini kullanırken tutumlu olmalıyız. Lambaları ve elektrikle çalışan ev aletlerini gereksiz yere açık bırakmamalıyız. Fırınımız çalışırken kapağını sık sık açmamalıyız. Aynı şekilde buzdolabımızın kapağının açık kalmamasına dikkat etmeliyiz.

ANA SAYFA

İLERİ

GERİ

Enerjini Korum

Elektrik tasarrufu ailedeki herkesi ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle annemize, babamıza ve kardeşlerimize bilinçli elektrik tüketimiyle ilgili olarak şu uyarılarda bulunmalıyız:

- Sıcak su için evimize güneş enerjisi ile ısıtma sağlayan sistemler kuralım.
- Giyeceklerimizi tek tek değil biriktirip topluca ütüleyelim.
- Evimizi sıcak ve soğuktan korumak için gerekli yalıtım önlemlerini alalım.
- Ütüleme işi bitmeden 5 dakika önce ütümüzü fişten çekelim.
- Çamaşır ve bulaşık makinelerimizi ekonomik programda çalıştıralım.
- Buzdolabımızı güneş ışığı görmeyecek şekilde yerleştirelim.

Elektrik enerjisini kullanırken tasarruf kadar verimliliğe de önem vermeliyiz. Salondaki iki Lambadan birini söndürmek tasarruf, aynı aydınlatma için daha az enerji tüketen bir ampul kullanmak ise verimlilik. Bu nedenle elektrikli ev aletleri satın alınırken enerji kullanımını az olan ürünler tercih edilmelidir.

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

TÜKETİME EVET, İSRAFA HAYIR

ANA SAYFA İLERİ GERİ

GIYSİ İSRAFI

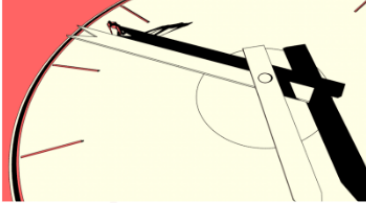
Evlerimizde israf etmememiz gereken kaynaklardan biri de giysilerimizdir. Giysi giderleri ailemizin bütçesinde önemli bir yer tutar. Bu nedenle ihtiyacımız yoksa giysi almamalıyız. Giysilerimizi ve ayakkabılarımızı kullanırken onların ömrünü kısaltıcı hareketlerden kaçınmalıyız. Aynı giysileri kardeşlerimizin veya ihtiyacı olan başka çocukların da kullanabileceğini düşünerek temiz tutmaya ve doğru koşullarda saklamaya dikkat etmeliyiz. Kullanmadığımız giysilerimizi Türk Kızılayı gibi yardım kuruluşlarının giysi toplama kutularına bırakmalıyız.

Giysilerinizin ömrünü uzatmak için neler yapıyorsunuz? Kullanmadığınız giysilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

64

ZAMAN İSRAFI

En önemli israflardan biri de zamanın boşa harcanmasıdır. İnsanlar kollarında saat taşır, evlerinin neredeyse her odasında saat bulundurlar. İş yerlerinde, toplu taşıma araçlarında, şehirlerin meydanlarında saat vardır. Çünkü zaman çok önemlidir. Ancak bu kadar önemli olmasına rağmen genellikle zamanı gerektiği gibi kullanamayız.

Zaman israfının önüne geçmek için öncelikle zamanımızın sonsuz değil sınırlı olduğunu bilincinde olmalıyız. Bu nedenle oyuna, televizyon seyretmeye, uykuya ve yemeğe gereğinden fazla zaman harcamamalıyız. Zamanı verimli kullanma adına hayatımızı planlamalı ve işlerimizi bu plana uygun olarak yürütmeliyiz.

Giysilerinizin ömrünü uzatmak için neler yapıyorsunuz? Kullanmadığınız giysilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

65

TÜKETİME EVET, İSRAFA HAYIR

ANA SAYFA İLERİ GERİ

HAYDİ ŞİMDİ ALIŞTIRMA YAPALIM

66

67

Ek 3 (Devam). Elektronik Kitap

Elektronik Kitap İçeriğinin Oluşturulmasında Kullanılan Materyaller

MEB İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

MEB Ders.eba.gov.tr adresinden (Eğitim Bilişim Ağı) 4. Sınıf Üretim, Dağıtım Tüketim ünitesi video içerikleri

Ek 4. Etik Kurul İzni

